

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09844

TSVEY DRAMES

L. Kussman

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ל. קוּסְמַאן

צוויי
דראַמעס

LEON KUSSMAN
ZWEI DRAMES

I. L. Peretz Publishing House
31 Allenby Str., Tel Aviv

ל. קוסמאן \ צוויי דראמעס
פארלאג י. ל. פרץ, תל-אביב, אלנבי 31

Copyright
By
Leon Kussman

נדפס בישראל
Printed in Israel 1965

דפוס „אורלי“, ת"א

טירן האבן
אן אויסגאנג

דראמע אין פיר אקטן

פּערזאָנען

פּראָפּעסאָר הערצאלד שפּיצבערג, נוקלעאַר-פּיזיק-פּאַרשער

פּאַטרישאַ, זיין פּרוי

באַרבאַראַ

{ זייערע קינדער

סימאָר

שרה, הערצאלדס מוטער

בערנאַרד, שרהס ברודער

מאַרטאַן פּולשיין, באַרבאַראַס מאַן, רעפּאַרטער

דזשאַן, פּאַבליסיטי-אַגענט

חייקל

דאַקטאָר פּיליפּ מענקום

פּיטער באַסיני, פּיאַניסט

פּאַרבייגייער

בעמלער

ערשטער שטאַם-גאַסט

{ קיביצערס אין קאַפּע

צווייטער שטאַם-גאַסט

לואיז, „די פּאַריזערין“

אַר ט : אַ גרויסע אַמעריקאַנער שטאַט.

צייט : איצטיקע.

ערשטער אַקט

אַ גערוימער חדר. דינט אַלס פאַרוויילונג-צימער און טיילווייז אויך אַלס פּראָפּ. שפּיצבערגס אַרבעטס־קאַבינעט. באַשיידענע מעבל, האַלב מאַדערן, אַ ביסל שרייעדיק. אין הינטערגרונט — אַ פענצטער און אַ טיר צו סימאָרס חדר. רעכטס צוויי טירן. די פּאָדערשטע טיר — פּירט צו אַ חדר, וואָס הער אַלד באַנוצט. די צווייטע טיר פּירט צו די איבעריקע חדרים. לינקס — אַ טיר צום אַרויסגאַנג.

הער אַלד זיצט ביים שרייבטיש, אַנגעוואָרפן מיט פּאַפּירן און ביכער. קוקט אַריין אין אַ פּאַפּיר, בלעטערט אַ בוך, פאַרצייכנט. לייגט אַוועק. קוקט ווידער אַריין אין אַ פּאַפּיר. ער איז אין עלטער פון אַרום 50. קליינער פליך באַלד איבערן שטערן. די האַר לייכט דורכגעשפּרענקלט מיט גרוי.

שרה (זיצט אויף אַ וויגשטול אין אַ ווינקל, ווייטלעך פון שרייבטיש). ניט איין קנעפּ אין אַ בגד. ווי צו זיך)

סימאָר — געזונט זאָל ער זיין! — נאָר ער פאַרלירט קנעפלעך.

הער אַלד (הייבט אויף דעם קאַפּ. האַלב פאַרחלומט)

יא, סימאָר (בלעטערט אין די פּאַפּירן) פאַרשאַפט מיר זאַרג.

שרה

אַזוי זענען שוין היינטיקע קינדער. נאָר דאָס גיט זאַרג טאַטע־מאַמע.

הער אַלד

סימאָר ענדיקט הייסקול. מען דאַרף טראַכטן פון אַן אוניווערזיטעט.

וואָס ער זאָל שטודירן. און איך קאָן זיך מיט אים ניט צוזאַמענריידן.

שרה

פון דיר, הער אַלד, האָבן מיר ניט געהאַט קיינע צרות. די איינציקע זאַרג איז געווען די נויט. דער פּאַטער, דיר צו לענגערע יאָר, האָט שווער געאַרבעט. אַ פּרעסער אין אַ שניידער־שאַפּ. לאַנגע שטונדן. סטרייקס. זיך געמוטשעט. אַפּגעשפּאַרט דאָס ביסן פון מויל, צו מאַכן פון אונדזער קינד

אַ מענטש, וואָס זאָל זיך אָנזען. און דאַנקען גאָט. דו האָסט געהאַט אַ גוט קעפל. געהאַט אין וועמען געראָטן צו זיין — אין דיין זיידן, נאָך וועמען דו הייסט. געווען אַ ייד אַ למדן, דער טאַטע מיינער. אַ קלייניקייט — ר' הערש! דאָס גאַנצע שטעטל האָט אים אָפּגעגעבן כבוד... איז וואָס וויל איך זאָגן? ... יא. דו האָסט געוואָלט לערנען. געפּאָלגט. און היינט, באַרכאַשעם, אַ פּראָ-פעסאַר, לערנסט מיט אַנדערע. פיזיק, סייענס — זאָכן ניט פאַר מיין קאַפּ צו באַנעמען. אָבער וואָס דו טוסט, איז דאָך געוויס נוצלעך. וואָ-דען? ר' הערשס אָן אייניקל וועט טאָן וואָס מע דאַרף ניט...

העראַלד (א ביסל אומרואַיק)

סימאָר איז זייער פעאַיק. האָט אַ געניאַלן קאַפּ. באַזונדערס פאַר מאַטע-מאַטיק. דער בעמטער אין זיין קלאַס. נאָר ער האַנדלט ווי אַ בייבי. ווייס ניט וואָס ער וויל. געוואָרפן אָן אומחזן אויף פיזיק, מאַטעמאַטיק. וויל ניט הערן וואָס דער פּאָטער רעדט צו אים.

שרה

דו ביסט געווען אַ גוט קינד, מיין זון. געהאַרכט וואָס מען רעדט צו דיר. און זע נאָר: אַ קינד פון אַזאַ טאַטן און איז ניט געהאַרכזאַם (זיפצט). עך-עך... היינטיקע קינדער.

העראַלד (שאַרט אַוועק די פּאַפּירן אין אַ זייט)

עס ברעכט מיר אַזש דער קאַפּ. כ'קאַן זיך קיין עצה ניט געבן. אַזוי איינגעשפּאַרט ווי ער איז — פון וואַנען? ניט דערוואַרט דאָס פון סימאָר. לאַזן פּאַרפּאַלן גיין אַזעלכע פעאַיקייטן! די זאָרג דערשטיקט מיך. און דאָ וואַרט די אַרבעט מיינע... כאַטש לאַז עס איבער אין מיטן... וואָס טוט מען? ... (קוקט אין ווייטן חלל, ווי דערוואַרטנדיק פון דאַרט אַן ענטפּער)

שרה

איך, מיין זון, קאָן דיר קיין עצה ניט געבן. (קליינע פּוּזע). נו, יאָ... אַלע מאָל ביי דיר זיך געבעטן, דו זאָלסט שיקן דיינע קינדער אין חדר, אין היברו-סקול. מאַכן פאַר ייִדן. האָסטו ניט געוואָלט הערן. „אַרויסגעוואַרפן די צייט“, האָסטו געזאָגט. די קינדער האָבן אַ סך סקול-אַרבעט. מ'טאָר זיי ניט באַשווערן. דיך האָט מען יאָ געשיקט אין היברו. און ס'האַט דיך ניט פאַרשאַדט. אַ פּראָפעסאָר געוואָרן.

העראלד (אומרויק)

צו וואס די רייד, מא?

שרה

ס'רעדט א מאמעס הארק... אבער געפאלגט האסטו. ווען מיר האבן דיך געבראכט אהער, ביסטו פינף יאר אלט געווען. שוין געקענט דעם אלף-ביית ווי א וואסער. און דא געגאנגען אין חדר. וויסט וואס יידישקייט איז. כאטש היינט א ביסל ווייטלעך... אוי-אוי! יום-כפור אין שול איז דיר שווער צו גיין. און דיינע קינדער — וואס ווייסן זיי! נאר ארומלויפן. שפילן אין באל. אויף דעם האט מען צייט. אזוי איז, מיין זון. אז מען וויל קינדער זאלן פאלגן, דארף מען זיי קודם מאכן פאר יידן...

העראלד

ניין, מא. עס איז ניט ווי דו זאגסט. סימאר האט אלע מאל געפאלגט. נאר לעצטנס זיך איינגעשפארט... (שטעלט זיך אויף און גייט ארויס אין אין ערשטן צימער רעכטס)
בערנארד (קומט אן פון דער דרויסן-טיר, לינקס. ער איז ארום 65 יאר אלט. א קליין פראנצויזיש בערדל. גרוילעך. הויכער שטערן. זייער בא-שיידן געקליידט)

וואס הערט זיך ביי אייך, שוועסטער? (קוקט זיך ארום ווי זוכנדיק עפעס)

שרה

וואס זאל מען הערן? העראלד איז פארנומען מיט זיין ארבעט. ער ארבעט שווער, מיין קינד. (זיפצט אפ) און דא עגמת-נפש פון די קינדער. סימאר פאלגט ניט. וויל ניט הערן דעם טאטן. און בארבארא — אויך צרות. זיך פארליבט אין דעם רעפארטערל — חתונה געהאט. און וואס איצט? ניט אוועק נאך קיין יאר און מע רייסט זיך שוין ארום. דער מאן אירער באשיט זי מיט בלאַפס, מיט ליגנס. לויפט ארום. זעלטן אין דער היים. נו, האט זי אויך גענומען ארומלויפן. לעצטנס מיט עפעס א פיאנא-שפילער. א זשעני, זאגט זי. און דער מאמען ארט עס ניט. לויפט אליין ארום. ס'איז ניט גוט, בערל. ניט גוט.

בערנארד

שרה, דו פארגעסט שטענדיק ווי איך הייס. מיין נאָמען איז בערנארד.
צייט, זאָלסט עס געדענקען.

שרה

זאָל זיין בערנארד. נו, ווערסטו פון דעם רייכער? ... יאָ, ווי גייט דיר
אויף דיין נייעם דזשאַב?

בערנארד

אַ נודנע אַרבעט. אַ קאַסירער אין אַ רעסטאָראַן. אַט דאָס האָב איך
פון מיינע אוניווערזיטעטן אין דייטשלאַנד, אין שווייץ. (שפרייזט איבערן
צימער מיט אַ געבויענעם קאַפּ)

שרה

אַז דו האָסט ניט געקלערט פון קיין תכלית. זיך פאַרדרייט מיט דיינע
פילאָזאָפּן. אַט נעם מיין העראַלד. אַ פראַקטישער מענטש.

בערנארד

נו, יאָ. נוקלעאַר-פיזיק... אַטאַמען... באַמבעס... מיסילס... אין מייַן
צייט האָט מען נאָך פון אַזעלכע אַנשיקענישן נישט געוואָסט. דעמאָלט
האַבן געהערשט די פילאָזאָפּן, די דייטשע, פאַרשטייט זיך, מיט זייערע
סיסטעמען, מעטאָפיזיק — פאַרדרייט דעם קאַפּ אַ גאַנצע וועלט...

שרה

זאָג, בערנארד, טרעפסטו לעצטנס אונדזער קווען חייקל?

בערנארד

לאַנג פון אים ניט געהערט. נאָר איך ווייס, אַז ער איז אויף גרויסע
צרות. קאָן זיך צו גאַרניט דערשלאָגן. שוין דריי יאָר אין לאַנד, און איך
הער, אַז ער שלאָפט אין די פאַרקן.

שרה

מיוואַלט אים געדאַרפט אַרויסהעלפן. אַ רחמנות. גענוג זיך אַנגעליטן
דאַרטן אין די מלחמה-יאָרן. און דאָ קיין מזל. (ווישט זיך די אויגן)

פאַטרישאַ (קומט אַרויס פון צווייטן צימער, רעכטס. זי איז אין די פריע

טירן האבן אן אויסגאנג

40. אויסגעפּוּצט, געשמינקט, פּאַרפּיומירט. אַ האַנטבייטל אויפן אַרעס.
גרייט אַרויסצוגיין)

העלאָו, אַנקל בערנאַרד. לאַנג דיך ניט געזען. פאַרנומען מיט פּילאַזאַפּיע,
צי מיט אַרבעט?

בערנאַרד

מיט אַרבעט, מיין טייערע פאַטרישאַ. די בעסטע פּילאַזאַפּיע, זי מאַכט
ווייניקער מיד. מער תכלית.

פאַטרישאַ

זייער גוט (באַטראַכט העראַלדס שרייבטיש. צו שרה) און וווּ איז
העראַלד?

שרה

אין זיין צימער.

פאַטרישאַ

מאַ, זאַג אים, פּליעז, אַז איך פאַר צו אין קלוב. זייער אַ וויכטיקער
פּאַליטישער מיטינג. באַי, באַי! (אַפּ לינקס)

שרה

און אליין האָט זי עס אים ניט געקאַנט זאַגן...

בערנאַרד

נו, אַ פאַרפּיום...

(זעצט זיך אויף אַ שטול לעבן שרה. קוקט אַריין אין אַ צייטונג)

(קורצע פּויזע)

העראַלד

(קומט אַרויס פון זיין צימער. ביכער אין די הענט, וואָס ער לייגט
זיי אויף זיין שרייבטיש. זעצט זיך. דערזעט בערנאַרד.)
העלאָו, אַנקל בערנאַרד. אַ גאַסט.

בערנאַרד

ווי האַלט עס, פּראַפעסאָר, מיט דיין נייער דערפּינדונג?

העראַלד

פאַרטשריט צו ביסלעך. ס'נעמט צייט. אַ נייער געדאַנק אין נוקלעאָרער
פּיזיק... די לאַבאָראַטאָרישע עקספּערימענטן זיינען צופּרידנשטעלנד.

בערנארד

עפעס א נייע באַמבע? ... א מיסיל? ... הע? ...
העראַלד (בלעטערט אין די פּאַפּירן)
צו פרי צו ריידן וועגן דעם.

סימאָר

(קומט אָן פון לינקס. אין האַנט אַ רענצל מיט ביכער. גייט שווייגנדיק
פאַרביי און לאַזט זיך אַריינגיין אין זיין צימער אין הינטערגרונט)
העראַלד (שטעלט אים אָפּ)
סימאָר, איך דאַרף מיט דיר ריידן.

סימאָר

(בלייבט שטיין. שטעלט אַוועק דעם רענצל אויפן דיל. דערנענטערט
זיך צום פּאַטער)
וואָס, פּאָ?

העראַלד

הער אויס, סימאָר. די צייט לויפט. ס'ווערט שפּעט. מען דאַרף אויס-
קלייבן אַן אוניווערזיטעט. אַריינגעבן אַ ביטע פּאַר דיין אַריינטריט. וואָס
טראַכסטו?

סימאָר (צעגערנדיק)

איך האָב נאָך נישט באַשלאָסן, פּאָ.

העראַלד

מיט דינע מאַטעמאַטישע פעאיקייטן, דאַרפסטו אויסקלייבן דעם העכסטן
לערן-אַנשטאַלט אין לאַנד אויף דעם געביט. פיזיק, מאַטעמאַטיק, כעמיע
— די הויפט-קעגנשטאַנדן, פאַרשטייט זיך.

סימאָר (אַנטשלאָסן)

איך וויל עס ניט!

העראַלד (קוקט אים שאַרף אָן)

וואָס ווילסטו ניט?

סימאָר

איך וויל ניט שטודירן פיזיק, כעמיע. מען האָט עס גענוג. שוין צו
פיל...

הערפּאָלד

וואָס צו פּיל? פּיזיקער? כעמיקער? דו רעדסט נאַרישקייטן, סימאָר.
מיר דאַרפן זיי וואָס מער. באַזונדערס היינטיקע צייטן...

סימאָר

איך וויל ניט שטודירן צו העלפן פּראָדוצירן דיינע באַמבעס און
מיסילס! גענוג! מע דאַרף עס אָפּשטעלן! די וועלט האַלט ביים אונטער-
גיין...

הערפּאָלד (אין שטייגנדיקער אויפּרעגונג)

די וועלט גייט נאָך ניט אונטער, סימאָר. דאָס איז קינדערשע פּלאַ-
פּלעריי פון אומוויסנדע מענטשן. דו לאַזסט זיך באַהערשן פון פּאַלשער פּראַ-
פּאַגאַנדע. דאָס קאָן רואינירן דיין צוקונפט. דיין קאַריערע (ווערט מילדער)
מיט פיזיק און כעמיע קאָן מען אויך בויען, טאָן פּיל גוטס פאַר דער געזעל-
שאַפט. דו ווייסט עס, מיין זון.

סימאָר

מע הייבט אָן מיט בויען און מע ענדיקט מיט צעשטערן... מע ווערט
אַריינגעשלעפט אַזוי ווי דו, פּאַ. איך וויל זיך צו דעם ניט צורירן!

הערפּאָלד

וואָס דען ווילסטו טאָן. גיין אַרבעטן אין אַ פאַבריק?

סימאָר

כיוויס נאָך ניט. (קלערט אַ רגע) מעגלעך אַגריקולטור...

הערפּאָלד

און דיינע גרויסע מאַטעמאַטישע פעאיקייטן ווילסטו לאָזן פאַרלאָרן
גיין?! אומזין! (שטעלט זיך אויף. שפּרייזט איבערן צימער)

סימאָר

איך וויל טאָן וואָס נוצלעכעס...

בערנאַרד (צו סימאָר)

פּאַלג מיך, סימאָר, און נעם אָן דיין פּאַטערס ראַט. דו שרעקסט זיך,
אַז די וועלט וועט אונטערגיין? נו, איז וואָס?... צייט, כּלעבן... וואָס גיכער
זי וועט אונטערגיין, אַלץ ווייניקער וועט די מענטשהייט ליידן...

סימאָר

אָ אַנקל!...

(הייבט אויף זיין רענצל און גייט אָפּ אין זיין צימער, וואָרפּנדיק אַ
דערשראָקענעם בליק אויף בערנאַרדן)

העראַלד (צו בערנאַרדן)

סימאָרס קאַפּ איז גענוג אָנגעשטאַפּט מיט ליגנערישער פּראָפּאָגאַנדע,
קומסטו און דערלייגסט אים נאָך דיין פעסימיזם. ניט רעכט אַזוי, אַנקל
בערנאַרד.

שרה (צו העראַלדן)

פּאַטרישאַ האָט געבעטן דיר זאָגן, אַז זי איז געגאַנגען אין קלוב צו
אַ פּאַליטישן מיטינג.

העראַלד (פּאַרלאָרן. צעטומלט)

נו, גוט, געגאַנגען... (רייבט זיך דעם שטערן) קאַפּ־ווייטיק, כּוועל
אַריינגיין זיך צולייגן. (אַפּ אין ערשטן צימער, רעכטס)

שרה

בערל... בערנאַרד. דו זעסט, אַז העראַלד אַרבעט שווער. זאָרג פעלט
אים ניט... פון אַלע זייטן... נעמסטו און שיטסט אים נאָך זאַלץ אויף די
ווינדן.

בערנאַרד

נישקשה. אַ ביסעלע זאַלץ אויף די אַטאַמען, די מיסילס קאַן זיין נוצ־
לעך. ער מעג עס פּאַרברויכן...

באַרבאַראַ (קומט אָן פון לינקס. זי איז קוים איבער 20. קוקט זיך אַרום)
העלאָו, גרענדמאַ. העלאָו, אַנקל בערנאַרד. איז פּאַ דאַ?

שרה

פּאַ איז אַריין צו זיך אין צימער זיך צולייגן. מיד פון דער אַרבעט.
די זאָרגן. יעדער איינער לייגט צו אַ האַנט...

באַרבאַראַ

און מאַ וווּ איז?

שרה

געגאַנגען אין איר קלוב.

בארבארע

איך האב געוואלט מיט זיי ריידן.

שרה

אפשר מעג איך עס וויסן?

בארבארע

קיין סוד. די צייטונגען זיינען פול מיט דעם. מאַרטאָן האָט פאַרקאַכט אַ קאַשע.

שרה

וואָס שוין ווידער?

בארבארע

זיך פאַרטשעפּעט מיט אַ פּאָליטישן, אַ קאַנדידאַט צום קאָנגרעס. געשריבן, אַז ער איז פאַרמישט אין אַ גרויסן געלט־שווינדל. נו, האָט דער פּאָליטישן פאַרקלאַגט זיין צייטונג און מאַרטאָנען אין פאַרלוימדונג.

בערנארד

אַ פּאָליטישן און שווינדל — די אמתע פאַר.

בארבארע

ער מאַנט אויך אַ האַלבן מיליאָן דאָלאַר שאַדנערזאַץ.

בערנארד

ניט קיין גרויסע סומע צו פאַרריכטן דעם פאַרלעצטן כבוד פון אַ פּאָליטישן...

בארבארע

איך גלייב, דאָס קאָן ווערן ערנסט.

שרה

און מאַרטאָן קאָן נאָך פאַרלירן זיין דזשאַב.

בארבארע

ווען דער פּאָליטישן זאָל געווינען אין געריכט — יאָ.

פאַטרישאַ (קומט אָן פון לינקס. האַלט אַ צייטונג אין האַנט)
אַ, דו ביסט דאָ, באַרבאַרע. האַסט שוין געוויס געהערט —

בארבארט

דו מיינסט וועגן מאַרטאָן? — געהערט, געוויס.

פאַטרישאַ

איך בין געווען אין קלוב. אַ פריינט האָט מיר אָנגעוויזן די נייעס אין דער צייטונג. טעלעפאָנירט צו דיר אין הויז. קיין ענטפער. האָב איך באַרלאָזן דעם קלוב. געלאָפן אַהער.

בארבארט

כהאָב מאַרטאָנען ניט געזען אַ גאַנצן טאָג. ער ווייס זיכער וואָס ער האָט פאַרקאַכט.

פאַטרישאַ

אַט די צייטונג שרייבט (עפנט אַ בלעטל) — אַז די אָנקלאַגע איז ערנסט.

בערנאַרד

דערלויב מיר אַ קוק טאָן. (נעמט אַרויס די צייטונג פון פאַטרישאַס האַנט. לויפט שנעל דורך די נייעס.) עט!... מאַלע וואָס אַ בולוואַר-צייטונג שרייבט! זוכט סענסאַציע (גיט צוריק די צייטונג פאַטרישאַן)

פאַטרישאַ

אַלע צייטונגען זענען פול מיט דער סענסאַציע.

(מאַרטאָן און דזשאָו קומען אָן פון לינקס. מאַרטאָן איז אַ יאָר 30. גייט מיטן קאַפּ געבויגן אין אַ זייט. אַ כיטרער שמייכל שוועבט שטענדיק אויף זיין פנים. ווען ער רעדט ווינקען זיינע אויגן; דזשאָו איז אין די מיטן 30. חוצפה גלאַנצט אַראָפּ פון זיין רויטן פנים)

מאַרטאָן (ברייטלעך און האַפערדיק)

העלאָ! וואָס קומט דאָ פאַר? אַ קאַנסיליום?

פאַטרישאַ

אפשר איז דאָס נייטיק...

בארבארט (צו מאַרטאָנען)

ווייסט שוין געוויס...

מאַרטאָן (מאַכט אַ פריילעכן אָנשטעל).

דו מיינסט דעם פאַליטישן, וואָס האָט מיך אָנגעקלאַגט פאַר פאַר-

לוימדונג? ווייס איך וואס! ס'איז גארניט ווערט. געזען נאָר וואָס מיין
אָדוואָקאַט. ער לאַכט זיך אויס.

באַרבאַרע

אַז מען לויפט צום אָדוואָקאַט —

מאַרטאָן (שלאַגט איר איבער)

נו, מ'דאַרף זיין גרייט. וויסן וווּ מ'האַלט...

באַרבאַרע

וויסטו שוין וווּ דו האַלטסט?

מאַרטאָן

געוויס ווייס איך. ס'איז גארניט ווערט. (שפּרייזט איבערן צימער)

פאַטרישאַ (צו מאַרטאָנען)

וואָס זאַגט מען אין דיין רעדאַקציע?

מאַרטאָן (שטעלט זיך אָפּ)

אין רעדאַקציע... המ... דאַרטן איז מען שוין געווינט צו אַזעלכע
אַנקלאַגעס. אַ טעגלעכע דערשיינונג. גענוג שלעק זוכן פּאַבליסיטי, סענ-
סאַציעס. אַ פּאָליטישן וועט פאַר דעם אַוועקגעבן דעם לעצטן ציגאַר... כ'האַב
גערעדט מיטן אַרויסגעבער. זאַגט ער צו מיר: מאַרטאָן, געם זיך ניט
צום האַרצן וואָס פּאָליטישענס זוכן. דיין אַרטיקל וועגן אים איז געווען
בריליאַנט. ווען ניט, וואַלטן מיר עס ניט געדרוקט. דו וועסט נאָך ביי מיר
פאַר דעם קריגן אַ באַנוס... אַ הויכע באַלוינונג... איך וועל דיך נאָך מאַכן
פאַרן נייעס-רעדאַקטאָר... מיט דער צייט... — דושאַו איז דערביי געווען.
זאַל דושאַו זאַגן...

דושאַו (נאָך אַ לייכטער פאַרלעגנהייט, געפינט זיך שנעל)

איך מיין אויך אַזוי... נו, געוויס, דער באַס קען די פּאָליטישענס ניט
ווייניקער פון מיר. ניטאָ וואָס מורא צו האַבן.

מאַרטאָן (גייט דזשאָו אַ קלאַפּ איבער דער פלייצע)

געוויס קענסטו די פּאָליטישענס. דו מאַכסט דאָך פון זיי אַ לעבן.
שרייבסט פאַר זיי פּאַבליסיטי. אַ מאַל פאַר איין פאַרטיי, אַ מאַל פאַר דער
צווייטער... ס'איז איין געזינדל. זיי נעמען צו ביים פּאָלק די לעצטע פעני.

ל. קוס מאן

גיב זיי נאך מיליאנען פאר באליידיקונג. כע־כע־כע! (לאכט מיט אַ געשטיקטן געלעכטער)

בערנארד

עפעס רעדסטו מיר היינט צו ראדיקאל, מאַרטאָן.

מאָרטאָן

אַז מ'זאָגט דעם אמת, איז מען באַלד אַ ראַדיקאַל אין אַמעריקע (צו דזשאָן) וואָס זאָגסטו, דזשאָן? בין איך גערעכט?

דזשאָן

איך מיין אויך אַזוי... מ'דאַרף זיך ניט שעמען צו זאָגן דעם אמת. די צייטונגען פאַרפלייצן דאָס לאַנד מיט ליגנס. ווען ניט מיר, אָט אַזוי ווי איך און מאַרטאָן, וואָלט קיין מאַל דער אמת ניט אַרויסגעקומען... יעס, ס'איז אַנדערע צייטן. ניט מער מעקאַרטיס. עס בלאָזן נייע ווינטן...

בערנארד

ווהיין בלאָזן זיי, מעג איך פּרעגן?

דזשאָן

ניט וויכטיק וווהיין זיי בלאָזן. אַבי זיי בלאָזן... מ'שטייט ניט אויף אַן אַרט. מ'גייט פאַרויס. דאָס איז די הויפטזאַך (צענהיצט זיך. דעקלאַמירט). פּראַגרעס! לעבן זאָל פּראַגרעס! אַזוי גייט די וועלט. און מיר פאַרויס. שטיין אויף אַן אַרט איז סטאַגנאַציע, פאַרגליווערונג. פע!... דאָס קאָן פירן צו אַ קאַטאַסטראַפע. פאַר אונדז און פאַר אַלעמען. ווען ניט מיר, די פּאַבלי־סיטי־מענטשן, און אויך די מאַרטאַנס, וואָלט דער וואָגן פון פּראַגרעס זיך ניט גערירט פון אַרט... מיר שטופן אים אונטער. די רעאַקציע שלעפט אים צוריק. זי האָט כוחות גענוג. און געלט אויך. נאָר ס'זועט איר ניט העלפן. מיר, די פּראַגרעסיווע שרייבער, שטייען אויף דער וואַך (קוקט זיך אַרום ווי דערוואַרטנדיק אַן אַפּלויז)

מאָרטאָן (קלאַפט דזשאָן איבער דער פלייצע)

בראַוואַ, דזשאָן! דו ביסט אַן אמתער אַראַטאַר. דו וועסט נאָך אַ מאַל אַליין אויסגעוויילט ווערן אין קאָנגרעס, אין סענאַט. אַזעלכע מענטשן ווי דו דאַרפן מיר דאַרטן האָבן. וועט מען הערן אַן אמת וואַרט. דו וועסט

טירן האבן אן אויסגאנג

העלפן פירן דאָס לאַנד פאַרויס, צו פּראָגרעס... (דערזעט הער אַל דן
איינטרעטן און ווערט אַנטשוויגן)

העראַלד (באַווייזט זיך אין טיר פון זיין צימער, מיט פאַרשלאָפּענע אויגן).
פון וואָנען דער טומל? מיך אויפגעוועקט פון שלאָף. מ'קריגט זיך דאָ?..

באַרבאַרע

מ'קריגט זיך ניט, פאַ, מ'רעדט וועגן אַן ערנסטער זאַך.

העראַלד (גייט צו זיין שרייבטיש, באַטאַפט די פאַפירן, קוקט זיך אַרום)
איך זע דאָ אַלעמען פאַרזאַמלט. איז עס אַ פאַמיליע-באַראַטונג?

פאַטרישאַ

דאָס וואַלט אפשר נייטיק געווען, מאַרטאָן האָט (טרעט צו נענטער,
דערלאַנגט העראַלדן אַ צייטונג) — לעז אַט די נייעס!

העראַלד (לייענט האַלב פאַר זיך, מען הערט אַפּגעריסענע ווערטער)

„אַ-אַ! אַ פאַרלוימדונג... אין געריכט... מאַרטאָן... אַ האַלבער מיליאָן
דאַלאַר...“ (זיין קול ווערט העכער, דאָס פנים דריקט אויס דערשטוינונג)
— „דער באַשולדיקטער רעפּאָרטער, מאַרטאָן פּולשיין, איז דער איידעם
פון פּראָפּעסאָר העראַלד שפּיצבערג, דעם באַוווּסטן פאַרשער פון נוקלעאַר-
פיזיק (הייבט אויף דעם קאַפּ צו פאַטרישאַ) — וואָס זאָגסטו צו דעם,
פאַטרישאַ?“

פאַטרישאַ

כ'מיין ס'איז ערנסט, עס שטייט אין קאַן מאַרטאָנס קאַריערע. באַר-
באַראַ וועט ליידן...

העראַלד

און מיין קאַריערע?

פאַטרישאַ

דיר וועט גאַרנישט שאַטן. דיינע אַטאָם-באַמבעס וועלן פון דעם ניט
אויפרייסן...

העראַלד

און דאָס האַרץ?...

פאטרישאַ

דו טראַכסט צו פיל פון דיין האַרץ...

הערצאָלד

פון וואָס טראַכסטו...?

פאטרישאַ

איך טראַכט... איך האָב אויך אַ האַרץ... נאָר דו האַסט קיין מאָל ניט
קיין צייט עס צו באַמערקן... (קערט זיך אום מיטן רוקן צו הער אַ ל ד ו)

הערצאָלד

אַלטע רייד... זאָג עפעס נייעס, פאטרישאַ!...
פאטרישאַ (אַ קער דעם קאַפּ צו הער אַ ל ד ו)
ווען די צייט וועט קומען —

סימאָר

(קומט אָן פון זיין צימער אין הינטערגרונט. בלייבט שטיין ביי דער
טיר)

איך האָב נאָר וואָס געהערט דורך ראַדיאָ, אַז מאַרטאָן — (דערזעט אַלע-
מענס בליקן אויף זיך, ווערט אַנטשאַויגן כמעט אין פּחד)

מאַרטאָן (צו הער אַ ל ד ו)

ניט קיין געפאַר, פאַ. מיין אַדוואַקאַט לאַכט זיך אויס. ער זאָגט —

הערצאָלד (שלאַגט אים איבער)

קיין געפאַר — געוויס, פאַר דיר, מאַרטאָן. דו מיט דיין אַדוואַקאַט מעגן
לאַכן. איר לעבט פון סקאַנדאַלן, סענסאַציעס, קריגערייען. אייערע נעמען
וועלן קלינגען איבער אַלע ראַדיאָ־ און טעלעוויזיע־סטאַציעס. איר וועט
שווימען אין אַ ים פון פאַבליסיטי. אָבער וואָס האָב איך מיט דעם צו טאָן?
צו וואָס האָט מען אַריינגעשלעפט פּראָפעסאָר שפּיצבערג, דעם נוקלעאַר-
פאַרשער? (קלאַפט מיט דער פּויסט אין טיש) איך וויל ניט האָבן מיין
נאַמען ביי דער זייט פון דייע פאַרלוימדונגען! דו הערסט, מאַרטאָן?!

מאַרטאָן (ציטערט אויף)

אָבער, פאַ...

דושאַו

דער פּאָליטישן זוכט פּאַבליסיטי...

טירן האָבן אָן אויסגאָנג

שרה

באַרואיק זיך, העראָלד. דיין געזונט —

בערנארד

מאַלע וואָס אַ מאַרק־בלעטל שרייבט!

העראָלד

אַ שיינער איידעם... נאָך דאָס האָט מיר געמעלט!...

(לאָזט זיך אַראָפּ אויפן שטול. פאַרגראַבט דעם קאַפּ אין די הענט)

פאַרהאַנג

צווייטער אַקט

מיט צוויי טעג שפעטער.
אין הינטערגרונט אַ קליין פאַרקל. אַ צוים. אַ זייטיקער אָפּענער
אַריינגאַנג צו אים. אין פּראָנט אַ טראַטואַר פּון אַ גאַס. אַ דורכגאַנג
רעכטס און לינקס. צווישן טראַטואַר און פאַרק אַ באַנק האַרט לעבן
צוים. אַ מענטש, אַרעם געקליידט, זיצט און דרעמלט. דער קאַפּ
הענגט טיף אַראָפּ אויף דער ברוסט. אַן אַלטער קאַפעלייזש פאַרדעקט
דאָס פנים ביו דער נאַז — חייקל.

בערנאַרד

(קומט אָן פּון רעכטס. אַ צייטונג אונטערן אַרעם. שטעלט זיך אָפּ,
ווי וועלנדיק נעמען פּלאַץ אויף דער באַנק. ווערט פּלוצלינג פאַראינטער-
רעסירט אין דער פּערזאָן, וואָס דרעמלט. בייגט זיך איין, זוכנדיק צו
דערזען מער פּון פנים אונטערן קאַפעלייזש. רופט אויס)

חייקל!

חייקל

(גיט אַ טרייסל מיטן קערפּער. הייבט אויף דעם קאַפּ. פינטלט מיט
די אויגן ווי ניט גלייבנדיק וואָס ער זעט)
אַ, דו, בערל... (אַ ביסל פאַרשעמט) זיך צוגעזעצט אַ רגע... געכאַפּט
אַ דרעמל... (גיט אַ ציטער מיטן קערפּער) או!... אַ קאַלטער טאַג!

בערנאַרד

און די נאַכט?

חייקל

די נעכט — ווי אַ מאָל. אַט קאַלט, אַט הייס. מ'געוויינט זיך צו.

בערנאַרד (זעצט זיך צו)

וואָס הערט זיך ביי דיר, חייקל? וואָס טוסטו?

חייקל

וואָס זאָל מען הערן, וואָס זאָל מען טאָן? ... אַלץ דאָס אייגענע. אַ שווער לעבן. נאָר כ'בין שוין געווינט צו די צרות. אין צייט פון קריג פאַרוואַרפן געוואָרן אין סיביר. ניט געלעקט דאָרט קיין האַניק...

בערנאַרד

האַסטו זיך צו עפעס דערשלאָגן? אַרבעטסטו, חייקל?

חייקל

צוריקגעקומען קיין פוילן און געפונען אַ חורבן. מיין שטעטל וויסט, הרוב. מיין פרוי און אונדזערע צוויי קינדערלעך אומגעקומען אין קאַלד-אויזן. (ווייט זיך די אויגן מיטן אַרבל) אוי, מייע טייערע עופּהלעך! ... ווי איך וויל זיי זען! ... און זי, מיין מלכה, אַ טייערע נשמה געווען. אַלץ פאַרצוקט. אַוועק מיטן רויד. כ'שלאָף ניט קיין נעכט, בערל... כ'מאָך ניט צו קיין אויג. אַ מידער, איינגעדערעמלט דאָ אויף דער באַנק...

בערנאַרד

דיר איז ניט גוט, חייקל. איך זע, איך פאַרשטיי.

חייקל

ווי קאָן זיין גוט, אַז אַ וועלט איז הרוב געוואָרן, אַוועק מיטן פייער. פוילן האָט מיר אויסגעזען ווי אַ צעאַקערט בית-עולם. סקעלעטן-ביינער אויף דער גאַס... דאָס אַלץ וואָס מייע אויגן האָבן געזען... אַפילו ווען די גאַסן זיינען שוין געווען אַפּגערייניקט... בילדער שווינדלען פאַר די אויגן... איין מאָל האָט זיך מיר געדוכט, אַז איך ווער געיאָגט... געהערט טריט... קולות... די יעגער — אַ געמיש פון לעבעדיקע געשטאַלטן און סקעלעטן... מענטשלעכע גופים — מיט שאַרבנס פון מתים. די סקעלעטן — מיט קעפּ פון לעבעדיקע... כ'האַב מורא געהאַט זיך אומצוקוקן... אַבער איך האָב זיי געזען מיט מייע אויגן... כ'בין געלאָפּן... און אפשר איז דאָס געווען מיין גאַנג... כ'בין געבליבן אָן אַטעם. זיך אַפּגעשטעלט. און זע, דאָס געיעג האָט אויפּגעהערט... געזען ווי די יעגער ווערן פאַרשווינדן הינטער די חורבות פון שטיינער... אין אַש... כ'האַב זיך אַרומגעקוקט — כ'שטיי אויף אַ ראַג... אַרום וויסט... אַזוי וויסט, ווי אַרויסגעהאַקט פון אַ מדבר...

בערנארד

דו זעסט חלומות, חייקל. צי נישט א מאָל אין דרעמל דאָ אויף דער באַנק...

זייקל

וואָס אַנדערש קאָן איך זען? ... (גיט זיך אַ טשוכע אויס) האָ? ... אין דרעמל? ... אפשר... (ווישט זיך אָפּ זענס שאַוויס פון שטערן מיטן אַרבל) אזוי זיך אַרומגעדרייט אַ יאָר... אַ ביסל מער... האָב ניט געקאָנט צו עפעס זיך דערשלאָגן. און אפשר טאַקע אַליין ניט געוואָלט... געהערט אָן אויפהער אַ קול אין מיר רופן: — אַנטלויף, חייקל! אַנטלויף וווּ דיינע אויגן טראָגן! צו וואָס אַרומבלאָנדזשען אויף דעם בית-עולם פון דיינע ליבע נשמות? ... זייערע קברים פאַרבאַרגן פאַר דיר... זאָסט קדיש אויף אַ וויסטן פעלד... און אפשר טרעטסטו אויף זייער אַש... (גיט זיך אַ טרייסל, בררר!) מיר איז קאַלט, בערל!..

בערנארד (לייגט אַרויף זיין האַנט אויף חייקלס שולטער)

נו, חייקל, קום צו זיך. דו קאָנסט ניט צוריקברענגען צום לעבן וואָס אַ רוצחישע האַנט האָט אַוועקגערויבט. כל זמן מ'גייט אַרום אויף דער ערד, דאַרף מען טראַכטן פון לעבן.

חייקל

איך טראַכט... נאָר וואָס העלפט דאָס טראַכטן? ... כ'בין אַוועק פון פּוילן, אַרומגעוואָלגערט זיך אַ יאָר אין פאַריז. געקלערט צו פאַרן קיין ישראל. אַן אַלטער באַקאַנטער האָט מיר געשריבן פון דאָרט איך זאָל קומען. ער וועט מיר העלפן זיך איינאַרדענען. קריג איך אַ בריוו פון דיר און פון שרהן, איך זאָל קומען אין אַמעריקע. איר וועט שוין זען, איך זאָל נישט פאַרלאָרן גיין. נו, בין איך געקומען... שוין דריי יאָר — און וואָס? ... ניט גוט, בערל, ניט גוט.

בערנארד

זאָרג ניט, חייקל. ס'וועט ווערן בעסער. איך וועל איבערריידן מיט שרהן... אַז מ'זעט דיך ניט אַזאַ לאַנגע צייט!

חייקל

מיט וואָס זאָל איך זיך באַווייזן? ... שווער מיר צו קומען צו אייך... דו,

טירן האבן אן אויסגאנג

בערל, ביסט אליין ניט קיין גביר. און שרה — ביים זון אויף קעסט. צי גאר
ביי דער שנור... וואָס מעג איך דערוואַרטן פון אייך?...

בערנארד

מ'וועט געפינען אַן עצה. נאָר קודם, הייקל, זיי ניט אַראָפּגעפאַלן ביי
זיך. מער מוט! מער ענערגיע! אונטערנעמונג! — און דו ווערסט נאָך אַ
מיליאָנער.

הייקל

אויף צו ווערן אַ מיליאָנער בין איך צו אַלט. און געוויס אויך צו ערלעך.

בערנארד

ביסט נאָך ניט אַזוי אַלט, הייקל. נאָך אונטער זעכציק, און וואָס שייך
דיין זיין צו ערלעך — נו, יאָ. אין אַמעריקע דאַרף מען קאַנען אַ ביסל
צובלאַפּן...

פאַרבייגער

(קומט אָן פון רעכטס. הערט די לעצטע ווערטער. שטעלט זיך אָפּ.
פאַרבייגט די ערשטע צוויי פינגער פון דער רעכטער האַנט אין אַ רעדל,
און אַ מאַך מיט דעם אין פנים פון די צוויי אויף דער באַנק)
אַ סך!.. (גייט אָפּ ווייטער, לינקס)

בערנארד (צו הייקלען)

האַסט געהערט?..

הייקל

געהערט.

שרה (קומט אָן פון לינקס. אַ קוישל מיט שפייז אויף איר אַרעם)
זע נאָר, וועמען איך זע! הייקל, וווּ ביסטו געווען די גאַנצע צייט?
מ'זעט דיך ניט (זעצט זיך אויף דער באַנק). שווער צו שלעפּן די פיס אויף
דער עלטער... עך-עך... אַרויסגעגאַנגען איינקויפן עפעס אין קלייטל. ווען
ניט איך, גייט מען אויס פון הונגער אין שטוב. די באַלעבאַסטע, די שנור
מיינע — וואָס גייט איר אָן די ווירטשאַפּט! נאָר דאָס לויפט אַרום... אויב
ניט אין איר קלוב איז מאַוויס, צי גאר צו דעפאַרטמענט סטאַרס. יעדן
טאָג קומט זי אַהיים מיט אַ פעקל קליידער, שמאַטקעס. אויף מאַרגן טראָגט

ל. קוס מאן

זי דאָס צוריק. ניט אַליץ, פאַרשטייט זיך. לאַזט נאָך וואָס איבער פאַר מיין
העראַלד צו שרייבן טשעקס. איך זאָג אייך: די דעפּאַרטמענט סטאַרס צעבאַ-
לעווען די פּרויען אין אַמעריקע. און דער מאַן מוז שווער אַרבעטן...

בערנאַרד (שלאָגט איר איבער)

שרה, אונדזער קוזען איז נאָך אַליץ אַ גרינער...

חייקל

ניט מער אַזוי גריין... שוין מער שוואַרץ...

שרה

פון צרות... נו, וואָדען? ... דו זעסט טאַקע אויס איינגעצערט, חייקל.
און פאַרשלאָפּן...

חייקל

עס שלאָפט זיך נישט, שרה...

שרה

און פּרנסה האַסטו?

חייקל

ווען איך האָב פּרנסה — (זיפצט אָפּ)

בערנאַרד

חייקל גייט אַרום אַן אַרבעט. מ'דאַרף זען וואָס צו טאָן פאַר אים.

שרה (צו חייקלען)

וואָס קאַנען מיר טאָן פאַר דיר? זאָג, חייקל.

חייקל

כ'וויס... אַ מאַל טראַכט איך: אפּשר ווערן אַ פעדלער. אַרומטראַגן פאַר-
קויפּן שנירלעך, טיכלעך, שפּילקעס, זייף... נאָר מ'דאַרף האָבן עטלעכע
דאַלער עס איינצוקויפּן... טאַמער האָב איך געהאַט אַ פאַר דאַלער אַפּגע-
שפּאַרט פּון זיין אַ וועכטער ביי נאַכט, האָב איך עס, באַרכאַשעם, אויפגעגעסן...
דריי חדשים אַן אַרבעט. שולדיק דיר-הגעלט פאַר מיין חדרל... קאָן אַהיים
ניט קומען...

שרה (שטעלט זיך אויף).

קום אַרויף צו אונדז, חייקל. האַסט נאָך געוויס ניט געהאַט היינט קיין

טירן האבן אן אויסגאנג

ביסן אין מויל... זעסט אויס אפגעשוואכט. קום! וועסט עפעס צובייסן.
און מיר וועלן באטרראכטן וואס מיר קאנען טאן פאר דיר.
(שרה, בערנארד, חייקל — אפ רעכטס, קורצע פויזע, באַר-
באַראַ, באַסיני קומען און פון לינקס. באַסיני איז אין עלטער פון 30.
און אַ הוט. אַ קאָפּ געדיכטע, שוואַרצע האָר. זיי האַלטן זיך ביי די הענט.
זעען אויס מונטער)

באַסיני

אַט איז אַ באַנק. לאַמיר זיך צוועצן, באַרבאַראַ.

באַרבאַראַ

אויב דו ווילסט — (זיי זעצן זיך)

באַסיני

ווייסטו שוין, אַז אין אַ וואַך אַרום גיב איך אַ קאַנצערט אין סענט
פיטערס האַל. איך מוז זיין גוט צוגעגרייט. פיל אַרבעטן, פראַקטיצירן...
די מוזיק־קריטיקער דאַ זיינען האַרטע מענטשן, וויסן נאָר צו געפינען
חסרונות. אויף די מעלות פון אַ ווירטואַז פאַרשטייען זיי זיך גאַנץ ווייניק. נו,
געוויס, אַז יעדער פאַליצי־רעפּאַרטער ווערט אַ מבין אויף מוזיק... שרייבט
קריטיק, בייסט, שטעכט — גיי זאַג אים אַ דעה!

באַרבאַראַ

דו ביסט נערוועז, פיטער?

באַסיני

ניט נערוועז. אַנגעשטרענגט אַ ביסל... אַ קאַנצערט אין אַזאַ זאַל איז
ניט קיין קינדער־שפּיל. איך פיל די פאַראַנטוואַרטלעכקייט (פאַרטראַכט זיך
אַ רגע) יא, באַרבאַראַ... איך וויל דיך בעטן, באַזוך מיך ניט אין מיין
סטודיע די גאַנצע וואַך. איך טאַר ניט ווערן געשטערט... פיל אַרבעט...

באַרבאַראַ (ברוגזלעך)

אַז דו ווילסט —

באַסיני

ס'איז מיר שווער דיך ניט צו זען אַ גאַנצע וואַך... אַבער די צייט איז מיר
טייער. דו פאַרשטייסט מיך, באַרבאַראַ. איך האָף... (שטעלט זיך אויף) וועל
איך שוין גיין... (בלייבט שטיין. פאַרטראַכט זיך) יא, שיר ניט פאַרגעסן...

ל. קוסמאן

(נעמט ארויס פון קעשענע צוויי בילעטן און דערלאנגט באַרבאַרען) דאָ
האַסטו צוויי בילעטן אויף מיין קאַנצערט. צווייטע ריי. אפשר וועט דיין
מאַרטאָן מיטקומען...

באַרבאַרע (נעמט די בילעטן, אין קענטיקער אַנטווישונג)
נו, וועל איך דיך ניט באַזוכן... אַז דו ביסט אַזוי שטרענג... יא, דער
קאַנצערט... כ'פאַרשטיי... כ'וועל דאָרט זיין, געוויס... און מאַרטאָן — ווער
ווייס אים!... (שטעלט זיך אויף. באַסיני וויל איר קושן. זי שטויסט אים
לייכט צוריק) ניין, פיטער... מענטשן אַרום... מען זעט...
באַסיני (קוקט זיך אַרום)

ביסט גערעכט, באַרבאַרע... איך וועל דיך זען אויף מיין קאַנצערט. דיין
אַנוועזנהייט וועט מיר געבן אינספּיראַציע... באַיִבאַי! (גייט אַפּ לינקס)
(באַרבאַרע בלייבט שטיין אַ רגע פאַרטראַכט. גייט אַפּ מיט גע-
מאַסטענע טריט רעכטס)

(קורצע פּויזע)

(מאַרטאָן און דזשאָו קומען אָן פון לינקס. אין געשפרעך)

מאַרטאָן

גלייבסטו טאַקע אויף אַן אמת, אַז דער פּאַליטישן מיינט עס ניט
ערנסט?

דזשאָו

אַזוי זיכער, ווי מיין נאַמען איז דזשאָו... (דערזעט די באַנק) לאַמיר זיך
צוזעצן, מאַרטאָן. מיד פון אַ גאַנצן טאַג אַרומלויפן (זיי זעצן זיך אויף דער
באַנק). דער פּאַליטישן וועט אין געריכט ניט גיין. קאַנסט נעמען מיין
וואָרט פאַר דעם...

מאַרטאָן

דיין וואָרט נעם איך... נאָר אויב יא —

דזשאָו

אויסגעשלאָסן (פאַרטראַכט זיך) אויב יא... וועל איך אים „פּיקסן“...
איך וועל באַאַרבעטן זיין קעגן־קאַנדידאַט, אַז ער זאָל אָנפירן זיין קאַמפּעין
אַזוי, אַז דעם פּאַליטישן זאָל פאַרגיין דער אַפּעטיט צו זוכן אין געריכט

טירן האבן אן אויסגאנג

סאמיספאקציע פון אַזאַ אַנגעזעענעם רעפּאָרטער ווי דו, מאַרטאַן... און טאַקע פון דיין צייטונג אויך... דו קאַנסט זיך אויף מיר פאַרלאָזן...

מאַרטאַן (מיט באַהאַלטענעם שמייכל)
פאַרלאָזן — נו, יאָ... נאָר ווי וועסטו עס מאַכן, דזשאָו? איך בין נייגעריק צו הערן.

דזשאָו

ווי? — מעגסט וויסן, אַז ניט נאָר שרייב איך פאַר מיין קאַנדידאַט פאַבליסיטי אין די צייטונגען, נאָר איך שרייב אויך זיינע קאַמפּעיין־רעדעס.

מאַרטאַן (אויפגעמונטערט)
איך הייב אַן פאַרשטיין —

דזשאָו

איך וועל שוין וויסן וואָס אין די רעדעס אַריינצושרייבן...

מאַרטאַן (קלאַפט דזשאָו ען אין פלייצע)
איך זע, אַז מ'קאַן אויף דיר זיך טאַקע פאַרלאָזן...

דזשאָו (ענטוואַסטשט)
און נאָך ווי! —

מאַרטאַן (גיט זיך אַ קלאַפּ אין שטערן)
דו ווייסט, דזשאָו? מיר איז אין דעם מאַמענט איינגעפאַלן אַ געניאַלער געדאַנק. הער אויס: מיר ביידע עפענען אַ פאַבליסיטי־ביוראָ אין סאַמע צענטער פון דעם פאַבליסיטי־אַריד, אויף דער „בלאַפּער־עוועניו“ — ווי מען רופט זי — פאַרשטייט זיך, אַז מיין נאַמען קאַן אָפּן ניט פיגורירן.

דזשאָו
ניט קיין שלעכטער געדאַנק... מיט די בלאַפּערס דאַרטן קאַנען מיר ביידע זיך פאַרגלייכן — ווי מיינסטו? הע?...

מאַרטאַן

דו ביסט צו באַשיידן, דזשאָו. איך גלייב, אַז נאָך אַריבערשטייגן...
(שמייכלט צופרידן)

דזשאָו

געוויס. צו בלאַפּן איז ניטאָ קיין גרענעץ. באַזונדערס אין פּאָליטיק.

מאָרטאָן

אַלץ איז פּאַליטיק ביי אונדז — ליטעראַטור, קונסט, מוזיק. אָן בלאָף, אָן פּאַבליסיטי, ווערט מען ניט גרויס, באַרימט. קריגט מען ניט קיין פּרייזן...

דזשאָן

דאַרפסט עס מיר ניט דערציילן... פון וואַנען מאַכן מיר, פּאַבליסיטי-אַגענטן, אַ לעבן? —

מאָרטאָן

אַט, למשל, נעם דעם דיכטער קורט פּלעסקער. געווען אַ רעפּאַרטער, ווי איך. וואָס רייד איך? ... ער קומט דאָך ניט צו מיינע קנעכלעך. כּי־דאַרף עס דיר ניט זאָגן...

דזשאָן (שמייכלט)

געוויס ניט —

מאָרטאָן

נו, האָט אַט דער רעפּאַרטער פּלוצעם גענומען שרייבן פּאַעזיע. קיינער פּאַרשטייט ניט אַ וואָרט. נאָר געלויבט האָט מען אים. שוין דאָ ווער עס זאָל זאָרגן פאַר אים. ווייסט דאָך... מ'האַט פאַר זיין פּאַעזיע געפונען אַ וואָרט: היפּערמאָדערן! האָט דער לעזער געהאַט אויף וואָס זיך אַנצושפּאַרן און געמעגט ניט פּאַרשטיין...

דזשאָן

אַ געוויינלעכע דערשיינונג — וואָס ווייניקער מ'פּאַרשטייט דיר, אַלץ מער רעספּעקט האָט מען פאַר דיר...

מאָרטאָן

און אַז באַרימטקייט איז אַלץ ניט געקומען, האָט דער עקס־רעפּאַרטער זיך גענומען צו קריטיק. אַראַפּגעריסן די גדולים און געלויבט ליליפּוטן. דאָס האָט אויסגענומען. ספּעציעל ביי די לעצטע... און מיט אַ מאָל ווערט ער אויך אַ דראַמאַטורג! שרייבט פּיעסן, פּול מיט שונד און מיסטיק. געוואָרן סוקצעסן אויף בראַדוויי און אין האַליווד. מאַכט מיליאָנען. היינט קלינגט מיט אים אַמעריקע, אויב ניט די גאַנצע וועלט.

דזשאָן

דו, מאָרטאָן — פאַר וואָס זאָלסטו אויך ניט טאָן דאָס אייגענע וואָס קורט

פלעסקער? א רעפארטער ביסטו א בעסערער ווי ער איז געווען. שרייבן
ניט־פארשטענדלעכע לידער דארף ניט זיין שווער. אראפרייסן אנדערע איז
אויך ניט קיין גרויסע קונסט. און דער וועג צו בראָדוויי איז איינער —
פאָבליסיטי! נו, אין דעם קאָן איך דיר אַרויסהעלפן... אַלע וועגן דאַרטן
זיינען פאַר מיר אָפן... און אַלע טירן...

מאַרטאָן

איין פונקט כאַפסטו ניט, דזשאָן. די גוטע רעפארטערס בלייבן ס'רוב
ביי זייער אַרבעט. דאָס זענען די שלעכטע, וואָס גייען געוויינלעך אַריבער
צו ליטעראַטור, צו דראַמע, אַדער גאָר צו פאָליטיק, און ווערן גרויס, פאָפולער,
פאַרערט, פאַרטרונקען אין כבוד און באַנקעטן.

דזשאָן

דאָס איז מיר באַקאַנט.

מאַרטאָן

אַפט טראַכט איך: פאַר וואָס לאָזן זיך מענטשן אַזוי בלאָפן? עס באַקומט
זיך דער איינדרוק, אַז זיי האָבן פון דעם גרויס הנאה, ציען אַרויס אַ געוויסע
באַפרידיקונג פון ווערן גענאַרט.

דזשאָן

דו ביסט גערעכט, מאַרטאָן. דאָס לאָזט זיך דערקלערן מיט דער פּוֹס־יִי
כאַלאַגיע פון בלאָף. יא, ס'איז דאָ אַזאַ דערשיינונג, וואָס מיר,
פאָבליסיטי־לייט, האָבן זי אַנטדעקט, געפאַרשט און פאַרפולקאַמט ביז צו
אַ וויסנשאַפט. דאָס איז אונדזער ביבל. אַן דעם וואָלטן מיר ניט געווען
וואָס מיר זיינען.

מאַרטאָן

כ'בין נייגעריק צו הערן וואָס דאָס איז פאַר אַ וויסנשאַפט.

דזשאָן

די פּסיכאָלאָגיע פון בלאָף לערנט אונדז, אַז דער מענטש האָט בטבע
ליב צו בלאָפן. אַזוי פון געבורט. ווער מער, ווער ווייניקער. פאַראַן גע-
ציילטע אויסנאַמען. דאָס זיינען די ווייניקע, יחידים — די „למד־וואַזוני-
קעס“, ווי אונדזערע זידעס פלעגן זאָגן, — וואָס זוכן בלויז דעם אמת,
קאַנען ניט פאַרטראַגן קיין שקר, פּראַטעסטירן אויף טריט און שריט קעגן

פאלשקייטן, אפנארעריי, מיט איין וואָרט: שונאים פון בלאָף. אָבער, גלייב מיר, אָט די מענטשן, די „למד-וואָוניקעס“, איז ניטאָ וואָס מקנא צו זיין. זיי ווערן ס'רוב פאַרשריען פאַר בטלנים, נאַראַנים, משוגעים. יא, יא. אזוי איז עס. און טאַמער געלינגט שוין אַ מאָל איינעם, אַן אמת-זוכער, אַנצוווויזן מיטן פינגער אויף אַ דורכגעטריבענעם שווינדלער, אַן אַפּנאַ-רער, וועלכער זיצט זיך בכבודיק אויף אַן אַנגעזעענעם אַמט, שפּילט אַ ראַלע אין דער געזעלשאַפט, און אים, דעם אמת-זוכער, געלינגט צו ברענגען אָט דעם פאַרשוין פאַר דער שטול פון גערעכטיקייט, — איז וואָס מיינסטו פאַסירט? דער אמת-זוכער ווערט ניט קיין העלד ביים פּאָלק, ווערט ניט באַשאַטן מיט לאַרבער-קרענץ. מיר זעען מיינסטנס ווי מענטשן נעמען קוקן אויף אים קרום, מיידן אים אויס, ווי אַ געפּאַר. ער ווערט איזאָלירט, פאַרשטויסן.

מאַרטאָן

ביסט גערעכט, דושאַן. איך זע עס אָפט. און אַ מאָל לייג איך אַליין צו אַ האַנט...

דושאַן

דו קענסט ניט אַנדערש. דו מוזסט אזוי האַנדלען. עס איז אין דייע אינטערעסן זיך צו באַשיצן... (קליינע פּויזע) אָבער ווען ס'קומט איינער, אַליין אַ צווייפּלהאַפטע געשטאַלט, און טראַכט אויס אַ בלבול אויף אַן אומשולדיקן, אָדער נעמט איבער אַ פאַרטיקן בלבול פון אַנדערע, און ער פירט עס דורך ביז צו אַ שענדלעכן סוף — דער באַשולדיקטער ווערט מאַראַליש, פּאָליטיש, געזעלשאַפטלעך געקרייציקט! אַ, וואָס עס טוט זיך דעמאָלט אָפּ! דער זיגער ווערט אַ העלד. דאָס פּאָלק טראַגט אים אויף די הענט. ער ווערט דערהויבן צו הויכע אַמטן.

מאַרטאָן

לויט דייע רייך, דושאַן, קומט אויס, אַז דאָס פּאָלק העלפט באַוווּסטזיניק צו צעשטערן דאָס לעבן פון אַן אומשולדיקן מענטשן.

דושאַן (שמייכלט סאַרקאַסטיש)

דאָס פּאָלק... כע... דאָס פּאָלק... ווייסטו, מאַרטאָן, אַז דאָס פּאָלק, איך זיין מערהייט, קלייבט זיך שלעכט פּונאַנדער צווישן אמת און שקר. בפרט

נאך, ווען געשיקטע הענט פארשטייען דעם אמת צו פארדרייען, פארטושן. בדרך כלל איז די מאסע בלינדער פון דעם יחיד. אויך גלייביקער. פון וואָנען דען אַזוי פיל פאַרפירער אויף די טראָנען פון פאַלקס־פירער? ניט אַלע מאָל איז עס צוואַנג. אַזוי זעען מיר זוי בלאָף מאַרשירט, גאַלאַפירט. און מענטשן פאַסמאַקעווען זיך. קוקסטו זיך צו נענטער, זעסטו אין דעם זעלבסטפאַרטידיקונג... יא, מאַרטאָן. וואָרעם יעדער איינער, קאָן מען זאָגן, האָט אַ מאָל אַליין געזינדיקט מיט אַ שטיקל בלאָף דאָ און דאָרט.

מאַרטאָן

וואָס דו זאָגסט איז, דאַכט זיך, מיט דער האַנט צו דערלאַנגען. דאָך קלינגט עס ביי דיר ניי.

דזשאָו

ווייל דו, מאַרטאָן, האָסט פון מיר ביז איצט אַזעלכע רייז ניט געהערט. דו קענסט דזשאָו דעם פאַבליסיטי־אַגענט, מיט זיינע וועגן און מעטאָדן. אָבער אַן אמת וואָרט וועגן אונדזער ציוויליזאַציע האָסטו פון מיר ניט געהערט.

מאַרטאָן (גיט דזשאָו אַ קלאַפּ אין דער פלייצע)

דזשאָו! דו ביסט אַל־רייט. דיין פסיכאָלאָגיע פון בלאָף געפעלט מיר. כּוועל זי נעמען שטודירן... וואָס מער איך הער דיך ריידן, אַלץ מער ווער איך איבערצייגט, אַז דו געהערסט אין וואַשינגטאָן, אין קאָנגרעס, אין סענאַט... (שטעלט זיך אויף) נו, קום, דזשאָו! מיר וועלן נעמען אַ טעקסי און צופאַרן אין קאַפע „מעטראָפּאָל“. מירן עפעס צובייסן און נעמען אַ טרונק. מיר איז טרוקן אין האַלדו, כאַטש גערעדט האָסטו.

(מאַרטאָן און דזשאָו אָפּ רעכטס. נאָך אַ קורצער פּוּזע דערהערט זיך דאָס אָפּשטעלן פון אַן אויטאָ און אַ קלאַפּ פון אַן אויטאָ־טיר. עס דערשיינען פון לינקס פאַטרישאַ און דאָקטאָר פיליפּ מענקוס. ער איז אין מיטן די פּערציק. זיי בלייבן שטיין ביי דער באַנק)

מענקוס

איך קאָן דיר באַגלייטן נאָר ביז אַהער, פאַטרישאַ. דו ווילסט אַריינגיין אין פאַרק?

פאטרישא

ניין. אַט איז אַ באַנק. לאַמיר זיך צוועצן. (זי זעצט זיך)

מענקום

ניט אויף לאַנג. (נעמט פּלאַץ אויף דער באַנק)

פאטרישא

דו איילסט זיך, פיליפ?

מענקום

איך מוז גיין אין שפיטאַל. מיינע אַ פּאַציענטין דאַרף געלעגן ווערן.
איך בין איר אַקושער. די מינוטן זיינען נאָך ניט געצייילטע. אָבער מ'קאָן
ניט וויסן. אַ מאַל פּאַסירט, אַז דאָס קינד ווערט אומגעדולדיק אין מוטערס
לייב און איילט זיך צו קומען אויף דער וועלט אַ ביסל פּריצייטיק.

פאטרישא

איך האָב געוואַלט מיט דיר ריידן...

מענקום

רייד. איך הער.

פאטרישא

כ'מיין ערנסט...

מענקום

כ'בין גרייט.

פאטרישא (אַנטשלאַסן)

ס'קאָן ווייטער אַזוי ניט אַנגיין. פיליפ. דו דאַרפסט פאַרשטיין... איך
קאָן ניט לעבן לענגער פאַרשטעלט. מיר איז שווער צו זיין אונטער איין
דאָך מיט דעם פּראַפעסאָר. די העכסטע צייט אונדזער פּריינטשאַפט זאָל
אַננעמען אַ לעגאַלן סטאַטוס.

מענקום (פאַרטראַכט זיך)

כ'פאַרשטיי... דיר איז שווער... יא, געוויס...

פאטרישא (שאַרף)

אַז דו פאַרשטייסט, דאַרפסטו האַנדלען אַנטשלאַסן. (באַפּעלעריש.) גוט

אַפּ דיין פּרוי!

טירן האַבן אַן אויסגאַנג

מענקום (אַ ביסל געטראַפּ)

ס'איז אַ קאַמפּליצירטער ענין... אויך פאַר דיר, פאַטרישאַ.

פאַטרישאַ

אַ גוט אין אַמעריקע איז ניט קאַמפּליצירט. עס זיינען דאָ פיל וועגן. אין איין שטאַט שווערער, אין אַ צווייטן לייכטער. מ'פירט דורך, ווען ס'איז דאָ דער ווילן.

מענקום

געוויס, פיל וועגן... אָבער איינעם מוז מען אויסקלייבן... און דאָס איז ניט אַלע מאָל אזוי גרינג...

פאַטרישאַ (היציק)

מיר געפעלט ניט דיין צעגערן, פיליפ...

מענקום (לייגט אַרויף זיין האַנט אויף פאַטרישאַס)

לאַמיר עס מאַכן איבערלייגט, פאַטרישאַ... אויסגערעכנט... (טראַכט אַ רגע) דאָ, אויף דער באַנק, קאָן דאָס ניט באַשלאָסן ווערן. און נאָך אין אַ מאַמענט, ווען איך אייל זיך ברענגען אַ נייעם נפש אויף אונדזער וועלט.

פאַטרישאַ (שטעלט אַן אַ ברוגז מינט)

צו וואָס די אַלע רייד?..

מענקום

פאַרשטיי מיך רעכט, פאַטרישאַ. כ'מיין ערנסט (קליינע פויזע). ווייסטו וואָס?.. איך האָב אַ געדאַנק. לאַמיר ביידע אַרויספאַרן אין די בערג דעם וויקענד. מיר וועלן אַנקומען באַזונדער און זיך טרעפן אין דעם האַטעל, וווּ מיר שטייען שטענדיק איין. אויף אַ רואיקן שפאַציר וועלן מיר דעם ענין אַרומשמועסן און באַשליסן וואָס צו טאָן. צופרידן?..

פאַטרישאַ

יאַ (שטעלט זיך אויף. גיט אים די האַנט בעת מענקום האַלט זיך

אין אויפהויבן) אַפּגעמאַכט!

מענקום

דו, פאַטרישאַ, קומסט אַן פריער, איך וועל דיר טעלעפּאָנירן, ווען דו זאָלסט מיך דערוואַרטן. באַי-באָי... (נעמט אַפּגיין לינקס) גריס פון מיר דעם פּראָפּעסאָר!

פאטרישאַץ (שמייכלט צופרידן)

ער וועט דיין גרוס באַקומען... (גיט אַפּ רעכטס)

(פּוּיזע)

העראַלד

(קומט אָן פּון לינקס. אַ פּאַרטפּעל אונטערן אַרעס. שטעלט זיך אָפּ
ביי דער באַנק. טראַכט אַ וויילע. זעצט זיך. לייגט דעם פּאַרטפּעל אויף
די קני. נענט אַרויס אַ טיכל און ווישט זיך דעם שטערן)
הייס... הייס...

(שטעקט אַריין דאָס טיכל צוריק אין קעשענע. נעמט אַרויס פּון אָן
אַנדער קעשענע אַ פעקל ציגאַרעטן. פאַררויכערט. בלייבט מיטן פעקל
ציגאַרעטן אין האַנט)

בעטלער

(קומט אַרויס דורך דעם פּאַרק־טויער. גרויסע, טונקעלע ברילן פאַר־
דעקן טיילווייז אָן אויסגעצערט פּניס. זיין גאַנג לייכט וואַקלדיק. שטעלט
זיך אָפּ. שטרעקט אויס די האַנט צו הער אַלדן)

דזשענטלמען, גיב עפעס!.. נאָך היינט גאַרניט געהאַט אין מויל...
(הער אַלד נעמט אַרויס אַ מטבע און דערלאַנגט דעם בעטלער
ניט קוקנדיק אויף אים. בעטלער טאַפט די מטבע מיט די פינגער. איז
קענטיק צופרידן)

טהענק יו... מעג איך האַבן אַ ציגאַרעט?

העראַלד (דערלאַנגט דעם בעטלער דאָס פעקל ציגאַרעטן)

נעמט דאָס גאַנצע... איך רויכער ווייניק...

(ער הייבט אויף די אויגן צום בעטלער. קוקט אים אָן. ציטערט
לייכט אויף פּון אַ ניט זיכערן געדאַנק)

בעטלער (נעמט צו דאָס פעקל ציגאַרעטן. קוקט אָן דעם געבער,
גיט זיך אַ טרייסל אויף. שטרעקט זיך אויס גלייך, מיט אַ יוגנט־שטעל)
זע נאָר!... העראַלד... העראַלד שפיצבערג... איך שווער...

העראַלד (פאַרווונדערט, אין פאַרלעגנהייט)

וועמען האַב איך דעם כבוד צו טרעפן?

טירן האבן אן אויסגאנג

בעטלער (ציילט די ווערטער)

דאס פנים עלטער... געוויס... אזוי פיל יארן... אבער די שטים, יונג,
ווי א מאָל... אין היסקול... (נעמט אַראָפּ די בריל) דערקענסטו מיך ניט?...
געווען מיט דיר אין איין קלאַס... צוזאַמען גראַדואירט.
העראַלד (שטרענגט אָן זיינע בליקן)
דאָכט זיך — באַקאַנט... יאָ, כ'דערקען... ווי איז דיין נאַמען? דושיימס?...?

בעטלער

געוויס, דושיימי... געווען דער קעפטעין פון פוטבאָל־טיעם אין אונדזער
הייסקול.
העראַלד
יאָ, יאָ... אזוי פיל יארן... שווער צו דערקענען... האָסט זיך פיל געענ־
דערט, דושיימי.

בעטלער

פיל דורכגעמאַכט, פיל געענדערט. דו קוקסט מיך אָן, ווונדערסט זיך
געוויס — איז דאָס דושיימי?... דער אַטלעט, וועמען די מיידלעך זענען
נאַכגעלאָפּן?... יאָ, העראַלד, דאָס איז דושיימי. ניט דער אַמאַליקער... היינט
לויפן מיר נאָך יינגלעך־שטיפער... וואַרפן אַ מאָל אַ שטיין...
העראַלד (צערודערט)
ווי ביסטו צו דעם געקומען?

בעטלער

ס'איז אַ לאַנגע געשיכטע... צו מאַכן עס קורץ — אַרויס פון סקול,
בין איד אַוועק דינען אין פּלאַט. נאָך דריי יאָר צוריקגעקומען. ניט געוואָלט
שוין מער לערנען. געטאָן פאַרשיידענע מלאכות. חתונה געהאַט... צוויי
קינדער... מיין צייטפאַרטרייב — דער שענק... וואָס ווייטער, אַלץ אַפּטער...
איין מאָל — איד קום אַהיים' שפּעט אין אַוונט — קיינער ניטאָ אין הויז...
אַ צעטעלע פון מיין ווייב. זי פאַרלאָזט מיך... נעמט מיט די קינדער...

העראַלד (ווי פאַרטראַכט. צו זיך)

דאָס ווייב... יאָ, דאָס ווייב...

בעטלער

נו, ווייטער איז שוין געגאַנגען ווי אין די שונד־ראַמאַנען. פאַרלאָזן...

אליין — איז דער שענק געוואָרן מיין איינציקע היים. ניט געקאָנט מער זיך האַלטן אויף אַ דושאַב — אַ מאָל האָב איך אליין פאַרלאָזט, אַ מאָל מיך פאַרטריבן. דער אַלקאָהאָל... פאַרשטייסט... שוין ניט געטאָן קיין אַרבעט — איך געדענק ניט די צייט... אַט ווי דו זעסט... פאַר דיר שטייט דזשימי דער אַטלעט... דער העלד... (שמייכלט סאַרקאָסטיש).

העראַלד (מער צו זיך)

ניט גוט... געוויס ניט גוט...

בעטלער

און דו, העראַלד, האָסט שטודירט. געוואָרן אַ דאָקטאָר. אַ פּראָפּעסאָר... נוקלעאַרע פיזיק... אַטאָמען... געזען אַ מאָל דיין נאָמען אין אַ צייטונג. וואָס איך האָב געפונען אויף אַ באַנק אין פאַרק. ס'האַט מיך געפרייט צו הערן פון דיר אַ ווייטן גרוס... דו ביסט געווען אַ גוד באַי... און מיר ביידע גוטע חברים... סיק טראַנזיט גלאַריאַ מונדי...

העראַלד

דו דאַרפסט געפינען אין זיך צוריק דיין אַמאָליקן שטאַלץ. דזשימי. אַן שטאַלץ אין זיך טאָר אַ מענטש ניט אַרומגיין. מ'פאַרלירט אַלץ. שטור-דירן איז פאַר דיר שפּעט. געוויס. אַבער אַרבעטן — יא, דאָס קאָנסטו נאָך. מיט ווילן וועסטו נאָך וואָס דערגרייכן. און דיין פרוי?... נו, יא. דו ביסט ניט דער איינציקער קרבן...

בעטלער

צו שפּעט פאַר מיר. אַלץ צו שפּעט... ווען איך טרעף דיך מיט יאָרן פריער, ווען אַ פונק פון אַמאָליקן דזשימי האָט נאָך אין מיר געטליעט, דאָן — וואָלט דיין עצה אפשר נאָך געהאַט אויסזיכט. אַבער היינט?... (טראַכט אַ רגע און שטרעקט יאויס דאָס פעקל ציגאַרעטן צו הער אַ ליד) נעם אַ ציגאַרעט, העראַלד. לאַמיר פאַררויכערן ווי אַלטע חברים... צום אַנדענק פון אונדזער יוגנט־פריינטשאַפט.

(הער אַ ליד נעמט אַרויס אַ ציגאַרעט פון פעקל. פאַררויכערט מיט אַ צינדער און אויך דעם ציגאַרעט אין בעטלערס מויל. בעטלער פאַרצייט דעם רויך און בלאָזט אים אַוועק אין דער הויך. נעמט אַרויס פון מויל דעם ציגאַרעט און הייבט אים אויף, ווי אַ כוס)

טירן האבן אן אויסגאנג

פראָזיט, העראָלד! (נעמט אָפּ גיין) באַי־באַי!.. געווען אַנגענעם דיך
צו טרעפן... פאַרגעס ניט די אַטאַמען... די באַמבעס... די וועלט דאַרף האַבן
אַ קראַך... איינעם און אַ גוטן!.. באַי!
(אַפּ דורך דעם טויער אין פאַרק)

העראָלד (בלייבט זיצן מיט אַ פאַרוואַלקנט געזיכט. רעדט ווי עמעץ וואַלט
פאַר אים געשטאַנען)
אַ שאַד... געווען אַ גוד באַי... אַראַפּ פון וועג... אַ טרעמפּ... נו, יאָ,
די פרוי... אַלץ קאַן טרעפן...
סימאָר (קומט אָן פון לינקס. טראַגט אַ שווערן רענצל מיט ביכער. דער-
זעט דעם פאַטער. דערנענטערט זיך מיט שנעלע טריט)
פאַ!

העראָלד (נעמט אַרום סימאָר, דריקט אים צו זיך. רעדט ווי פאַר-
זעצנדיק אַ געדאַנק)
אַזוי איז עס, מיין קינד... איין מאַל אַראַפּ פון וועג, איז שווער צוריק...
סימאָר

וועגן וואָס רעדסטו, פאַ!

העראָלד (לאַזט אַפּ סימאָר)

געטראַפּן דאָ אַן אַלטן יוגנט־פריינט. נאָך פון הייסקול. אין אַ שרע־
קלעכן צושטאַנד. ער איז מיר אין גאַנצן געווען אַרויס פון זינען... און דאָ
באַווייזט ער זיך... זיין אויסזען, אויפפירונג... מיך אין גאַנצן צעטרייסלט...
און איך דאַרף האַבן רו... די אַרבעט... אין הויז אויך פאַרדרוס... די מאַמע...
זי פאַרשטייט מיך נישט... (מער צו זיך) וואָס קאַן איך טאָן?!..

סימאָר

דו פילסט זיך ניט גוט, פאַ?

העראָלד

און דיין צוקונפט, סימאָר, פילט מיך אויך אָן מיט זאָרג. גרויסע
מאַטעמאַטישע פעאיקייטן און ווילסט עס אַוועקוואַרפן. אַגריקולטור גאָר...
צו וואָס אַגריקולטור?..

סימאָר

ס'איז אַ פראַקטישע, נוצלעכע אַרבעט, פאַ.

ל. קוסמאן

העראלד

געוויס, פראקטיש. אבער דו ביסט געבוירן מיט פעאיקייטן צו ווערן
א גרויסער וויסנשאפטס־מאן. אריבערשטייגן דיין פאטער.

סימאר

מיד שרעקן דייע אטאמען...

העראלד

שוין ווידער פראפאגאנדע! ווו הערסטו דאס? אין סקול?

סימאר

חברים ריידן... אפילו קעגן דיר, פא...

העראלד

פארשטאנען, אז ס'איז ניט פון דיין אייגענעם קאפ.

סימאר (טרעציק)

ס'איז יא פון מיין קאפ, פא!

העראלד (שטעלט זיך אויף)

גוט. זאל זיין אזוי. (נעמט אן סימארן) אבי ארבעטן, שטודירן. ווען
ניט, ווערט מען פארלארן. געדענק עס, מיין זון. (דריקט אים צו זיך, ביידע
אפ רעכטס)

פארהאנג

דריטער אַקט

צען טעג שפעטער.

דאָס קאַפּע־הויז „מעטראָפּאַל“. אַ חדר פון מיטעלן גרייס. אייניקע טישלעך, אַ פּאַר גרעסערע, צעשטעלט אין די ווינקלעך. שטולן, אַ גראַמאַפּאָן אויף אַ טישל אין אַ זייט. רעכטס די טיר פון דרויסן. לינקס אַ געוועלב־דורכגאַנג צו דער קיך און צו אַ קליין צימער, וווּ ביי אַ טישל זיצן עטלעכע געסט. עס זעט זיך פון דאָרט אַ טעלעפּאָן־בוֹדקע. דערביי הענגט אַ שפיגל. אין הויפּט־צימער, ביי אַ גרעסערן טיש, זיצן בערנאַרד, באַרבאַראַ, צוויי על־טערע שטאַם־געסט פון דעם טיפּ „קיבעצערס“. לואיז, אַן עלטער מיידל, מיט דעם צוגאַמען „די פּאַריזערין“. זי רויכערט געשיקט אַ ציגאַרעט. ביי צוויי אַנדערע טישן צוויי פּאַרלעך. מען טרינקט קאַווע. דאָס צימער איז טונקל באַלויכטן. עס ווערט פיל גערויכערט. דער קעלנער, אַ דאָלף, דרייט זיך אַרום פון איין טישל צום צווייטן. ס'איז שפעט אין אָונט.

באַרבאַראַ (צו באַרנאַרד)

אַנקל בערנאַרד —

בערנאַרד (מיטן קאַפּ פּאַרטיפּט אין אַ צייטונג)

יעס, באַרבאַראַ.

באַרבאַראַ

האַסטו געלעזן אין די היינטיקע צייטונגען די קריטיק וועגן באַסיניס

קאַנצערט?

בערנאַרד (קערט איבער אַ בלאַט פון דער צייטונג)

געלעזן אַ פּאַר.

באַרבאַראַ

אויך מאַרטאַנס?

בערנאַרד (לייגט אָוועק די צייטונג)

זיינען די איניציאַלן מ. פ. מאַרטאַנס?

בארבארע

ווער אן אנדערער?..

בערנארד

זייט ווען איז מארטאן געווארן אַ מוזיק־קריטיקער?

בארבארע

זייט אים האָט זיך פאַרגלוסט אַראַפּצורייסן דעם פּיאַניסט פּיטער

באַסיני...

בערנארד

פאַרגלוסט — אָבער מ'דאַרף דאָך פאַרשטיין מוזיק.

ערשטער שטאַם־גאַסט

וואָס ווייניקער מען פאַרשטייט אין קונסט, אַלץ מער חשק האָט מען

צו שרייבן וועגן דעם...

צווייטער שטאַם־גאַסט

און אַלץ מער אַראַפּרייסן...

בערנארד (דריקט אויס דערשטוינונג)

אָבער מאַרטאָן געהערט דאָך ניט צום סטאַף פון די מוזיק־קריטיקער

אין דער צייטונג.

בארבארע

איך האָב היינט מיט אים גערעדט וועגן דעם. געהאַט אַ שאַרפּן

איבעררייד... פאַקטיש אַ קריג... האָט ער אַ תּירוץ. ווי געוויינלעך...

בערנארד

וואָס איז דער תּירוץ?

בארבארע

מאַרטאָן זאָגט, אַז דער הויפּט מוזיק־קריטיקער פון דער צייטונג איז

דעם אַזונט געווען פאַרנומען. געדאַרפט דעקן אָן אנדער קאַנצערט. אַזוי

אויך זיין אַסיסטענט. האָט ער אים געבעטן צו גיין צו באַסיניס קאַנצערט

און אַנשרייבן אַ דריטל קאַלום.

בערנארד

און מאַרטאָן האָט זיך נישט געלאָזט בעטן —

בארבארע

זעסט דאך...

בערנארד

אפשר איז די מעשה פארקערט — מארטאן האט זיך איינגעבעטן
ביים הויפט־קריטיקער צו לאזן אים מאכן דעם דזשאב...

בארבארע

גאנץ מעגלעך... זאג, אַנקל, דו ביסט דאך געווען מיט מיר אויפן
קאנצערט. איז מארטאן גערעכט מיט זיין אראפרייסן?

בערנארד

איך וועל דיר זאגן דעם אמת, בארבארע. איך בין געווען ווייט פון
באגייסטערט... האב עס דיר געזאגט באלד נאכן קאנצערט. אבער מארטאן
איז ניט גערעכט. אזא שארפע קריטיק האט באַסיניס קאנצערט גיט
פארדינט. א פאר זאכן האט ער געשפילט זייער שיין. מ'קאן זאגן —
מיט א געוויסער ווירטואָזיטעט. כאַטש דאָ און דאָרט צו פיל פייער... צו פיל
„שמאַלץ“, ווי מען רופט עס אויף דעם זשאַרגאָן פון דער מוזיק־וועלט.

בארבארע (פארטראַכט זיך)

אַ, דאָס פייער!.. דאָס איז פיטערס איטאַליעניש בלוט... (רויטלט זיך)

בערנארד

איז באַסיני אַן איטאַליענער?.. און איך האָב געמיינט, אַז ער איז אַן
אונדזעריקער... אַ ייד, געבאַרן אין רוסלאַנד, פוילן, צי גאַר אין ברוקלין...

בארבארע

וואָס האָט דיך געמאַכט אזוי גלייבן?

בערנארד

ווייל ס'איז באַקאַנט, אַז פיל מוזיקער, קאנצערטיסטן, וואָס טראָגן
איטאַליענישע נעמען, זיינען יידן פון ברוקלין.

ערשטער שטאַם-גאַסט

און דער טאַטע אַ חזן.

צווייטער שטאַם-גאַסט

צי גאַר אַ כלי-זמר.

בארבארט

פיטער באסיני איז טאקע געבארן אין ברוקלין, אבער פון איטאליע-
נישע עלטערן (קורצע פויזע) דו וויסט, אַנקל, איך האָב אַ חשד, אַז מאַר-
טאָן איז גאַרניט געווען ביים קאַנצערט. איך האָב אים אין זאַל ניט געזען.

בערנארד

איז דאָס מעגלעך?! דאָס וואָלט געווען נידעריק, געמיינ.

בארבארט

פרעג ביי מאַרטאַנען...

ערשטער שטאַם-גאַסט

ניטאָ זיך וואָס צו ווּנדערן. אַ גאַנץ געוויינלעכע דערשיינונג. באַזונ-
דערס ביי מענטשן, ביי וועמען דאָס געוויסן איז — ווי זאַל איך עס אַנרופן?
— אַ ביסעלע צעשפּאַלטן. זיי קאַנען ניט זיין אַנוועזנד ביי אַ געשעעניש,
און ריידן וועגן דעם ווי זיי וואָלטן געווען דערביי, געזען מיט די אייגענע
אויגן. דאָס שענסטע דערביי איז — זיי נעמען באַלד אַליין גלייבן, אַז זיי
זיינען געווען אויף דעם אָרט.

צווייטער שטאַם-גאַסט

די פּסיכאָלאָגן האָבן אַ וואָרט פאַר דעם. אַ באַקאַנטער דייטשער-פּילאָ-
זאָף האָט אַ מאָל —

בערנארד (שלאָגט אים איבער)

ציטירט מיר ניט די דייטשע פּילאָזאָפּן, איך בעט אייך! איך קען
זיי אויף אויסנווייניק, גענוג יאָרן צעבראַכן דעם קאַפּ איבער זייערע לערעס,
סיסטעמען. אַלץ ספּעקולאַטיוו. געשלענגלטער רויך אין דער לופט. דו זעסט
דעם רויך, אָבער קיין ממשות... קאַנסט עס ניט אַנווענדן אין לעבן, ציען
פּראַקטישן נוץ (ווערט היציק) איך זאָג אייך, ווען די דייטשע פּילאָזאָפּן
וואָלטן ווייניקער געשפּאַלטן האָר און זיך מער פאַרטיפּט אין דעם כאַראַק-
טער פון זייער פּאַלק, וואָלט, מעגלעך, קיין היטלער ניט געקומען.

ערשטער שטאַם-גאַסט

שפּאַלטן האָר איז אַ דייטשע כאַראַקטעריסטיק.

צווייטער שטאַם-גאַסט

און קעפּ אויך...

בערנאַרד

בלויז דער געניאלער קאַנט האָט געזאָגט אַ וואַגיק, פּראַקטיש וואַרט.
און טאַקע מיט זיין „דינג אַן זיך“. דאָס איז דער דייטשער אַלטער עגאַ —
שטענדיק עפעס אַנדערש, ווי דו זעסט מיט דיינע אויגן. מעגלעך, אַז קאַנט
האַט געזען זיין פּאַלק אַלס באַווייז צו זיין טעאַריע. ער האָט עס אַבער
געלאָזט הענגען אין דער לופט.

ערשטער שטאַם-גאַסט

טעאַריעס אין דער לופט איז אַן אַלטע דייטשע אייגנשאַפט — נאָט
אייד אַ פּילאָזאָפּיע און צעברעכט זיך דעם קאַפּ! מיר אַליין וועלן אונדזערע
אינטערעסן דורכפירן פּראַקטיש, אַדער גאַר ווי וואַטאַן הייסט...

צווייטער שטאַם-גאַסט

מען מוז צוגעבן, ס'איז אַ טיילוואַניש שפּיל.

בערנאַרד

דאָס דייטשע פּאַלק האָט לאַנג ניט געלאָזט וואַרטן צו צייגן אַפּן זיין
אַלטער עגאַ. מיט פּילאָזאָפּיע־רויך איבער די אויגן, מיט קאַמפּלאַזש, האָט
אַ וועלט געזען די דייטשן אַלס אַ פּאַלק פּון הויכער קולטור. לויט דעם
פּרינציפּ פּון „דאָס דינג אַן זיך“ האַבן מיר מיט אַ מאַל דערזען אַ פּאַלק
פּון היטלערס, הימלערס און אייכמאַנס.

ערשטער שטאַם-גאַסט

נו — עס זענען אויך דאָ בעסערע דייטשן.

צווייטער שטאַם-גאַסט

גיי צייל זיי איבער!

לואיז (פאַררויכערט אַ ציגאַרעט און בלאָזט דעם רויך דורך די נאַזלעכער)
צו פּיל פּילאָזאָפּיע פאַר דעם טיש... (רופט) אַדאַלף!

אַדאַלף (קומט צו)

וואָס ווינטשט מאַדמואַזעל לואיז?

לואיז

איין קאַפע מיט שמאַנט!

אַדאַלף

עפעס צובייסן, מאַדמואַזעל?

לואיז

שפעטער.

(א דאָלף באַטראַכט די געסט ביים טיש, ווי דערוואַרטנדיק אַ באַ-
שטעלונג. גייט אָפּ אין קיך)

באַרבאַראַ

די פאַרזערין איז גערעכט. לאַמיר ריידן פון פריילעכערע זאַכן. ווי
געפעלט אייך דער „טוויסט“?

בערנאַרד

זייער שטאַרק. מענטשן זיינען מיד געוואָרן פון דרייען מיטן קאַפּ,
דרייט מען מיט די פיס...

ערשטער שטאַם-נאַסט

ערגעץ וווּ מוז דאָך דער קאַפּ זיך אַפרוען.

צווייטער שטאַם-נאַסט

און זיך אַנזאַפן מיט פרישע געדאַנקען.

בערנאַרד

אַז מיר לעבן אין אַ צייט פון עסקאַפּיזם. נאָר מען וויל אַנטלויפן פון
זיך אַליין!

לואיז

מיר געפעלט ניט דער „טוויסט“. צו פיל צערעמאַניע... צו ווייניק
טאַנק. צו וואָס דער אַנשטעל? פאַריז וועט דעם טאַנק ניט אַננעמען. די
פראַנצויזן זיינען פראַקטיש. זיי מאַכן עס ניט פאַרשטעלט. אַט נעמט „פאַלי
בערזשער“ — ווער פון אייך איז דאַרטן געווען?

בערנאַרד

איך האָב אַ מאָל באַזוכט „פאַלי בערזשער“. ניט אינטערעסאַנט. נאָר
אויב חוהס קלידער איז פראַקטיש — ביסטו גערעכט, לואיז.

לואיז

כ'מיי צו זאַגן — אין פאַריז איז דאָס לעבן ניט פאַרשטעלט. צו וואָס
אילוזיע?

באַרבאַראַ

אילוזיע איז שייך... אַן אילוזיע לעבן חיות.

בערנארד

באלידיקט ניט די חיות, לואיז. זיי האבן אפט מער אילוזיע פון זייערע מענטשלעכע באגלייטער. אט נעם די קאץ. איר לעבן איז אידעאלע פריוואט-קייט. און דאס מיינט אילוזיע. אמת, די קאץ האט אויך ליב א מאל אפן א שפיל טאן מיט דער מויז...

ערשטער שטאם-גאסט

איך וואלט דאס קאץ-און-מויז שפיל אנגערופן „טוויסט“. מען דרייט זיך באזונדער, און דאך האלט איינער דעם צווייטן איינגעביסן...

צווייטער שטאם-גאסט

דער סוף איז — איינער באלעקט זיך און דער צווייטער איז פארשלוגן-גען...

בארבארא

דערמאנט א טאנץ און פארקראכן אין פילאזאפיע. דזשענטלמען! האט רחמנות!

בערנארד

דאס איז די פילאזאפיע פון לעבן, בארבארא. מעגסט זיך אין איר פארטראכטן.

בארבארא

צו וואס?..

לואיז

ווי איך זאג — ווו שפיל, דארט מוז איינער פארצערט ווערן.

בערנארד

מיין טייערע פאריזערין, אויב דו ווילסט, איז דאס גאנצע לעבן א „טוויסט“. מען דרייט זיך מיט אילוזיע, און מען פארענדיקט אין קאץ-און-מויז...

לואיז

איך פארשטיי דאס ניט.

בערנארד

ווייל דו האסט געלעבט אן אילוזיע.

לואיז

ניט אמת! איך האָב געהאַט אַ מאָל אילוזיע... אפשר צו פיל... געחלומט
צו ווערן אַ סקולפּטאָר, אַ באַלעט־טענצעריין... דריי יאָר אין פאַריז... אויף
מאַנמאַרטער — און אַלץ צערונגען... (אַ קלאַפּ אין טיש מיטן פּויסט) צום
טייול!...

(מאַרטאָן און דזשאָו קומען). מאַרטאָן זעצט זיך ביים טיש
אַנטקעגן באַרבאַראָן. דזשאָו פאַרנעמט אַן אַרט רעכטס פון באַר־
באַראָן)

בערנאַרד (צו מאַרטאָנען)

ביי לייטן, אַז מען קומט אַריין, גיט מען פּריער אַ קוש די פּרוי
איידער מען זעצט זיך.

מאַרטאָן

אַ פאַרדאַן! פאַרגעסן.

באַרבאַראָ

מוהל זיין העפלעכקייט.

(אַדאָלף ברענגט אַ קאַפע און סערווירט לואיזען)

מאַרטאָן (צו אַדאָלף)

אַ קעז־סענדוויטש און אַ קאַפע!

דזשאָו

מיר אַ קאַפע און אַן עפּל־שטרודל!

אַדאָלף (צו בערנאַרדן). רעדט דייטשמעריש)

און וואָס ווינשט הערר בערנאַרד?

בערנאַרד

מיר (קלערט נאָך) — אַ שוואַרצע קאַווע...

(אַדאָלף דרייט זיך, האַלט ביים אָפּגיין)

וואַרט, אַדאָלף!.. (צו באַרבאַראָן) און דו, באַרבאַראָ, וואָס באַ־

שטעלסטו?

באַרבאַראָ (אין קענטיקער אומרו)

קיין דורשט און קיין אַפעטיט...

טירן האבן אן אויסגאנג

(אדאָלף פאַרשווינדט דורך דער קיד־טיר)

בערנאַרד (צו מאַרטאַנע)

וואָס הערט מען ביי דיר, מאַרטאַן?

מאַרטאַן

קיין באַזונדערס (טראַכט אַ רגע) אַחוץ וואָס דער הויפט מוזיק־
קריטיקער פון אונדזער צייטונג האָט מיר היינט געדריקט די האַנט —
געלויבט מיין רעצענזיע וועגן באַסיניס קאַנצערט.

(קוקט אויף באַרבאַראַ, וועלכע שטענקט אים אַ פאַראַכטלעכן
בליק)

בערנאַרד

לאָמיר וועגן דעם ניט ריידן (צו מאַרטאַנע). זאָג מיר, וווּ האַלט עס
מיט דער פאַרליימדונג־אַנקלאַגע קעגן דיר און דיין צייטונג?

מאַרטאַן

עס האַלט זייער גוט. זאל דזשאָו זאָגן...

דזשאָו

איך בין זיכער, אַז דער פּאָליטישן וועט ניט גיין אין געריכט. כּוּהער,
אַז ס'פאַרדריסט אים שוין וואָס ער האָט אָנגעהויבן... זוכט אַ וועג זיך
אַרויסצודרייען.

מאַרטאַן (אויפגעלייגט)

יא, געוויס... האָב היינט געזען מיין אַדוואַקאַט. דאָס איז אויך זיין
מיינונג... דער אַדוואַקאַט פון דעם פּאָליטישן האָט אים טעלעפּאָנירט און
געגעבן אַנצוהערן, אַז ער וואָלט איינגעגאַנגען אויף אַ שליכטונג, אַ
פאַרשטענדיקונג. מיין צייטונג דאַרף בלויז מאַכן אַ שריט פון סאַטיס־
פאַקציע... מיין אַדוואַקאַט וועט מיר טעלעפּאָנירן אַהער, ווען עפעס נייעס.

דזשאָו

אַ פאַרשטענדיקונג אויסערן געריכט קאָן לייכט געמאַכט ווערן. (צו
מאַרטאַנע) דו וועסט נאָך אַרויס דער זיגער, מאַרטאַן. ווי איך האָב
פאַרויסגעזאָגט... און מיין קאַנדידאַט, פאַר וועמען איך שרייב פּאָבליסיטי,
האַט דערוויל פון דעם ענין פיל פּראָפּיטירט...

ל. קוסמאן

(אדאלף קומט אן מיט א פולן טאץ. צעשטעלט די באשטעלונגען. גייט אריבער צו אן אנדער טישל, פון וואנען א האנט גיט אים א צייכן. נעמט אן א באשטעלונג. אפ אין קיך. חייקל קומט אן. איבער זיין האלדז, אויף א באנד, הענגט א ברייט, פלאך קעסטל מיט ראמען ארום, אנגעפילט מיט פעדלער־סחורה. דאס קעסטל דער־גרייכט צו זיין ברוסט. ער גייט צו צום ערשטן טישל נאנט ביי דער טיר, ווו עס זיצט א פארל. ער באט אן זיין סחורה, שטום, מיט א געבויגענעם קאפ. קריגט אן אפזאג דורך א צייכן פון א האנט. גייט צו צו די איבעריקע טישלעך מיט געסט. קריגט די זעלבע באהאנדלונג. דערוועט דאס טישל, ווו בערנארד זיצט מיט די געסט, בלייבט שטיין א רגע פארלארן. מאכט א באוועגונג אפצוגיין, ווען ער ווערט באמערקט פון בארבאראן)

בארבארא (צו בערנארד)

זע, אנקל! חייקל איז דא...

בערנארד (א דריי דעם קאפ אין דער ריכטונג צו חייקלען)

קום אהער, חייקל! (חייקל טרעט צו. בלייבט שטיין מיט א געבויער־

קאפ) ווי גייען די ביזנעס, חייקל?

חייקל

ערשט דער אנהייב... א פאר טעג... ס'וועט ווערן בעסער... כ'האף...

בערנארד

נאר ניט פארלירן דעם מוט, חייקל... ניט איין מיליאנער אין אמע־

ריקע האט אנגעפאנגען מיט פעדלעך, אזוי ווי דו...

חייקל

כ'ווייס...

בערנארד

נו, צייג דיין סחורה! (באקוקט און באטאפט די ארטיקלען אין דעם

הענגענדיקן שאכטל. נעמט ארויס א שטיקל זייף, א קעמל, א טיכל. דערלאנגט

חייקלען א פאפירענע אסיגנאציע)

חייקל (באקוקט דאס פאפירל)

פינף דאלער! איך האב נישט אזוי פיל רעשט... (וויל צוריקגעבן דאס

פאפירל)

בערנארד (שטויסט אפ חייקלען לייכט מיט דער האנט)

וועסט מיר אפגעבן אן אנדערש מאל.

חייקל (קווענקלט זיך. דריקט דאס פאפירל אין זיין האנט)

ביז איך וועל לייזן פינף דאלער... ס'קאן לאנג נעמען...

טירן האבן אן אויסגאנג

בערנארד (לייגט אריין די ארטיקלען אין קעשענע)

נישקשה. איך קאָן וואַרטן...

חייקל (מאַכט אַ באַוועגונג אַפּצוגיין)

באַרבאַראַ

מיסטער חייקל! קום אַהער! דו האַסט פאַרפּיומען?

חייקל (טרעט צו נאָנט צו באַרבאַראַ)

כ'האַב. אַ ביליקער סאַרט...

בערנארד

(נעמט אַרויס פֿון חייקלס שאַכטל צוויי קליינע פלעשלעך. באַקוקט)

גאַרנישט שלעכט... איין פלעשלעך דער פאַריזערין. (דערלאָנגט איינס

לואיזען. ביידע לייגן אַריין די פלעשלעך אין זייערע האַנטבייטלען)

מאַרטאָן (שטעקט די האַנט אין קעשענע)

איכ'ל באַצאָלן...

באַרבאַראַ (שלאָגט אים איבער)

ניט נייטיק... כ'האַב אַליין געלט. (נעמט פֿון האַנטבייטל אַ פאַפּירל

און וויל עס דערלאָנגען חייקלען)

מאַרטאָן

דו באַליידיקסט מיך, באַרבאַראַ.

באַרבאַראַ

אַז דו פּילסט אַזוי —

בערנארד

קריגט זיך ניט איבער אַזאַ קלייניקייט! איך וועל עס באַזאָרגן. (צו

חייקלען) וואָס דאָס באַטרעפט, זאָל עס זיין פאַר דער רעשטע, חייקל.

גוט אַזוי?...

חייקל

אַז דו ווילסט... אַ דאַנק. (אַפּ)

(עס דערהערט זיך אַ קלונג פֿון טעלעפּאָן-בודקע. מען זעט אַ דאָלפֿן

אַריינגיין אין בודקע און באַלד צוריק).

אַדאַלף

מיסטער מאַרטאָן פּולשיין — אַ טעלעפּאָן!

ל. קוסמאן

מאַרטאָן (שטעלט זיך אויף)
מיין אַדוואַקאַט געוויס. (גייט אַרײַן אין טעלעפּאָן-בּודקע)
(פּוֹיזע)

מאַרטאָן (קומט צוריק. אַ פּרײלעכער שמײכל אויפן פּנים).
ווי דערוואַרט. (זעצט זיך ברייטלעך) דער פּאַליטישן האָט צוריקגע-
צויגן די אַנקלאַגע. די צײַטונג וועט אָפּדרוקן אַ נאַטיץ מיט אַ לײכטער
אַנטשולדיקונג. בראַוואָ! (רופט) אַדאַלף! אַ פּלאַש שאַמפּאַניער!
(אַדאַלף גייט צו. באַלד אָפּ אין קיך)

דזשאָן

דער גנב האָט זיך דערשראַקן. נו, איצט האָב איך שטאַף פאַר נייע
פּאַבליסיטי... קאַמפּעין-שטאַף פאַר מיין קאַנדידאַט...

(אַגאַסט פון אַן אַנדער טישל גייט צו צום גראַמפּאָן. לײגט אַרױף
אַ פּליטע. עס דערהערן זיך קלאַנגען פון „טוויסט“. אַ פאַרל פון די געסט,
באַלד נאָך אַ פאַרל. לאַזן זיך אַוועק טאַנצן)

מאַרטאָן (פּרײלעך)

דער „טוויסט“! (שטעלט זיך אויף) ווער טאַנצט מיט מיר?.. דו,
באַרבאַראַ?
באַרבאַראַ
איך פיל ניט צו טאַנצן...

מאַרטאָן (צו לואיזען).

די פאַרײזערין!.. לואיז, קום! טאַנצן איז דאָך דיין פּראָפּעסיע...

לואיז

ניט דער „טוויסט“ (שטעלט זיך אויף) נאָר אַז אַ קאַוואַליר לאַדט אײַן...
(זי גיט מאַרטאַנען די האַנט. זיי טאַנצן)

דזשאָן

באַרבאַראַ וועט זײַן מיין פּאַרטנערין... (שטרעקט אויס די האַנט)

באַרבאַראַ (צעגערט אַ רגע)

ניטאַ קײן חשק... נאָר — (שטעלט זיך אויף, נעמט אַן זשאָסט האַנט.
לאַזן זיך אַרײַן אין דעם טאַנץ)

בערנארד

אז א וועלט איז משוגע —

ערשמער שמאם-גאסט

מוזן די פיס ארויסהעלפן.

צווייטער שמאם-גאסט

ווען איך בין א ביסל יינגער, טאנץ איך אויך דעם „טוויסט“.

ערשמער שמאם-גאסט

דו גאר?!...

צווייטער שמאם-גאסט

א ביסל עסקאפיזם...

ערשמער שמאם-גאסט

פון וואס ווילסטו אנטלויפן?

צווייטער שמאם-גאסט

פון זיצן דא און קיבעצן...

ערשמער שמאם-גאסט

געווארן דיר שווער דיין ווירקלעכקייט?

צווייטער שמאם-גאסט

קין מאל ניט גרינג געווען...

באסיני (קומט אן, בלייבט שטיין ביי דער טיר, ווי צו זיך)

דער „טוויסט“!...! ס'עקלט... אויך באַרבאַראַ אין דעם טאַנץ!...

(די מחזיק שטעלט זיך אָפּ, דער טאַנץ הערט אויף, די געסט פאַרנעמען

זייערע פלעצער)

מאַרטאַן (דערזעט באַסיני, נעמט אָן אַ געקוינסטלטן טאַן)

זע נאָר... באַסיני איז דאָ... (צו באַסיני) קומט אַהער, ווירטואַז

באַסיני!.. זייט אונדזער גאַסט, זעצט זיך.

(גרייט צו פאַר באַסיני אַ שטול ביים טיש)

(באַרבאַראַ הייבט אויף צו באַסיני די אויגן, אַ געדריקטער

שמייכל אויף אירע ליפן, וויל קענטיק עפעס זאָגן, נאָר האַלט צוריק די

ווערטער, באַסיני דערנענטערט זיך צום טיש, בלייבט שטיין, געדריקטע

פויזע)

בערנארד (צו באַסיני)

זייט ווילקאָמען, מר. באַסיני. נעמט פּלאַץ... וועלן מיר פאַרברענגען —

באַסיני (האַקט אים איבער די רייד)
בין געקומען ניט פאַרברענגען...
(אַלע ביים טיש קוקן זיך איבער)

בערנארד

שאַמפּאַניער קומט, וועלן מיר טרינקען לחיים צום דערפּאָלג פון אייער
קאַנצערט.

באַסיני

דערפּאָלג?! ..המ... (צו מאַרטאַנען. סאַרקאַסטיש) און וואָס זאָגט מר.
פּולשיין, דער קריטיקער?..

מאַרטאַן (שטאַמלט)

געוויס... נו, יא... דער קאַנצערט איז געווען אַ דערפּאָלג, די אַלגע-
מיינע מיינונג...

באַסיני (בייסיק)

און וואָס האָט איר געשריבן, מר. פּולשיין?..

מאַרטאַן

אַ ביסל קריטיקירט... יעס... די פּראַפעסיע... איר פאַרשטייט... די
לעזער... מע מוז זיין אַביעקטיוו...

באַסיני (רייסט אים איבער. מיט פאַראַכטונג און צאַרן)

די פּראַפעסיע פּאָדערט אַראַפּרייסן אַ קאַנצערט, וואָס מען האָט ניט
בייגעוויינט?..

מאַרטאַן (אין אַ טאָן פון פּראַטעסט)

וואָס זיינען דאָס פאַר אַ רייד?!.. איר וועט זיך מוזן אַנטשולדיקן.
מר. באַסיני!..

באַסיני

איך בין אינפּאַרמירט, גאַנץ באַשטימט, אַז איר זייט אין זאַל ניט געווען.
מר. קריטיקער.

טירן האבן אן אויסגאנג

מאָרטאָן (פרובירט אָנהאַלטן מוט)
שלעכטע אינפֿאַרמאַציע...

באַסיני

שלעכט פֿאַר אייך... איך גיב צו, אַז אַראָפֿרייסן איז די פֿריווילעגיע
פֿון יעדן קריטיקער, צי שרייבט ער וועגן אַ בוך, אַ קונסט־אויסשטעלונג.
אָדער אַ קאַנצערט. אָבער ווען דער קריטיקער שרייבט וועגן אַ בוך, וואָס
ער האָט ניט געלייענט, אָן אויסשטעלונג, וואָס ער האָט ניט געזען, אַ קאַנצערט,
וואָס ער האָט ניט געהערט, — דאָן... דאָן איז דאָ איין באַלוינונג...
דאָ האָט איר עס...

(לאָזט אַראָפֿ אויף מאָרטאָנס פֿנים צוויי פעטע, רעכטס און לינקס.
בלייבט שטיין אין דערוואָרטונג. מאָרטאָן שפּרינגט אויף. פֿאַלט באַלד
צוריק אין זיין שטול. רייבט זיך מיט די פינגער ביידע באַקן. אַדאָלף
קומט אָן מיט אַ טאַץ גלעזער און אַ פֿלאַש, הויך אין דער האַנט. זעט צו
די סצענע, בלייבט שטיין פֿון ווייטן. ווי צו זיך)
וואָס איז דאָס?... אונערהערט!...

(אַנגעצויגענע פּויזע)

באַרבאַראַ (אירע באַקן פֿלאַמען)

מאָרטאָן! דיין ענטפֿער?..

מאָרטאָן (אַנשטעל פֿון מוט)

וואָס?.. איך וועל גיין אויף אַ דועל מיט אַ באַרבאַנשטשיק?!
ס'שטייט מיר ניט אָן...

באַסיני (אַ מאַך מיט דער האַנט צו די געסט ביים טיש, אַפּגייענדיק).

אַ ריוועדערטשי!

(באַרבאַראַ ראַ שטעלט זיך אויף. מאַכט אַ באַוועגונג נאַכצוגיין באַסיני)

(ניין)

מאָרטאָן (שפּרינגט אויף)

באַרבאַראַ! ווהיין גייסטו?

באַרבאַראַ (צו מאָרטאָנען)

איך גיי וווּ ס'איז דאָ מוט... און דו... קוק זיך איין אין שפיגל... אָן
דאָרט... (ווייזט אויפֿן שפיגל, וואָס ביי דער טעלעפֿאָן־בודקע. מאָרטאָן)

ל. קוסמאן

שטעלט אַ טריט אין דער ריכטונג צום שפיגל, שטעלט זיך אָפּ. קערט זיך
אום. קוקט נאָך ווי באַר באַראַ גייט אָפּ, נאַכפּאָלגנדיק באַסינין)

אַדאַלף (צו מאַרטאַנען)

מיסטער פולשיין... דער שאַמפּאַניער?..

מאַרטאַן (ווי דערוואַכט פון אַ טראַנס)

האַ? ... דער שאַמפּאַניער? ... (גיט אַ מאַך מיט דער האַנט באַפעלעריש)

שאַעל אים אויפן טיש!..

(אַדאַלף שטעלט די פּלאַט און די גלעזער אויפן טיש)

בערנאַרד (קוקט אויפן שאַמפּאַניער און די גלעזער. דאַן אין אַ זייט).

יאָ... געוויס... לחיים אויף... (האַקט אָפּ אין דער מיט)

דזשאָן (ווי צו זיך)

זע... ניט אַלע מאַל גילט דער בלאַף... יאָ... דאַס איז נייעס...

פאַרהאַנג

פערטער אַקט

אַ טאָג שפּעטער. פּאַרנאַכט.
די זעלביקע אויסשטאַטונג ווי אין ערשטן אַקט. ש ר ה. אין ברילן,
זיצט אויף אַ וויגשטול. צירעוועט אַ זאַק, אונטער דער באַלייכטונג
פון אַן עלעקטרישן לאַמפּ מיט אַן אַבאַזשור, וואָס געפינט זיך אויף
אַ דערבייאַיקן קליינעם טישל. בערנאַרד, אויף אַ שטול דערביי,
לייענט אַ צייטונג.

שרה

צערייסט מען דאָ זאַק, אַ שרעק! מ'קאַן דאָך בדיל הדל ווערן...

בערנאַרד

פון אַזעלכע קלייניקייטן ווערט מען ניט אַרעם אין אַ פּאַרמעגלעך הויז.

שרה

ווי פּאַרמעגלעך?.. פון וואַנען זאַל סטאַיען, אַז דאָס ווייב ליגט אין די
בערג, אין אַ רייכן האַטעל?... אַ מאַן, אַ קינד אין דער היים — און שרייבט
אַפילו ניט אַ בריוול... אַ שיינע ווירטשאַפּט... הלוואי ס'זאַל גוט זיין...

בערנאַרד

דו ביסט אייפערזיכטיק אויף דער שנור, שרה.

שרה

ווער איז אייפערזיכטיק?... נאָר מ'האַט דאָך אויגן... און העראַלד
זעט גאָר ניט...

בערנאַרד

העראַלד איז פּאַרטאָן אין זיין אַרבעט. דער קאַפּ פּאַרנומען מיט אַטאַ-

מען...

שרה

געוויס. ער אַרבעט שווער. איז אויף אין די נעכט. זיצט ביים שרייב-

ל. קוס מאן

טיש מיט א קאלטן האנטעך אויפן קאפ. (קרעכצט) א צער אויף אים צו קוקן, אוי-אוי... און זי דארטן... כ'ויל אויף מיינע ליפן ניט ברענגען... יא, וואס האב איך געוואלט זאגן? — האסטו אפשר געזען בארבאראן, מאַר-טאָנען?

בערנארד

געזען זיי נעכטן ביי נאכט.

שרה

מאַרטאָן איז דאָ היינט געווען. זיך נאָכגעפרעגט אויף באַרבאָראָן — זי איז די לעצטע נאכט ניט געקומען אַהיים שלאָפן, זאָגט ער. איז געווען שטאַרק צעטומלט.

בערנארד

ער האָט אַ גרונט עס צו זיין...

שרה

וואָס שוין ווידער?

בערנארד

ער איז אַן אומפאַראַנטוואָרטלעכער מענטש, דער מאַרטאָן, אָן אַ ליגן מאַכט ער נישט קיין שריט. ער האָט אַ גוטן שותף פאַר זיינע בלאַפּס — דזשאָן. דער קעניג פון די בלאַפּערס. אַבער אין דעם פאַל האָט דער שותף, גלייב איך, נישט דערלייגט קיין האַנט. און אפשר? ... ווער ווייס? ... ביי דעם געזינדל...

שרה

וואָס האָט פאַסירט?

בערנארד

פאַסירט האָט אַט וואָס. פיטער באַסיני, דער פיאַניסט, האָט געגעבן אַ קאַנצערט. נעמט מאַרטאָן, שרייבט אָן אַ קריטיק און רייסט אים שרעקלעך אַרונטער. וואָלט עס ניט אויסגעמאַכט. איז די מעשה די, אַז מאַרטאָן איז אַפילו נישט געווען אויפן קאַנצערט...

שרה

וואָס הייסט ניט געווען? ווי שרייבט מען עס איבער אַ זאך, וואָס

מזעט ניט און מ'הערט ניט?

בערנארד

אויף מאַרטאָנען זאָלסטו קיין קשיות ניט פרעגן.

שרה (טראַכט אַ רגט)

אַ, איך הייב אָן פאַרשטיין. דער פּיאַניסט באַסיני איז דאָך דער, מיט וועמען באַרבאַראַ גייט לעצטנס אַרום... האָט עס מאַרטאָן געוויס געטאָן צוליב אייפערזוכט.

בערנארד

מאַרטאָן אייפערזוכטיק? ... ניטאָ ווער זאָל לאַכן! ... ער איז מאַראַליש אַזוי ליידיק, אַז אייפערזוכט וועט ניט זוכן ביי אים קיין נעסט...

שרה

מאַרטאָן איז אַבער געווען שטאַרק צעטראַגן וואָס באַרבאַראַ איז ניט געקומען אַהיים נעכטיקן.

בערנארד

דו קאַנסט אַ סך וויסן פון וואָס מאַרטאָן איז צעטראַגן... געוויס אַפּגע-טאָן נאָך אַ שפּיצל, וואָס שמעקט מיט אַ סקאַנדאַל, אויב די נעכטיקע לעקציע האָט אים ניט אויסגעטשוכעט...

שרה

וואָס פאַר אַ לעקציע? וואָס מיינט עס?

בערנארד

מיר זיינען געזעסן נעכטן אָונט, אַ גרופּע פריינט, אין קאַפּע „מעטראַ-פּאַל“. באַרבאַראַ איז דאָרט געווען מיט איר פריינדין „די פאַריזערין“. מאַר-טאָן מיט זיין חבר דזשאָו זיינען אַנגעקומען אַ ביסל שפּעטער. גראַד האָט מאַרטאָן באַקומען גוטע נייעס — דער פּאַליטישן האָט צוריקגעצויגן די פאַרלוימדונג אַנקלאַגע. ער איז געווען אויפגעלייגט, מאַרטאָן. מ'האַט געטאַנצט דעם „טוויסט“... איז אַריינגעקומען דער פּיאַניסט באַסיני — און פרעג שוין ניט וואָס ס'האַט זיך פאַרלאָפּן!... נאָר כ'וויל וועגן דעם ניט ריידן... באַרבאַראַ האָט פאַרלאָזט די קאַפּע צוזאַמען מיט באַסיני...

שרה

און מאַרטאָן?

בערנארד

מארטאן האט איר נאכגערופן. אבער איז געבליבן זיצן, דער העלד!
געשטעלט נאך שאמפאניער...

העראלד (קומט אן פון דרויסן מיט א פארטפעל אונטערן אָרעס. נעמט אַרויס פּאַפּיר, לייגט זיי אַוועק אויפן שרייבטיש, שטעלט אַוועק דעם פּאַרט־פעל אין אַ זייט. צו שר הן)

ניט געווען קיין טעלעפאן פון פאטרישא, מא?

שרה

ניט געווען.

העראלד

וואס קאן דאס זיין?... כ'האב טעלעפאנירט אין האטעל אין די בערג.
האט מען מיר געזאגט, אז מרס. שפיצבערג איז ניטא אין איר צימער...
געוויס ארויס אויף א שפאציר... האב איך איבערגעלאזט פאר איר א ווארט,
מיר צו טעלעפאנירן אהער אין הויז.

שרה

געוויס פארנומען —

העראלד

אבער א גאנצע וואך פון איר ניט געהערט... אפילו ניט קיין קארטל...

שרה

זיי ניט באזארגט, העראלד. וועסט נאך הערן פון איר. פון א ווייב
הערט מען.

העראלד (צו בערנארד)

וואס הערט מען ביי דיר, אַנקל? יא, איך האב געלייענט אין צייטונג,
אז מארטאן איז פריי פון דער באשולדיקונג.

בערנארד

פון איין פארלוימדונג ארויס, אין א צווייטער אריין... נאר צו קיין
פראצעס איז דאס מאל ניט געקומען. ס'איז געקומען צו עפעס אנדערש...
מארטאן האט אנגעשריבן א רעצענזיע וועגן דעם פיאניסט באסיניס קאנ-

טירן האבן אן אויסגאנג

צערט און שארף אים אראפגעריסן, ניט האבנדיק בייגעוווינט דעם קאגן-
צערט —

העראלד (דערשטוינט)

קאן ניט זיין!! אויף אזא זאך איז ער פעאיק, דער איידעם מיינער! ?
בערנארד

דער סוף איז ניט קיין „העפי ענד“... ס'איז דערגאנגען צו פעטש...

העראלד

פעטש?! ווער — וועמען?

בערנארד (מיט אַ לייכטן סאַרקאָסטישן שמייכל)

פאַרשטייט זיך, אן באַסיני מאַרטאַנען...

העראלד

ער האָט עס כשר פאַרדינט... וווּ האָט עס פאַסירט?

בערנארד

אין קאפע „מעטראפאל“.

העראלד

אן אָפּענער סקאַנדאַל! און דאָס אַלץ דאַרף טרעפן מיך!... נעמט שפּרייזן
איבערן צימער) איך האָב גענוג זאַרג אָן דעם... פאַטרישאַ... כ'פאַרשטיי
זי ניט...

שרה

דאָ איז היינט געווען מאַרטאַן. ער האָט געזוכט באַרבאַראַן... זי איז
ניט געקומען אַהיים נעכטיקן...

העראלד

וואָס האָט מיט איר פאַסירט?

שרה

בערנארד האָט דיר נישט דערציילט אַלץ... נאָך דעם סקאַנדאַל איז
באַרבאַראַ אַרויס פון קאפע מיט דעם פּיאַניסט...

העראלד

מיט דעם פּיאַניסט?!... וואָס מיינט עס?... מען וועט מיך רואינירן!...

באַרבאַראַ (טרעט אײן פון לינקס, גייט צו צום פאַטער)

העלאָ, פּאָ!

הערצ'לד

א. באַרבאַראַ!.. וווּ ביסטו געווען?

באַרבאַראַ

געשלאָפֿן אין אַ האַטעל...

הערצ'לד

אין אַ האַטעל גאַר?! דו האַסט דאָך אַ היים.

באַרבאַראַ

איך האָב ניט מער קיין היים... איך וויל ניט זיין מער מיט מאַרטאַנען
— גענוג!... איך גיי אים פאַרקלאַגן פאַר שיידונג און אַלימאָני.

הערצ'לד

האַסטו גוט באַטראַכט דיין שריט, באַרבאַראַ?

באַרבאַראַ

יא. עס וועט שוין אַנדערש ניט זיין...

הערצ'לד

און וואָס גייסטו טאָן?

באַרבאַראַ

איך טראַכט צו נעמען זיך צו אַן אַרבעט.

הערצ'לד

דו האַסט דאָך ניט קיין פאַך. געגאַנגען איין יאָר אין קאַלעדזש און באַלד
חתונה געהאַט.

באַרבאַראַ

כ'טראַכט צו נעמען אַ קורס אַלס סעקרעטאַרשע, אָדער עפעס ענלעכס.

הערצ'לד

גוט — גוט אויב דאָס איז דיין ווילן... געוויס, מ'דאַרף אַרבעטן...
ליידיק אַרומגיין איז ניט געזונט... טעג אַן אַרבעט לאַזט דעם מענטש אַן
אַ שאַטן.

באַרבאַראַ

דערוויל, פאַ, דאַרף איך האַבן געלט פאַרן אַדוואַקאַט דורכצופירן
אין געריכט דעם גוט.

טירן האבן אן אויסגאנג

הערפאלד (פארקלערט. קוקט אין חלל)

יעס... געוויס... כ'וועל דיר העלפן מיט וואס איך קאן, מיין קינד...

בארבארע

און דער קאמערץ-קורס וועט אויך קאסטן געלט...

הערפאלד

געלט... כ'פארשטיי... (הארקט זיך איין) הא?.. קלינגט ניט דער

טעלעפאן?..

בארבארע

ניין, פא.

הערפאלד

און מיר האט זיך געדוכט, אן —

בארבארע

דו ביסט מיד, פא.

הערפאלד

געוויס... ס'איז שווער... אלץ איז שווער...

בארבארע

דו דארפסט זיך אויסרוען. נעמען א וואקאציע, פא...

הערפאלד

ניטא קיין צייט... די ארבעט... דאס הויז...

בארבארע

זארג ניט, פא. ס'וועט אלץ זיין גוט. איך וועל זיך איינארדענען...

ווערן זעלבשטענדיק. אבער איצט פיל איך זיך מיד. מוז נעמען א קליינע

וואקאציע... ארויספארן אין די בערג...

הערפאלד (ווי אין א טראנס)

מיד... געוויס... אלע זיינען מיד... גאט און די וועלט... אלע דארפן

וואקאציע... ארויספארן אין די בערג... איידער זיי ווערן אויפגעריסן...

דורך מענטשלעכע הענט... מיינע הענט... (באקוקט זיינע הענט. די אויגן

שטוינען) זיינען דאס מיינע הענט?.. בלוט?!.. ניין!..

באַרבאַראַ (דערשראַקן)

פּאַ!..

הערצאלד (דערוואַכט ווי פון אַ קאַשמאַר)

האַ? ... וואָס? ... יעס... די מאַמע... אין די בערג... שווייגט... פאַר צו
דיין מוטער, באַרבאַראַ!..

באַרבאַראַ

ווען קומט מאַ אַהיים?

הערצאלד

שווייגט... ניט געהערט פון איר די גאַנצע צייט...

באַרבאַראַ

איכל גיין איר טעלעפאָנירן. זי דאַרף וויסן מיין באַשלוס... כ'דאַרף
אויך פעס פון מיינע פאַרבליבענע זאַכן אין מיין צימער, וואָס די מאַמע
באַנוצט איצט. (לָאָזט זיך גיין צו דער צווייטער טיר רעכטס)

שרה (שטעלט זיך אויף)

כ'וועל דיר אַרויסהעלפן, באַרבאַראַ. איך האָב דינע זאַכן אָפּגעהיט.
כ'ווייס וווּ יעדעס ברעקל געפינט זיך. ווער דען וועט עס טאָן, אַז ניט די
באַבע?.. (אַפּ מיט באַרבאַראַ)

הערצאלד (קוקט אויף דער טיר, דורך וועלכער באַרבאַראַ איז אַרויס. צו
בערנאַרד)

איך קוק אויף דער טיר און טראַכט — ווי לאַנג איז ווי באַרבאַראַ
איז פון דעם צימער אַרויס, אין איר חופּה-קלייד, און געגאַנגען צו איר
חתונה? ... קוים אַ יאַר... פאַטרישאַ האָט באַלד פאַרנומען דאַס צימער...
ס'איז געזינטער ווען מאַן און ווייב האָבן באַזונדערע צימערן, האָט זי
געזאָגט... און איצט, ווען פאַטרישאַ איז ניטאָ... אַוועק אין די בערג, איז
באַרבאַראַ ווידער אין דעם צימער... זי וועט אים געוויס דאַרפן פאַר זיך
אַליין... און פאַטרישאַ? ... הם... כ'הער ניט פון איר...

בערנאַרד

ס'וועט געוויס, זיכער, אַלץ אויסגיין צום גוטן, הערצאלד.

הערצאלד

אַ דאַנק, אַנקל, פאַר דיין טרייסט, דיין אָפטימיזם... נאָר עס שפאַלט

טירן האבן אן אויסגאנג

דער קאפ... (קוקט אויף דער טיר פון סימאָרס צימער) אָט איז נאָך אַ טיר —
סימאָר... ער זוכט אָן אויסגאנג און ווייס נאָך אַליין ניט ווהיזן ער גייט...
ווער האָט דערוואָרט, אָו דער באָי וועט מיר פאַרשאַפן זאָרג! אַ בריליאַנט
טענער קאָפּ — זיך איינגעשפּאַרט: ער וויל ניט קיין פיזיק, קיין מאַטע-
מאַטיק... און די צייט איז קורץ. מ'דאַרף באַשליסן וואָס... אויסקלייבן אָן
אוניווערזיטעט... איך האָב היינט מיט אים געהאַט אָן ערנסטן געשפּרעך.
קאָן פון אים ניט אַרויסקריגן קיין קלאַרע תּשובּה... פאַרשפּראַכן, אָו נאָך
היינט וועט ער מיר זאָגן זיין באַשלוס. אַזוי דרייען זיך די טירן אין מיין
הויז... שווער, אַנקל, שווער...

בערנאַרד

כּוועל אַרויסגיין קויפּן אָן אַוונט-צייטונג. (אַפּ לינקס)
(הער אַלד בלייבט זיצן, קוקט אַריין אין די פּאַפּירן אויפן טיש.)
קורצע פּויזע)

מאַרטאָן (קומט אָן פון לינקס, זעט אויס צעטראַגן)
העלאָ, פּאַ!

העראַלד

אַ, דו, מאַרטאָן! נעם אַ שטול, איך וויל מיט דיר ריידן.

מאַרטאָן

כּ'האַב ניט קיין געדולד צו זיצן, פּאַ... ס'טרייבט מיך... נאָר כּיבין
גרייט צו הערן...
העראַלד (געלאַטן)

איך, הער, דו האָסט געהאַט אַ זיג, מאַרטאָן —

מאַרטאָן

אַ זיג?! הם... דו מיינסט דעם פּאָליטישן? געוויס, זיך דערשראַקן
און צוריקגעצויגן די אַנקלאַגע...

העראַלד

און וואָס האָט דיך באַוויגן צו שרייבן, אָו דער פּאָליטישן איז פאַר-
מישט אין אַ געלט-שווינדל?

מאַרטאָן

אַ רעפּאָרטער דאַרף שרייבן וואָס ער ווייס... דעם אמת...

ל. קוסמאן

הערצ'לד

פון וואָנען האָסטו געוואָסט, אָז דאָס איז אמת?

מאָרטאָן

פון וואָנען — ווער געדענקט? ... אָ, יאָ... מיין פריינט דזשאָו, דער פאָבליסיטי־אַגענט, האָט מיר דערציילט, פאָרזיכערט, אָז ס'איז אמת... מיך צוגערעדט עס צו שרייבן.

הערצ'לד

דאָרף מען אַלץ שרייבן וואָס אַ פאָבליסיטי־אַגענט זאָגט דיר, ס'האָט דאָך געקאָנט זיין ערנסט...

מאָרטאָן (שפרייזנדיק אומרוואַיק איבערן צימער)

געקאָנט זיין — געוויס... נאָר פאָר מיר איז דאָס אַן אָפגעטראָגענער בגד... מיר, צייטונגס־לייט, לעבן ניט מיטן נעכטן... דער היינט — אָט וואָס איז אונדזער שפייז! נאָר פאָר דזשאָוון הייבט זיך ערשט אָן... ער האָט מיט אַ וויילע צוריק מיר טעלעפאָנירט, אָז ער האָט צרות. דער קאָנגרעס־קאָנדידאָט פון דער צווייטער פאָרטיי, פאָר וועמען ער האָט געשריבן פאָבליסיטי און די קאָמפּעני־רעדעס, איז אויף אים אויפגעבראַכט... ער האָט אים פאָרפירט, זאָגט ער, מיט אַ רעדע... אַריינגעשריבן אַ פאָרלוימדונג אויף דעם קעגן־קאָנדידאָט. נו, סטראַשעט יענער מיט אַ פראַצעס... און דאָס איז געווען דזשאָוס אַרבעט... ער באַצאָלט פאָר דעם — פאָרלאָרן דעם פאָבליסיטי־דזשאָב.

הערצ'לד

מיט ליגנט, בלאָף, און קרומע וועגן קאָן מען ווייט ניט גיין, מאָרטאָן...

מאָרטאָן

כימיין אויך אַזוי...

הערצ'לד (העכערט זיין קול)

און די מעשה מיט באַסיניס פיאַנאַ־קאָנצערט?..

מאָרטאָן

אָ! דאָס איז גאַרניט...

הערצ'לד

ביסטו געווען אויפן קאָנצערט?..

טירן האבן אן אויסגאנג

מאַרטאָן (בלייבט שטיין, ווי פון עפעס געטרעפן)

געוויס געווען... נאָר ווער קאָן אויסזיצן אַ גאַנצן קאַנצערט פון צ
באַרבאַנשטשיק? קוים אויסגעהערט אַ נומער — און אַוועק!

העראַלד

און געשריבן האַסטו וועגן גאַנצן קאַנצערט —

מאַרטאָן

אַז מ'הערט איין נומער באַסיניס, האָט מען געהערט דאָס גאַנצע...
(ס'דערהערט זיך אַ שאַרף פון צווייטן צימער רעכטס. ער שפּיצט אָן וי
אויערן) ווער איז דאָרט — באַרבאַראַ?..

העראַלד

זי טעלעפאָנירט דער מוטער... נעמט עפעס פון אירע זאַכן...

מאַרטאָן

איך מוז מיט איר ריידן!

העראַלד

שטער איר ניט! זי וועט באַלד אַרויסקומען.

מאַרטאָן (אויפגעמונטערט)

נעמט און אַנטלויפט — וואָס האָב איך איר געטאָן?..

העראַלד

ס'איז ניט אין מיין נאַטור זיך צו מישן אין פאַמיליע-זאַכן, אפילו ווען
דאָס רירט אָן מיין אייגן קינד. נאָר כ'מח דיר זאָגן, מאַרטאָן, דו פירסט
זיך אויף ניט גוט... דערפירסט צו פּראָצעסן, סקאַנדאַלן... דאָס רירט
אויך אָן מיין כבוד... שעדיקט מיין גוטן נאָמען. דאַרפסט עס וויסן.

מאַרטאָן

וואָס רעדסטו, פאַ? איך האַלט דיין כבוד טייער. כ'שווער —

העראַלד

דער סקאַנדאַל נעכטן אין קאַפע... ס'זעט געוויס ניט בלייבן קיין סוד...
בערנאַרד (באַווייזט זיך אין טיר לינקס, מיט אַ צייטונג אין האַנט. הערט
די לעצטע ווערטער)

אַזוי ווי דו זאָגסט, העראַלד (דערנענטערט זיך צום טיש. וויל דער-

ל. קוס מאן

לאנגען העראגלדן די צייטונג) אט דאס בלעטל האט צעשמירט דעם
נעכטיקן סקאנדאל אין קאפע „מעטראפאל“ אויף א גאנצער זייט. די גרעסטע
סענסאציע פון טאג. ווילסט עס ליינען?

העראגלד (ווייזט צוריק די צייטונג)

און מיין נאמען ווערט געוויס אויך דערמאנט?

בערנארד

פארשטייט זיך...

העראגלד (צו מארטאן)

אזוי היסטטו אפ מיין כבוד, מארטאן?

מארטאן

דער רעפארטער, וואס האט דאס געשריבן, איז דער גרעסטער סענ-
סאציע-צעשמירער. איך וועל זיך מיט אים אפרעכענען. דו קאנסט נעמען
מיין ווארט פאר דעם, פא.

העראגלד

סאיז דיין רעפארטערישע וועלט. אבער צו וואס מיך אריינשלעפן אין

דער בלאטע? —

(בארבארא און שרה קומען ארויס פון צווייטן צימער רעכטס.
בארבארא האלט א קליינעם טשעמאדאן אין האנט, וואס זי שטעלט
אוועק ביי דער טיר. שרה, מיט א קליינעם פעקל אויפן ארעם, זעצט זיך
אויף איר שטול)

בארבארא (ווי ניט זעענדיק מארטאנען, צום פאטער)

איך האב גערעדט מיט מא. זי זאגט, אז זי ווייס ניט ווען זי וועט קומען

אהיים... כ'פארשטיי ניט פאר וואס...

מארטאן (נעמט זיך אן מיט מוט)

איך וויל מיט דיר ריידן, בארבארא...

בארבארא (קוקט ניט אויף אים)

ניט מיט מיר...

מארטאן

איך וויל דו זאלסט קומען אהיים.

בארבארא

מיין היים איז ניט ביי דיר...

מאָרטאָן (אויפגערעגט)

ביי וועמען דען? ... ביי באַסיני?..

בארבארא

ניט דיינע ביזנעס!..

מאָרטאָן

וויילסט נאך מאַכן דעם סקאַנדאַל גרעסער?..

בארבארא

האַטט אים געמאַכט גענוג גרויס...

(עס קלינגט ביים אַריינגאַנג־טיר. בערנאַרד עפנט די טיר און נעמט אַפּ אַ בריוו פון אַן אויסגעשטרעקטער האַנט און צייכנט אונטער אַ קבלה)

בערנאַרד (באַטראַכט דעם אַדרעס)

עס איז פאַר דיר, העראַלד. רעגיסטרירט... עקספרעס... וויכטיק גע-
וויס... (גיט איבער דעם בריוו העראַלדן).

העראַלד (באַקוקט דעם קאָנווערט מיט קאָנטיקער נערוועזיטעט)

פון אַן אַדוואָקאַט?! .. צו מיר?! .. וואָס עפעס?.. (עפנט דעם בריוו,
לייענט מיט שטייגנדיקער אויפגענונג. שטעלט זיך אויף) האַ?.. וואָס איז
דאָס?! ... אומגלויבליעך!.. אַ גט?! .. פאַטרישאַ קלאַנט מײַך אַן אויף
אַ גט!.. איר הערט?! .. צום שטוינען!.. צום לאַכן... (זיין געזיכט פאַר-
קרימט זיך אין אַ גרימאַסע) און הערט ווערטער! דער אַדוואָקאַט שרייבט
(לייענט אַרויס פון בריוו) „מיסעס פאַטרישאַ שפיצבערג, אייער פרוי, האַט
מיך באַפולמעכטיקט אייך אַנצוקלאַגן אויף אַ גט, אויף דעם גרונט, וואָס
איר זענט איר אומטריי —“ (איבעררייסט דאָס לייענען. שפּרייזט איבערן
צימער, האַלטנדיק זיך ביים קאַפּ) מ'קאָן דאָך אַראָפּ פון זינען!.. איך?! ..
איך בין אומטריי פאַטרישאַן?! .. זייט ווען?.. מאַ! דו הערסט?.. הערט
אַלע!..

שרה

באַרוואַיק זיך, העראַלד. ס'איז מסתמא גאַרניט...

הערצאלד (שטעלט זיך אָפּ אין מיטן צימער. לייענט ווייטער דעם בריוו)
 — אויב איר, פּראָפּעסאָר הערצאלד שפּיצבערג, זענט גרייט זיך צו
 דערקלערן פּאַרן ריכטער אין אומטרייהייט צו אייער פּרוי פּאַטרישאָ, וועט
 די אַנקלאַגע פּאַר אַ גט דערלאַנגט ווערן אין אַ לאַקאַלן געריכט (רייסט
 איבער דאָס לייענען, שפּרייזט איבערן צימער מיט שווערע טריט, זיין קול
 דונערט און רייסט זיך איבער) איך, דער נוקלעאַר־פּראָפּעסאָר הערצאלד
 שפּיצבערג, זאָל קומען אין געריכט און דערקלערן פּאַרן ריכטער, פּאַר
 דער גאַנצער וועלט, אַז איך האָב געליבטע הינטערן רוקן פון מיין פּרוי? ..
 אַלץ דערפּאַר, וויל פּאַטרישאָ — נו, איך וויל ניט ריידן... (שטעלט זיך אָפּ)
 און הערט ווייטער! (לייענט) — אין פּאַל, ווען איר זאָגט זיך אָפּ צו באַר־
 שטעטיקן די באַשולדיקונג אין אומטרייהייט, דאַן וועט די אַנקלאַגע מוזן
 געמאַכט ווערן אין אַן אַנדער אָרט. מעגלעך אין לאַס וועיגאַס. דעמאָלט
 וועט די אַנקלאַגע מוזן זיין „ברוטאַלע באַהאַנדלונג“ (שליידערט דעם בריוו
 אויפן דיל, שפּרייזט און דונערט) הוצפה!.. שאַנאַזש!.. איך האָב ברור־
 טאַל באַהאַנדלט פּאַטרישאָן?! .. (שטעלט זיך אָפּ. צו דער מוטער) מאַמע!
 דו ביסט דאָך אַן עדות... וואָס זאָגסטו, מאַ? זאָג עפעס!..

שרה (ווישט זיך די אויגן).

וואָס קאָן איך זאָגן, מיין זון?

בערנאַרד (צו הערצאלד)

הערצאלד, פּאַרשטיי... דאָס איז דאָך די געוויינלעכע, אַנגענומענע פּראָ־
 צעדור פּאַר אַ גט־פּראָצעס. אין איין סטייט אַזאַ נוסח, אין אַ צווייטן סטייט
 אַן אַנדער נוסח. נעם עס ניט בוכשטעבלעך.

הערצאלד (אין קענטיקער פּאַרלאָרנקייט)

אַבער איך מוז דאָך קומען אין געריכט... זיך דערנידעריקן... מאַכן
 אויף זיך אַליין אַ בלבול... און ווען אפילו ניט, וועלן די צייטונגען זיין פול
 מיט דעם... (לאַכט סאַרקאַסטיש) כע... שיינע פּאַבליסיטי פּאַר דעם פּראָ־
 פעסאַר פון נוקלעאַר־פיזיק!.. וואָס האָב איך דערגרייכט מיט מיין וויסנ־
 שאַפט?.. מיט מיינע פּאַרשונגען?.. יאָ! ס'איז אפנים לייכטער צו שפּאַלטן
 אַטאָמען ווי צו פּאַרשטיין אַ פּרוי... (כאַפט זיך ביים קאַפּ) דער קאַפּ צערייסט
 מיר אין שטיקער!.. געוואַלד! ווהין וועט עס מיך טרייבן?!.. אויף דער

טירן האבן אן אויסגאנג

גאס ארויס? ... צו בעטלברויט? ... צו דושימי?! .. א, ניין! דאס טאָר
ניט געשען!... (טרעט צו צום שרייבטיש). לייגט אַרויף ביידע הענט אויף
די פּאַפּירן) דאָ לייגט מיין אַרבעט... דאָס טאָר ניט בלייבן אין מיטן!..
אַ לעבן קאַן איבערגעריסן ווערן, אַבער ניט קיין אַרבעט (זינקט אין זיין
שטול)

(לאַנגע דריקנדיקע פּויזע)

מאַרטאָן (צו באַרבאַראַן)

אפשר קומסטו מיט מיר אַהיים? ... איצט...

באַרבאַראַ קערט אָפּ דעם קאַפּ)

אַ שיינער מאַמענט... (און גלייך מאַרטאָנען אין פּנים) אידיאָט!..

מאַרטאָן (שמייכלט צופּרידן, רייבט זיך די הענט)

כע־כע־כע...

בערנאַרד (צו העראַלד)

איך האָב היינט געלייענט אַ נאַטיץ אין דער צייטונג, אַז דײַר פּיליפּ
מענקוס, דער באַרימטער פּרויען־ספּעציאַליסט, האָט אָנגעקלאַגט זיין פּרוי
אויף אַ גט.

העראַלד הייבט אויף דעם קאַפּ)

דאָקטאָר מענקוס? ... דאָס איז דאָך פּאַטרישאַס דאָקטאָר... (פּאַרטראַכט

זיך) הם... אַ צופּאַל... (ווי צו זיך) אין איין טאָג... (הויך) אַזוי איז עס. אַ

שיכור, אַ פּראַפּעסאָר, קומט עס צו דער פּרוי — איין שיקוואַל...

סימאָר (קומט אַרויס פּון זיין צימער, טרעט צו צום פּאַטער)

פּאַ! איך האָב שוין באַשלאָסן... אויף זיכער...

העראַלד (קוקט אויף אים צערטלעך)

וואָס, סימאָר?

סימאָר (פעסט אַנטשלאָסן)

איך פּאַר קיין ישראל... אַריינטרעטן אין אַ קיבוץ... אַרבעטן...

העראַלד (צייילט די ווערטער, ווי צו זיך)

ישראל... קיבוץ... אַרבעטן... (הייבט אויף דעם קאַפּ) קום אַהער נענטער,

סימאָר! (סימאָר טרעט צו נאָענט צום פּאַטער, וועלכער לייגט אַרויף זיין

ל. קוּס מאַן

אַרעם אויפן זונס אַקסל) דו ווילסט אַרבעטן אין ישראל... דו האָסט געפונען
דיין וועג... גוט, סימאָר... זייער גוט... פאַר, מיין קינד!... און נעם מיט גאָטס
ברכה און אויך דיין פאַטערס. (דריקט זיין זון צו זיין ברוסט און קושט אים
אין קאָפּ)

(סימאָר טרעט אָפּ פון פאַטער, בלייבט שטיין אין מיטן צימער.
ווי וואָרטנדיק אויף עפעס)

שרה (הייבט זיך אויף פון שטול, גייט צו צו סימאָר, גיט אים אַ קוש אין
שטערן)

סימאָר, מיין קינד!... דו פאַרסט קיין ארץ־ישראל, נעם מיך מיט!..
(זי ווישט זיך די אויגן)

פאַרהאַנג

שטיינדלעך אויף אן אינדזל

דראַמע אין 2 אַקטן, 6 בילדער

פערזאָנען

פראָפּעסאָר

פאָבריקאַנט

אַ גרושה

פאָעט

מאָלער

יילזא, דעם פראָפּעסאָרס טאַכטער

אַרט : אַ קליין אָנערע-אינדזל אין אַ צפון־שטאַט פון אַמעריקע.

צייט : די איצטיקע.

ערשטער אקט

בילד איינס

אַ זומער־קאלאָניע פֿון דאָטשניקעס אויף אַ קליין אָזערע־אינדזל.
דרויסן. שיינע לאַנדשאַפט. עטלעכע קאַבינעס אין הינטערגרונט.
לינקס. אויף אַ טעראַסע פֿון אַ קאַבינע, אויף אַ וויגשטול, זיצט
דער פֿראַפּעסאַר, אַן עלטערער מאַן מיט אַ שפיציק גרוי בערדל.
עטלעכע גרויע, שיטערע, שפיציקע האָר פאַרשטעלן קוים אַ גרויסן
פליך. טראַגט זונגלעזער, וועלכע ער נעמט פֿון צייט צו צייט אַראָפּ
און אַרויף. אַ געלבלעך העמד מיט קורצע אַרבל. ווייסע הויזן.
סאַנדאָלן. אויף אַ טישל דערנעבן ליגט אַ געעפֿנט בוך. רעכטס,
נאַענט, אַ ווינקל פֿון אַ צווייטער קאַבינע מיט אַ טעראַסע, אויף
וועלכער עס זיצט דער פֿאַבריקאַנט. ער איז אַרום די פּופּציק.
פול פֿנים. לייכטע זומער־קליידער. ס'איז פֿאַר מיטאַג.

פֿראַפּעסאַר (ווי צו זיך)

וואָס מער זון אין די גלידער! וואָס מער — אַט גייט זי אונטער און
מאַרגן קאָן זי שוין ניט זיין.

פֿאַבריקאַנט

פֿאַר וועמען?

פֿראַפּעסאַר

פֿאַר מיר (טראַכט אַ וויילע) אַזוי גוט ווי פֿאַר אַלעמען.

פֿאַבריקאַנט

מיינט עס צו זאָגן, איר פֿאַרטרעט די גאַנצע מענטשהייט?

פֿראַפּעסאַר

יעדער מענטש איז קודם אין זיך און פֿאַר זיך די גאַנצע מענטשהייט.

פאבריקאנט

א גוטע דעפיניציע פאר עגאזים.

פראפעסאר

די טרייב־קראפט פאר עקזיסטענץ. עגא — אט וואס ציילט זיך. שוין פֿיכטע האָט געלערנט, אָז צוערשט איז געווען דער „איד“. אַלץ, וואָס מיר זעען, איז די פֿרוכט פֿון אַט דעם מיסטעריעזן פֿינטל „איד“, וועלכער איז אַפט אַזוי פֿראַזאַיש.

פאבריקאנט

פֿילאָזאָפֿיע... מיסטיק... קענטיק, איר זענט פֿראַפעסאר פֿון די זאַכן?

פראפעסאר

מייַן הויפֿט־באַשעפֿטיקונג איז סאַציאַלאַגיע, מענטשלעכע באַציונגען. וואָס מער איד האָב געלערנט, אַלץ מער איז די געזעלשאַפט געוואָרן צע־שפֿליטערט, די באַציונגען מער פֿיינטלעך. מיינע תלמידים זיינען זיך צעלאָפֿן, און איד בין פֿאַרבלִיבן מיט מיינע פֿאַר האָר אויפֿן קאַפֿ (נעמט אָן מיט דריי פֿינגער דאָס ביסל האָר אויפֿן קאַפֿ).

פאבריקאנט

אייער גאַנץ פֿאַרמעגן?

פראפעסאר

פֿאַרמאָגט אַ מאָל מער, פֿיל מער — צערונען, אַוועק מיטן וואַסער, מיטן רויך. (אַ באַוועגונג מיט דער האַנט אין דער לופֿט) אויף אַלע זייטן... ניין, ס'וועט שוין ניט צוריקקומען. עך־עך (בלייבט פֿאַרזונקען אין אומעט)

פאבריקאנט

מיר זיינען דאָ שכנים שוין עטלעכע וואָכן. אייד קיין מאָל ניט געזען אין אַזאַ שווערער שטימונג, פֿראַפעסאר.

פראפעסאר

אַזוי איז עס, ס'דריקט, דריקט, ביז עס קומט אַ מאַמענט, ווען ס'גיסט זיך אַרויס, אַריבער —

פאבריקאנט

מען קאָן באַגרייפֿן.

פראפעסאר

אין שפאס האט איר געפרעגט, אויב דאס ביסל האר אויף מיין קאפ איז מיין גאנץ פארמעגן. נו, איר האט געטראפן. וואס איר זעט — א זכר פון פיל מער, דער סימבאל פון — (אונטערברעכט זיך אליין). פארצווייפלטע האנט-באוועגונג) נא, ארויסגעווארפן!

פאבריקאנט

וואס דריקט אייך אזוי, פראפעסאר, דארף איך פרעגן?

פראפעסאר (הייבט אן שטיל. ביסלעכווייז ווערט זיין קול שארפער) געהאט א מאל א פרוי, האט זי מיך שטארק ליב געהאט. אזוי שטארק, אז נאך פינף און צוואנציק יאר ליבע איז זי אוועק לעבן מיט א קצב-געזעל, יינגער פון איר מיט א יאר צוואנציק. א זון מיט א טאכטער. איז דער זון אוועק מיט דער רעוואלוציע, געהאלפן צעשפליטערן די געזעלשאפט, אין וועלכער איך האב מיין גאנץ לעבן געשטרעבט אריינטראגן א טאלק מיט מיינע וויסנשאפטלעכע ווערק. בין איך ביי מיין זון דער אלטער נאר. און די טאכטער, (זיפצט אפ) נו, יא זי איז אוועק העלפן דער קונסט. זיך פאר-ליבט אין אן ארעמען מאלער, א פאטער פון פיר קינדער. א וויל, נאיוו קינד. געהאט, קענטיק, אנטווישונג אין פאטער. און געוויס אויך אין דער מוטער. אט אזוי בין איך מיט זיך אליין. מיין גאנצע וועלט. ווען ניט די זון, וואלט איך פארפראגן געווארן. א, ווען מען קאן מיטנעמען א ביסל זון אויף יענער זייט — דארטן!...

פאבריקאנט (שפאסיק)

ווען יעדער איינער זאל מיטנעמען א שטיקל זון הינטער דעם וואלקן-דיקן פארהאנג, וואס וועט בלייבן פאר די לעבעדיקע?

פראפעסאר

גערעכט. די זון איז געגעבן געווארן פאר דער ערד און די ערד פאר די מענטשן. דער הימל פאר גאט. נאר וואס האט ער דארטן צוגעגרייט פאר אונדז, שטערבלעכע?

פאבריקאנט

אנגענומען: דעם גהינום און דעם גן-עדן.

פראפעסאר

צום גיהנום שטייען מיר נענטער. עס ציט דער מענטשהייט צו אים זינט אייביקע צייטן. ניט אומזיסט הערן ניט אויף דיכטער און פריידיקער אים צו שילדערן אין ברייטע, פייערדיקע פארבן, אז ער איז געווארן ממש די צווייטע טיר אונדזערע —

פאבריקאנט

און דער גן־עדן?

פראפעסאר

יעדער וויל אין אים אריין, נאָר ווייניק טוען עפעס זיך צו פארדינען זיין הכנסת אורחים. דער מענטש, בטבע, זוכט דעם גן־עדן אויף דער וועלט, ניט מערקנדיק אָפּט, אז ער צעשטערט אים מיט זיינע אייגענע הענט.

פאבריקאנט

דאַרף מען דעם מענטשן אויפקלערן, אים ווייזן דעם וועג.

פראפעסאר

דער אייביקער סאַציאַלער פראַבלעם. אים שטודירט, געפאַרשט, אָנגע-וויון די וועגן צו אַ בעסערער געזעלשאַפּט. נאָר וואָס העלפט עס, אז דאָס אַלץ איז אַוועק מיטן רויך פון דער רעוואָלוציע (זיפצט אָפּ).

פאבריקאנט

אַ שטאַרקער רויך, מען מוז צוגעבן. אַזוי איז קענטיק דער אומפאַר-מיידלעכער וועג פון אַלע גרויסע רעוואָלוציעס. דער וועג צו פראַגרעס.

פראפעסאר

אומפאַרמיידלעך, וויל איבעראיילט. עוואָלוציע — דאָס איז דער וועג. און וואָס שייך רויך, גיהנום, פורגאַטאַריע אַלס די שטאַפלען צו פראַגרעס, וויל איך איך אָנווייזן אויף אַ שיינעם געדאַנק ביי דאַנטע, וואָס לויכט אַרויס פון זיין „געטלעכע קאַמעדיע“. ווירגיל, דער גרויסער רוימישער דיכטער, איז דער, וואָס פירט דאַנטען דורך ניין מדורות פון גיהנום און דורך דער פורגאַטאַריע. אָבער ביים טויער פון גן־עדן בלייבט ווירגיל שטיין. ווייטער, אין גן־עדן, ווערט דאַנטע באַגלייט פון בעאַ-טריצע, דאָס מיידל, וועמען ער האָט שטערבלעך ליב געהאַט. וואָס מיינט

עס? — ווירגיל ביי דאנטע שטעלט מיט זיך פאר דעם מענטשלעכן פארשטאנד. און אט דער פארשטאנד איז ניט בכוח צו גיין ווייטער ווי דורכן גיהנום און פורגאטאריע. אויף צו דערגרייכן העכערע צילן, דעם גן־עדן, איז פארשטאנד, טרוקענע לאגיק, ניט גענוג. מען מוז פארמאגן געטלעכע ליבע. און דאס, ליידער, זעט זיך קוים.

פאבריקאנט (ווי צו זיך)

מיסטיק — סימבאל — יא, עפעס אין דעם...

פראפעסאר

דער גרויסער פלארענטינער דיכטער איז געווען אויך א פראקטישער פאליטיקער. אט דאס איז זיין נביאישע ווארענונג צו אונדז שטערבלעכע אויף אייביקע דורות.

פאבריקאנט

איך וועל זיין מיט אייך אפנהארציק. אויך איך בין געגאנגען מיט דער רעוואלוציע. איך האב ניט פארמאכט מיין פאבריק און אַוועק קעמפן אויף די באַריקאדן. ניין, דאָס ניט. איך האָב מיר געלעבט ווייטער אין מיין באַקוועמלעכקייט. איך האָב געהאַלפן מיט געלט, מיט מיין וואָרט. (פּוֹיִזֵט) נו, יא, געשעענישן... צווייפל — אַנטווישונג — האָב עס אָפּן ניט אַרויסגעוויזן. מען שעמט זיך פאַר זיך אַליין. מען וויל ניט בלייבן קיין נאַר. גיי איך ווייטער מיט דער רעוואַלוציע, וואָס פון דעם איז נאָך פאַר בליבן. אַזוי פיל יאָר אַ גייסטיקער אָנהאַלט, אַן אידעאַל, קאָן מען עס דאָך ניט איבער נאַכט אַריינװאַרפן אין מויל פון דער רעאַקציע.

פראפעסאר

מיר איז באַקאַנט אַט די מענטשלעכע שוואַכקייט. אָבער מיט קלאַמערן זיך ווייטער אין די שפּליטערס פון צעבראַכענע געטער פאַרמערט מען בלוז מענטשלעכע ליידן — דאָ ווי דאָרט. נאַר מיט אַנערקענען אָפּן אַ טעות מאַכט מען פריי דעם וועג פאַר פראַגרעס. איר פאַרהאַלט פראַג-רעס, מיין הער.

גרושה

קומט אָן פון רעכטס, זי איז אַריבער מיטליעריק, פולער קערפּער, פּנים שטאַרק געשמיינקט, האָר געפאַרבט שרייענדיק־בלאַנד, וווּ ניט וווּ קוקט

ל. קוסמאן

אַרויס אַ ניט־דערפאַרבטע גרויע האָר. לייכט זומער־קלייד פון ראַזעווען קאַליר. טיפער דעקאַלטע. אַ „קעיפּ“ איבער די שולטער. פאַכעט קאַקעט מיט אַ פעכער איבערן פנים און ברוסט. בלייבט שטיין)
דזשענטלמען, האָט איר ניט געזען פאַרביילויפן מיין פיפי?

פאַבריקאַנט

ווער איז אייער פיפי, — מאַדאַם?

גרושה

ווי? איר קענט ניט מיין פיפי?! די גאַנצע זומער־קאַלאַניע, דער גאַנצער אינדזל קען אים. דאָס איז מיין הינטל. אַ וויסער פודעל מיט אַ שוואַרצן רונדן שנויק.

פאַבריקאַנט

ניין, ניט געזען.

גרושה

אַט אזוי האָב איר צרות פון אים. איר מוז שטענדיק אַרומלויפן אים זוכן.

פראַפעסאָר

האַלט מען אַ הונט אויף אַ קייט.

גרושה

פיפי איז מיין „פעט“, מיין ליבלינג. שטענדיק אין מיין סאַלאַן אָדער שלאַפּצימער. איר האָב אין דער היים, אין מיין ווילע, נאָך צוויי הינט. געפער־לעכע חיות. זיי האַלט איר שוין אויפן קייט.

פאַבריקאַנט

אַ ליבהאַבערין פון הינט, ווי איר זע.

גרושה

אַ, זייער געטרייע חיות, געטרייער ווי מענטשן. און דאָך האָבן הינט אַ שלעכטן נאַמען. אַן עוולה. אמת, אַפט האָט מען פון זיי אומאַנגענעמלעכ־קייטן, זיי בילן ווען מען דאַרף ניט, באַפאַלן אומשולדיקע פאַרבייגייער, שרעקן איבער קינדער, ביסן... און דערנאָך אַ לאַדעניש אין געריכט, צאָלן

שטיינדלעך אויף אן אינדזל

שטראף, זעט איר, קעץ — זיי זיינען שטילע באשעפענישן, פון זיי האט מען
ניט קיין צרות, זיי בילן ניט —

פראפעסאָר

היינטיקע צייטן וואָלט טאָקע געפאַסט, אז קעץ זאָלן בילן און הינט
מיאָוקען. אז מענטשן בייטן זיך מיט די ראָלן, פאַר וואָס נישט שטוב־
חיות?..

גרושה

איך האָב אין דער היים זעקס קעץ. געקליבענע, מיט אַ פיינעם „פע־
דיגרי“. ווען איך שעם זיך ניט, לאָז איך איבער אַ טייל פון מיין ירושה פאַר
די דריי הינט און זעקס קעץ. פאַר די, וועלכע וועלן מיד איבערלעבן —

פאַבריקאַנט

איר מוזט האָבן אַ רייכע ירושה, אז איר טראַכט פון דעם.

גרושה

ניט צו פאַרזינדיקן. מיין פאַטער האָט מיר איבערגעלאָזט אַ ירושה —
נו, מען האָלט מיד פאַר אַ מיליאָנערשע — און פון מיין מאַן האָב איך
אויך באַקומען אַ היבשע סומע.

פאַבריקאַנט

איר זענט געשיידן?

גרושה

געגט. מיין מאַן איז געווען שטאַרק אייפערזיכטיק. ער האָט געזאָגט,
אז איך שענק צו פיל אויפּמערקזאַמקייט די הינט און די קעץ — און אויך
די יונגע קינסטלער, — פאַעטן, מאַלער, מוזיקער, פאַר וועמען מיין הויז
איז שטענדיק אָפן. נו, האָב איך אים געהייסן גיין. ער האָט סיי ווי שוין
געהאַט אַן אַנדערע געליבטע, אַ כאַריסטקע, אַ מאַדעל-מיידל — ווייסט
אים דער טייוול!

פאַעטן (קומט אָן פון לינקס. פראַנצויזיש בערדל. טראַגט אַ גרינעם סאַמע־
טענעם ראַק. אַ רויט זומער־העמד, אָפן ביים האַלדז. גרויע הויזן. ברונע
שיד. אַן אַ הוט. אַ בוך אונטערן אַרעם)

העלאָ, מיינע הערן! דאָ זעט מען מענטשן.

פראפעסאָר

פון וואַנען אַ יונגערמאַן?

פּאָעט

דאָס אַרט, פון וואַנען איך קום, איז קיין מאָל ניט באַשטימט. איך
בין זיכער בלויז, ווהיין איך גיי —

פראפעסאָר

קענען די ריכטונג, זיין צילבאַוווסט, איז די העכסטע מענטשלעכע
דערגרייכונג. ווהיין גייט אַ יונגערמאַן?

פּאָעט

ניט צו דערלייזן די מענטשהייט. דאָס טוען אַנדערע, און שלעכט. איך
גיי דערלייזן די קונסט, די פּאָעזיע, פון קלאַסישן שימל. מיר דאַרפן נייע
האַרזיאַנטן, נייע קלאַנגען. אַט אַזעלכע (דעקלאַמירט)

די זון גייט אויף אין מזרח,
די וועלט פאַרגייט אין מערב —

פראפעסאָר

די ערשטע שורה איז, גלייב איך, ניט ניי. די זון איז נאָך קיין מאָל
ניט אויפגעגאַנגען פון אַן אַנדער זייט. און די צווייטע — „די וועלט פאַר-
גייט אין מערב“ — נו, אַט דעם מאַטיוו געפינען מיר שוין ביי אַסוואַלד
שפּענגלער. ניט קיין דיכטער.

פּאָעט

דאָס נייע דאַרף מען זוכן אין דעם קלאַנג, ריטעם, פאַרעם, וואָס דער
דיכטער געברויכט.

פראפעסאָר

נו, דאָס אַלץ מאַכט נאָך ניט דיכטונג, ווען אַן אינהאַלט.

פּאָעט

איך קען אייער וועלט־אַנשויונג, הער פראפעסאָר. די סאַציאַלע, ווי
די קינסטלערשישע. בין געווען אַ מאָל אויף דער אוניווערזיטעט אייערער
אַ צוהערער.

פראפעסאָר

און פון מיר אַוועק צו דער רעוואָלוציע, ווי געוויינלעך? —

פאָעט

ניין. געזעלשאַפטלעכע רעוואָלוציעט אינטערעסירן מיך ניט. איך האָב אן אייגענע וועלט, וואָס פֿאָדערט אַ רעוואָלוציע. אין דער ליטעראַטור, פֿאָעזיע —

פראָפּעסאָר

מיינט עס, אַז איר רעוואָלטירט קעגן די קלאַסיקער? קעגן אַ האַמער, האַראַציוס, אָדער גאָר קעגן דער ביבל?

פאָעט

אַפּגעלעבטע קלאַנגען. די ערשטע צוויי — נו, דאָס איז אַ פֿאָעזיע פֿאַר ליטעראַטור-פראָפּעסאָרן, פֿאַר קריטיקער מיט אַ חוש פֿאַר קברים. פֿון אַט דעם שימל ווערן זייערע נאָזלעכער פֿאַרשטאַפט, אומפּעאיק צו באַ-נעמען דאָס נייע. און די ביבל — יא, געוויס, זי פֿאַרמאָגט פֿאָעזיע. אָבער זאָלן מיט איר זיך פֿאַרנעמען טעאָלאָגן, פריידיקער אין די קירכעס. מיר, מאַדערנע דיכטער, שאַפן די אמתע פֿאָעזיע, פֿאַר איצט און אַלע צייטן.

פראָפּעסאָר

אַ רעוואָלוציאָנערער פֿאַרמעסט אויף צו צעברעכן אַלטע ווערטן איז עס זיכער. כ'בין גייגעריק זיך צו באַקענען מיט די נייע שאַפונגען. פֿאָעט (נעמט אַרויס דאָס בוך פֿון אונטערן אַרעס און לייגט אויף דעם אַרויף די האַנט)

אַט דאָס איז מײן נײַ בוך לידער. נאָר וואָס דערשינען. אין יעדער בוכ-האַנדלונג פֿאַר פינף דאָלער... נו, עס וועט דעם נאָבעל-פרייז ניט באַקומען. צו אַריגינעל פֿאַר די קאָנווענציאָנעלע ריכטער דאָרטן.

פראָפּעסאָר

שאַפט איר שולע, הער פֿאָעט?

פאָעט

שולע נאָך ניט — דאָס וועט קומען מיט דער צייט. פֿאַר אונדז, מאַדער-ניסטן, איז נאָך גוט די שולע פֿון עזרא פֿאונד.

פראָפּעסאָר (שפּרינגט שיער אויף פֿון זײַן וויגשטול)

עזרא פֿאונד?! אַט דער, וועמען מען האָט אַריינגעזעצט אין דולחויז?!

פאָעט

דער גרעסטער דיכטער, וואָס אַמעריקע האָט ווען אַרויסגעגעבן. ער
האַט אונדז, יונגע, געוווּזן דעם וועג פון דער נייער דיכטונג. און אַזאָ
זשעני זעצט מען אַריין אין דולהויז! אַ סקאַנדאַל!

פּראָפּעסאָר

אויף וויפל איך ווייס, האָט מען אים ניט אַריינגעזעצט פאַר זיין פּאָע־
זיע, כאַטש פאַר דעם, מעגלעך, האָט מען עס אויך געמעגט טאָן... ער האָט
באַקומען זיין שטראַף פאַר פאַרראַט צו זיין פּאַטערלאַנד אין דער צייט פון
קריג.

פאָעט

— פאַרראַט! — אַלץ רופט מען ביי אונדז פאַרראַט. ער האָט געהאַנדלט,
ווי ער האָט געפילט. ליצענציאַ פּאַעטיקאַ — דאָס קאַנט איר, פּראָפּעסאָר,
פּאַליטיקער, קליינבירגער, ניט פאַרשטיין.

פּראָפּעסאָר

צו וואָס אַריבער אין אַ יורידישער דיסקוסיע, ווען מען האַלט ביי
פּאַעזיע?

פאָעט

גרעכט. נאָר ס'פאַרדריסט. אַ שאַנדע פאַר אַמעריקע. איר גרעסטן
זשעני געשיקט אין דולהויז! און דאָך האָט ער באַקומען דעם קאַנגרעס
לייברערי־פּריז פאַר זיין פּאַעזיע. נאָך דאָ ביי אונדז מענטשן, וואָס קאַנען
אַפּשאַצן אַ געניאַלן דיכטער.

פּאַבריקאַנט

אייער עזראַ פּאונד איז דאָך אַן אַפּענער פּאַשיסט. געגאַנגען מיט
מוסאַלינין.

פאָעט

פּאַשיסט! — נאָך אַ שרעק־וואָרט, וואָס קיינער ווייס ניט זיין באַטייט.
אַ דיכטער האָט דאָס רעכט צו גיין מיט וועמען ער וויל, טאָן, האַנדלען ווי
ער וויל. אפילו האָבן אַ טויז געליבטע אין איין צייט.

גרושה (צום פּאַבריקאַנט, אין אַ זייט)

ווי שיין ער רעדט! נאָר פּאַעטן קאַנען אַזוי שיין ריידן.

פראפעסאר

נו, בנוגע פרויען האָבן דיכטער אַלע מאָל געהאַט די אַזוי גערופענע
ליצענציע פּאַעטיקאַ. אָפּט אַ ביסל צו פּיל. —

(מאָלער און עלזאַ קומען אָן פון רעכטס. ביידע לייכט, זומער-
דיק געקליידט. דער מאָלער טראָגט מיט זיך מאָלער־געצייג. שטעלט
אַוועק טיגעשטעל און לייונט. נעמט דעם פענדזל אין האַנט)

מאָלער (צו עלזאַ)

פון דעם אַרט שפּרייט זיך אַ שיינע לאַנדשאַפּט. איך וועל פון דאַנען
מאָלן. ווי דענקסטו?

עלזאַ

ווי דו פּילסט (קוקט זיך אַרום. דערזעט דעם פּאַטער. רופּט אויס ווי אין
שרעק, בלייבנדיק שטיין פון ווייטן) — פּאַ! —

פּראָפּעסאָר (שטעלט זיך אויף)

עלזאַ! —

פּאַעט (צו זיך)

אַ נייע געשטאַלט — אינטערעסאַנט...

פ א ר ה א נ ג

בילד צוויי

נאכמיטאָג פון זעלביקן טאָג. דעם פראַפעסאָרס אַרבעט־צימער אין דער קאַבינע. סאַפּע, שרייבטיש, אַ פאַר שטולן, עטלעכע ביכער צעוואַרפן דאָ און דאָרט. אַ טיר פון דרויסן. אַ צווייטע טיר צום שלאַפֿצימער. פראַפּעסאָר און עלזאַ זיצן ביים טיש.

פראַפּעסאָר

עלזאַ, שוין דריי יאָר ווי דו ביסט אַוועק פון הויז. די גאַנצע צייט ניט געלאָזט פון זיך הערן.

עלזאַ (די הענט אין שוויט, דעם קאַפּ געזונקען)
כ'האַב ניט געהאַט וואָס מיטצוטיילן —

פראַפּעסאָר

אַזוי גרוי איז געגאַנגען דיין לעבן? ניט פרייד, ניט לייד, צו טיילן זיך מיטן פּאָטער?

עלזאַ

איך האָב געליבט — געהאַפּט — און געליטן... איך מוז מודה זיין, פּאַ.

פראַפּעסאָר

שיקט מען אַ וואָרט. בין איך דיר געוואָרן אַזוי פּרעמד?

עלזאַ

איך האָב ניט געקאַנט. ווען די מוטער האָט פאַרלאָזט דאָס הויז, האָב איך געמוזט אַוועק. ס'איז מיר אַלץ געוואָרן פּרעמד, פיינטלעך... איך האָב געזוכט אַ וואַרעם ווינקעלע. אַן אַנהאַלט — אַנטלויפן! איין געדאַנק האָט געעקבערט... מיך געטריבן...

פראפעסאָר

און דאָס אַלץ האָסטו געפונען ביים מאָלער ?

עלזאָ

איך בין געווען פאַרליבט. אַזוי האָב איך, ווייניקסטנס, געגלייבט. פאַר-
ליבט אין דעם מענטש, אין זיין קונסט. געגלייבט, אים צו קאָנען העלפֿן אין
זיין שאַפֿן, שטייגן.

פראפעסאָר

וואָס האָסטו דערגרייכט, עלזאָ ?

עלזאָ

מיט דער צייט איז געקומען געוויסנסביסן. צוגענומען אַ מאָן פֿון אַ
פֿרוי, אַ פֿאַטער פֿון פֿיר קינדער. מיט מיין ליבע איז זיין שאַפֿן ניט געוואָרן
רייכער, זיין נאָמען ניט גרעסער. ער אַליין האָט געוואַלט גלייבן, אַז יאָ.
מיך אויך פֿרוברט באַוירקן מיט זיין ענטוואַרען. די גרויע ווירקלעכקייט
איז אָבער געווען שטאַרקער. זיינע אויסשטעלונגען זיינען פֿון די קונסט-
קריטיקער אויפגענומען געוואָרן קאַלט, לעבלעך, צייטנווייז אַפֿילו שאַרף
קריטיש, פֿיינטלעך. די עקאָנאָמישע לאַגע אַ שווערע, אַ פֿיינלעכע. ער
האַט געדאַרפט שטיצן זיין פֿרוי, די קינדער. בין איך געגאַנגען אַרבעטן,
אים אַרויסצוהעלפֿן עקאָנאָמיש, אויב איך האָב ניט געקאָנט דערגרייכן
עפעס העכערס...

פראפעסאָר

און דעם וועג צום פֿאַטערס הויז האָסטו אַלץ ניט געוואַלט געפֿינען ?

עלזאָ

איך האָב זיך אי געשעמט און אי — איך קאָן עס דיר ניט דערקלערן,
פֿאַ. וואָס מער צייט עס איז פֿאַרגאַנגען, אַלץ שווערער איז מיר געוואָרן
דער וועג צוריק. מען ווערט פֿאַרטרונקען אין ליבע, פֿאַנטאַזיע. אין זוכן
און טראַכטן... גרויע טעג און רושיקע נעכט... מען זוכט הילף אין אַ שאַרפֿן
געטראַנק... אין דעם רויך, אין דעם אַש פֿון די לעצטע ברעקלעך פֿון
אויסגעזויגענע ציגאַרעטלעך. מען כאַפט זיך אויף אין דער פֿרי מיט אַ
מיגרענע — פֿוסט, גרוי, קאַלט. און ווידער אַ טאַג מיט אַ נאַכט, ווי דער
לעצטער.

פראפעסאָר

איך זע, מיין קינד, דו ביסט אומגליקלעך. איך וויל דיר העלפן. דו מוזסט אַרויס צוריק אויף אַ נאַרמאַלן וועג. אַזוי לאַנג ווי עס ווערט ניט שפעט. קום צו מיר. דו קאַנסט באַנייען דיין שטודיום. זיך אויסקלויבן אַ נוצלעכע פראַפעסיע.

עלזאַ

איך האָב אַפט וועגן דעם געטראַכט. ס'האַט מיר געפעלט ווילן זיך אַרויסצורייסן. וואָס ווייטער, אַלץ שווערער. און דאָ, די מוטער...
פראַפעסאָר (באַהערשט אַן אויפרעגונג)

זעסטו זי ווען?

עלזאַ

די ערשטע צייט ווייניק. דערנאָך האָט זי מיך גענומען באַזוכן אַפטער און אַפטער. איר איז אויך ניט גוט. זי האָט ניט געזאָגט, אַז זי האָט חרטה אויף איר שריט. זי האָט אַלץ גערעדט נאָר וועגן דיר — זיך באַקלאַנגט, אַז דו האָסט איר קיין מאָל ניט געשאַנקען די געהעריקע אויפּמערקזאַמקייט... פאַרזונקען שטענדיק אין דיינע ביכער. ניט געהאַט קיין ליבע פאַר איר. ס'איז איר געוואָרן ענג. זי האָט געמוזט אַרויס, אַנטלויפן...

פראַפעסאָר

געמוזט?.. און מיט אַט-דעם קצב-יונג?!

עלזאַ

מע דאַרף קאַנען פאַרשטיין אַ פרוי. די מוטער זאָגט, אַז דו האָסט זי קיין מאָל ניט פאַרשטאַנען.

פראַפעסאָר

די פּילאָזאָפּן און סאַציאַלאָגן פון דער וועלט פאַרשטיי איך יאָ — דיין מוטער ניט?!

עלזאַ

פרויען טראַכטן ניט פון פּילאָזאָפּיע. זיי האָבן זייער אייגענע וועלט...

פראַפעסאָר

איך ווייס. פרויען-פּסיכאָלאָגיע איז מיר ניט פּרעמד. די פּראַקטיק לערנט. מיר, פּילאָזאָפּן און סאַציאַלאָגן, האָבן אַ מאָל געגלייבט, אַז מיר

ווייסן אַנצוווייזן דער פרוי איר פלאץ אין דער היינטיקער געזעלשאַפֿט. נאָר מיר האָבן זיך גענאָרט. די מאָדערנע פרוי מאַכט צו נישט אַלע אונז-דזערע טעאָריעס. זי קומט נישט צו אונדז נאָך אַן עצה, ווען עפעס האָט זיך איבערגעשרויפט אין איר נערוון-סיסטעם, ווען עפעס שטימט ניט אין איר פאַמיליע-לעבן. נאָר זי לויפט צו די פּסיכיאַטראַס, אַדער גאָר צו די זנאָכערס און טרעפערס.

נילז

דאָס רעדט אין דיר פאַרביטערונג, אַנטווישונג. איך ווייס, דיר איז ניט גוט. דו ביסט אַליין, פאַרלאָזן, דו זוכסט אָנהאַלט אין רייד, וועלכע זיינען דיר אין האַרצן פרעמד, יא, קעגן דינע פאַרשונגען און איבערצייגונגען. (זי שטעלט זיך אויף) זאָג, ווערט דען דיר לייכטער פון זוכן פעלערן ביי יענעם? פון נעמען איינצלנע פאַלן און בויען פון דעם גאַנצע טעאָ-ריעס? עס רעדט פון דיר אַרויס באַליידיקונג. איך פיל עס, פאַ. פּראָפּעסאָר (שטעלט זיך אויף, מאַכט עטלעכע שריט איבערן צימער און דאָן אַנטפּאַרנדיק זיך אין טיש)

ווען מען האָט אַ לעבן לאַנג שטודירט, געפאַרשט, געאַרבעט, געגלייבט צו האָבן געפונען אַ סאָציאַלע פּאַנאָסעאַ פאַר דער געזעלשאַפֿט, געוואָרן באַרימט אַלס גרויסער סאָציאַלאָג, סטודענטן פון אַלע עקן וועלט זיינען געקומען הערן דינע לעקציעס, — און פּלוצלינג ווערט דאָס אַלץ צעשמע-טערט דורך אַ מענטשלעכן ציקלאָן, אַן ערדציטערניש, פון לינקס און פון רעכטס... דו זעסט אַ וועלט מענטשן האַלטן זיך ביי די גאַרגלען... מען פרובירט איינריידן, זיך און יענעם, אַז מיט דעם וועט מען שאַפֿן אַ נייע מענטשהייט, אַז מיט בלוטיקע הענט וועט מען בויען דעם טעמפל פון פרידן און סאָציאַלער גערעכטיקייט... קאַשמאַר נאָך קאַשמאַר! און אונטער דיין אייגענעם דאָך — נו, יא, דער אייגענער זון טרעט אַרויס קעגן זיין פאַטער. און דאָן די פרוי... דו דערזעסט פּלוצלינג, אַז דיין גאַנץ לעבן איז זי דיר געווען פרעמד. דיין גאַנצע געלערנטקייט, דיין וויסנשאַפֿט, דיין אַרבעט, — דאָס אַלץ איז איר נישט אַנגעגאַנגען. יא, שטאַלצירט מיט דיין נאָמען, ווען ס'האַט איר געפאַסט... און צו דעם אַלעם — די טאַכטער פאַרלאָזט דיין הויז, גייט אַוועק מיט אַ צווייפּלהאַפֿטן קינסטלער. אַלץ

ל. קוס מאן

פארלאָרן, אַלץ פאַרשפּילט — ווי ווילסטו זאָל איך זיך פּילן, עלנאָ?!
(פאַלט אויף זיין שטול מיט זינקנדיקן קאָפּ)
עלנאָ (לייגט די האַנט אויפן פאַטערס קאָפּ)

באַרואיק זיך, פאַ. ווער ניט אויפגערעגט. איך זע, דו האַסט זיך פּיל
פאַרעלטערט. גרוי, ווייס... דיינע הענט ציטערן ביים ריידן. איך וויל דיר
העלפן מיט וואָס איך קאָן. דיך ניט לאָזן מער זיין אַזוי איינזאַם. און די
מוטער — איר איז אויך ניט גוט...

פּראָפּעסאָר

ווען האַסטו זי געזען? וואָס טוט זי?

עלנאָ

זי איז איצט אַליין. דער בחור האַט זי פאַרלאָזן. שוין אַ יאָר צייט.
זי גייט אַרבעטן, זיך צו דערנערן. ליידער, קאָן איך איר ניט העלפן.

פּראָפּעסאָר

אַזוי... איך האָב עס דערוואַרט.

עלנאָ

די מוטער האַט עס מיר ניט געזאָגט, נאָר איך פאַרשטיי, אַז זי וואַלט
וועלן קומען צוריק אַהיים — ווען דו זאָלסט איר פאַרגעבן —

פּראָפּעסאָר

פאַרגעבן?... כע — צעבראַכן אַ לעבן און פאַרגיב!

(פאַעט און מאַלער טרעטן איין)

פאַעט (ברייטלעך, מיט אַ לייכטן, טיילוולשן שמייכל)

הער פּראָפּעסאָר, לאַמיר אייך פאַרשטעלן אַ מאַלער, דער גרעסטער
קינסטלער פון אונדזער צייט... אפשר פון אַלע צייטן...

פּראָפּעסאָר (צום מאַלער)

דאַס זענט איר דער פריינט פון מיין טאַכטער?

מאַלער

איר פריינט און באַשיצער.

פּראָפּעסאָר

מיט אַפּגעהאַקטע פּליגל?..

עלזא

פא, דו רעגסט זיך אויף —

מאלער

עלזא איז די פערזאן, וואס איך האב מיין גאנץ לעבן געזוכט צו בא-
גייסטערן מיך אין מיין קונסט, העלפן אין מיין שאפן...

פראפעסאר

און וואס האט איר געגעבן עלזאן אויסער זארג וועגן אייער פרוי
און קינדער?

מאלער

מיין ליבע... מיין איבערגעגעבנקייט... מיין קונסט — וואס נאך האב
איך איר געקאנט געבן?

פאעט

צו וואס ווארפן ווערטער מיטן ווינט! מיר, קינסטלער, טוען וואס אונדז
געפעלט, וואס ס'איז גוט פאר אונדזער קונסט... קיינער דארף אונדז ניט
אריינריידן.

פראפעסאר (צום פאעט)

וועמעס אדוואקאט זענט איר?

פאעט

דער אדוואקאט פון קונסט און פרייהייט... (צו עלזאן) דא שטיקט די
לופט... הייס... מען שטיקט זיך נאך מיט ווערטער... דער דרויסן אזוי שיין —
וויילט איר, עלזא, ארויסגיין צום ברעג אזערע? א שפאציר? זיך באדן?
זיך אפקילן?

עלזא

דאס איז א גוטע אידייע. איך גיי... (צום מאלער) גייסט מיט?

פראפעסאר

דער מאלער בלייבט דא. כ'האב מיט אים נאך וואס צו ריידן.

עלזא (ווי אין א זייט)

ניט צו שטרענג, פא.

ל. קוסטאן

פראפעסאר

און דו זאם זיך ניט, עלזא.

(פאָעט און עלזאָ אָפּ פראָפּעסאָר און מאַלער פּאַלגן זײַ נאָך

מיט די בליקן)

פראפעסאר

דער פאָעט געפּעלט מיר ניט.

מאַלער

אַנשטעל. מעגאַלאַמאַניע.

פראפעסאר

געפּערלעכע סימפּטאָמען.

מאַלער (צערוודערט. קוקט אַרויס דורכן פּענצטער)

איך גלייב אויך אַזוי..

פ א ר ה א נ ג

בילד דריי

דער זעלביקער נאָכמיטאָג. אַ פּאַר שעה שפּעטער. ביים אַזערע־ברעג.
באַד־אַרט. פּאַעט און עלזאַ זיצן אויף לאַנגע לייוונטענע שטולן,
האַלב אויסגעצויגן, אין באַד־קאַסטיומען, לאַנגע רעק איבער די
שולטער. עלזאַ אין זונגלעזער.

עלזאַ

פאַר וואָס גייט איר ניט אַריין אין וואַסער? איך בין שוין געווען צוויי

מאַל.

פאַעט

איך האָב ליב צו זען ווי אַנדערע באַדן זיך.

עלזאַ

איר שווימט?

פאַעט

ניט אין וואַסער. דאָס קאַן יעדער קוטשער. די קונסט איז צו קענען
שווימען אויף דער יבשה.

עלזאַ

איך האָב נאָך אַזאַ קונסט ניט געזען.

פאַעט

נו, ניט בוכשטעבלעך, עלזאַ. כ'מיין שווימען אין לעבן... אין דער
קונסט, פאַעזיע...

עלזאַ

יא, געוויס איז עס אַ קונסט, ווען מען ווערט ניט דערטרונקען און מען
דערגרייכט אַ ברעג.

פאָעט

ברעג ! — דער חלום פון אַלע פּיליסטערס. די אמתע קונסט זוכט
ניט צו דערגרייכן אַ ברעג. נאָר שווימען ווייטער און ווייטער אָן אַן אַפֿ-
שטעל. אין דעם איז פּאָעזיע, לעבן, שווינג...
עלזא

כ'מיין, אַז קונסט דאַרף שטרעבן צו אַ ברעג, אַ ציל. מען קאָן דאָך
אייביק ניט שווימען און זיך צאַפּלען אויפן וואַסער — לעבן, ווי איר
רופט עס.
פּאָעט

דו רעדסט מיר צו פּראָזאַיש, עלזא. אַ פּרוי ביי דער זייט פון אַ קינד
סטלער — נו, דו האַלטסט דאָך דיין פּריינט פאַר אַ קינסטלער — דאַרף
פילן און טראַכטן אַנדערש. זיך ניט האַלטן ביי אַפּגעדראַשענע מיינונגען,
אין דער קונסט איז די אידייע, שווינג, — דער עיקר. זוכט אַ קינסטלער
אַ ברעג, אַזוי איז זיין קונסט פּאַרלאָרן. די קלאַסיקער האָבן געזוכט אַ ברעג,
תּכלית. נו, ניט אומזיסט זיינען זיי היינט אַזוי טוכלע, פּאַרשימלט — אין
דער פּאָעזיע ווי אין דער מאַלעריי.
עלזא

אין דער פּאָעזיע פּאַרשטיי איך זיך ניט פיל. אָבער אין מאַלעריי —
נו, איר ווילט דאָך ניט זאָגן, אַז אַ קלאַסיקער ווי רעמבראַנדט, וואָן גאָך,
זיינען פּאַרשימלט ?
פּאָעט

רעמבראַנדט יאָ. וואָן גאָך איז עפּעס אַנדערש. ער איז ניט קיין
קלאַסיקער. ער איז דער פּאָטער פון אַ גייער, מאַדערנער ריכטונג אין דער
קונסט. נו, יאָ, איך האָב געזען די בילדער פון דיין פּריינט. וואָס זאָל איך
דיר זאָגן ? — ער איז פון די אַלטע ניט אַוועק און צו די נייע ניט דער-
גאַנגען. ער וויל זיין, זאָגט ער, אַ נעאַ-קלאַסיקער. ער וויל — זיינע כוחות
סטאַיען ניט צו מאַכן איין שריט פּאַרויס. ער הענגט אין דער לופטן, דיין
פּריינט, אין אַ וואַלקן... דו — ווייס בעסער דעם אמת. גיי אַוועק פון אים...
עלזא (קוקט אים אָן ליבלעך)

איר זענט צו שאַרף אין אייער קריטיק. איך קאָן ניט נאָכהאַלטן אייער
שווימען, דיכטער וואָס איר זייט !..

שטיינדלעך אויף אן אינדזל

פאָעט (נעמט אָן עלזאַט האַנט)

קום מיט מיר, עלזאַ!.. איך וועל דיר ווייזן דעם וועג צו אַ נייער
וועלט — אַ וועלט פון פּאָעזיע, קלאַנגען, האַריוואָנטן... דו ביסט יונג, דו
ביסט שייַן. דו גייסט פאַרלאָרן ביי דער זייט פון דעם שמירער —

עלזאַ (ציט אַרויס איר האַנט)

איך בעט אייך, באַליידיקט ניט מיין פריינט. איך ווייס זיינע מעגלעכ-
קייטן. ער קעמפט. ער זוכט. ער איז אַליין מיט זיך אויך ניט צופרידן. ער
איז אומגליקלעך.

פּאָעט

די בעסטע צייט אים צו פאַרלאָזן.

(גרושה און פאַבריקאַנט קומען אָן. זי פירט אַ הינטל אויף)

אַ קייטל)

גרושה

מיין פיפי — איר זעט? איך מוז אים שוין פירן אויף אַ קייטל. ער
ווערט יעדע רגע פאַרשווינדן. אַט דער הער (וויזט אויפן פאַבריקאַנט) האַט
אים פאַר מיר אויפגעזוכט. בין איך אים דאַנקבאַר.

פּאָעט

אויף הינט מוז מען אויפפאַסן. זיי האָבן אַ מענטשלעכע טבע: זיי
אַנטלויפן. אַבער זיי קומען קריק. דער מענטש — ניט אַזוי זיכער...

גרושה

ריכטיק. איך זע, איר קענט מענטשן.

פּאָעט

דאָס איז מיין ספּעציאַליטעט.

פאַבריקאַנט (צום פּאָעט)

און די נאַטור פון הינט קענט איר אויך?

פּאָעט

נא, אויף דעם דאַרף מען ניט זיין קיין ספּעציאַליסט. אין מיין פּאָעזיע
מאָך איך אָפט פאַרגלייכונגען צווישן הונט און מענטש. איך מוז מודה זיין,
אַז דער ערשטער האַט אָפט ביי מיר דעם פאַרטייל.

פאבריקאנט

איבער וועמען?

פאָעט

איבער דעם מין מענטש. אַט טראַכט איך צו גלייך מיט קהלת: דער מענטש האָט אַ גייסט, אַ נשמה, און די בהמה האָט עס אויך. פאַר וואָס זאָל דער מענטש, מעג ער זיין דער גרעסטער פאַרברעכער, האָבן אַ יענע וועלט, זאָל עס זיין דער גיהנום, און פאַר וואָס זאָל אַזאַ טריי באַשעפעניש ווי דער הונט ענדיקן זיין לעבן דאָ, ביי אונדזערע פיס? ... ווען גאָט פאַלגט מיך, גרייט ער דאָרטן צו אַ הינטישן גן־עדן... איך גלייב, אַז ניט איין מענטש וואָלט געזוכט דאָרטן אַריינצוקומען (וואָרפט אַ בליק אויף דער גרושה)

פאָבריקאנט (אין אויפֿרעגונג)

איר פאַרגייט אַ ביסל צו ווייט מיט אייער פילאָזאָפיע, הער פאָעט. איך, זע, אַז ציניזם איז ביי איך צייטפאַרטרייב.

פאָעט

און גאָר ניט קיין שלעכטער —

גרושה (מיט באַגייסטערונג)

ניין, דער פאָעט איז גערעכט. אָפט קוק איך אין די קלוגע אויגן פון מיין פיפי און טראַכט אויך אַזוי. אַ קלוגער מאַן געווען דער קהלת. אויב מיין פיפי האָט אַ נשמה, גיי איך אים איבערלאָזן אַ טייל פון מיין ירושה.

פאָעט

גו, ירושה פאַר אַ הונט איז אַ ביסל צו פיל. דאָס קאָן שוין פאַרנוצט ווערן אויף נוצלעכערע זאַכן...

גרושה

דאָס וועל איך נאָך באַטראַכטן. יאָ, איך מאַך אָפט ביי מיר אין ווילע קינסטלער־אָוונטן. פאַר וואָס זעט מען אייך ניט?

פאָעט

ניט געהאַט די ערע צו ווערן איינגעלאָדן.

גרושה

די שולד פון מיין סעקרעטאַרשע. איר וועט מיר געבן אייער אַדרעס

שטיינדלעך אויף אן אינדזל

און איר באקומט די ערשטע איינלאדונג. ס'וועט מיר פארשאפן פרייד צו האבן אייך צווישן מיינע קינסטלער-געסט.

פאעט

איר זאלט עס האבן. און מיין דאנק דערנאך.

גרופה

אזוי זיינען שוין די דיכטער. דעם דאנק שטענדיק שפעטער. נו, מיין פיפי רייסט זיך — צייט צו גיין. באיי-באי.

פאבריקאנט (צו עלזא)

די זון נעמט פארגיין. ס'ווערט קיל. איר קאנט נאך כאפן א פארקיי-לונג, עלזא. כ'האב נאר וואס געזען אייער פאטער, ער איז אומגעדולדיק, ווארט אויף אייך. (וואָרפט אַ קרומען בליק אויפן פּאַעט)

עלזא

א דאנק. מיר איז ניט קאלט. וועל נאך דא זיצן א ווילע. כ'האב ליב צו זען ווי די זון גייט אונטער איבער דער אָזערע.

פאעט

אָט דאָס איז פּאַעזיע.

(גרופה און פאבריקאנט גייען אָפּ)

עלזא (נאך אַ לענגערער פּויעזע. שאַרט מיטן פּוט אין זאַמד)
זאָגט, קאָן פּון אָט די שטיינדלעך ווערן דימענטן?..

פאעט

איך בין ניט קיין אַלכעמיקער. נאָר אויב דאָס זאָל געשען, וועלן דימענטן ווערן שטיינדלעך.

עלזא

וועלן ווערטן זיך אויסגלייכן. ניט בעסער אזוי?..

פאעט

ניין. ס'מוזן זיין ווערטן אין לעבן, אין פּאַעזיע, אין קונסט. ווען ניט, וועט יעדעס שטיינדל זיך גרויסן. יעדער שמירער זיין גלייך מיט דיר...

עלזא

האָט איר אַמאָל פֿרובירט ציילן די שטיינדלעך ביים ברעג אָזערע, איר

פּאָעט ?

פּאָעט (אין פּאַרלעגנהייט)

צו וואָס איז דאָס נייטיק ?..

עלזא

צייטפּאַרטרייב...

פּאָעט (הייבט זיך אויף. מיט שטאַלץ)

די שטערן אין הימל האָב איך שוין פֿרובירט ציילן... אינטערעסאַנטער.

עלזא

זיי איבערגעציילט ?

פּאָעט

אין מיין דיכטונג, געוויס...

עלזא

הייסט עס, דערגרייכט אַ ברעג... א ציל...

פּאָעט

פון דעם ניט געטראַכט.

עלזא (שטעלט זיך אויף. קאַרטשעט זיך איין און פּאַרוויקלט זי) פעסטער

אין באַד־מאַנטל)

פּאָעט

און דער זון־פּאַרגאַנג ?..

עלזא

אַן אַנדערש מאָל...

צווייטער אקט

בילד איינס

מיט צוויי וואָכן שפעטער. אַ נאַכמיטאָג. די זעלביקע אויסשטאַטונג
פֿון דער ערשטער סצענע אין ערשטן אַקט. דער פֿראַפּעסאָר,
אין ברילן, זיצט אויף אַ לאַנגן שטול. קוקט אַריין אין אַ צייטונג.
פֿאַבריקאַנט קומט אָן פֿון רעכטס.

פֿאַבריקאַנט

העלאָ, פֿראַפּעסאָר!

פֿראַפּעסאָר (הייבט אַרויס דעם קאַפּ פֿון דער צייטונג)

אַ, דאָס זענט איר. נעמט פֿלאַץ אויף מיין טעראַסע. שוין לאַנג ניט
געהאַט מיט אייך קיין שמועס. מען זעט אייך ווייניק. יא, איר ווייסט, וואָס
מער איך לייען די צייטונגען, אַלץ מער האָב איך האַרצקלעמעניש.

פֿאַבריקאַנט (זעצט זיך אַנטקעגן פֿראַפּעסאָר)

איך האָב ביי מיר אַפּגעמאַכט, אַז איך פֿאַר אַרויס זיך אַפֿרוען, ניט
צו לייענען קיין צייטונגען. איבערהויפּט נאָך היינטיקע צייטן.

פֿראַפּעסאָר

מען מוז דאָך נאַכפֿאלגן די געשעענישן. נאָר ווער קאָן! דער פֿאַליטישער
הימל וואַלקנט זיך ווידער.

פֿאַבריקאַנט

דאָס איז זיין אויפגאַבע.

פֿראַפּעסאָר

איר ווילט זאָגן, אַז ס'איז די אויפגאַבע פֿון דער מענטשהייט זיך
אַליין צו פֿאַרניכטן.

פאבריקאנט

ניין. זיך אויסצובעסערן.

פראפעסאר

זיך אויסצובעסערן! טויזנטער מאָל אין דער געשיכטע האָט דער הימל זיך פּאַליטיש געוואַלקנט, זיך אויסגעקלאָרט, ווידער געוואַלקנט, ווידער געקלאָרט, און ווו האַלטן מיר? מאַראַליש שטייט דער מענטש נאָך היינט אין דעם אייביקן דזשאַנגל פון פאַרשלינגען דעם צווייטן. און דאָס, מיט אונדזער פריידיקן עוואָלוציע און מיט אייערע רעוואָלוציעס.

פאבריקאנט

כ'זע, פראפעסאר, איר פאלט ווידער אַריין אין פעסימיזם. דאָס פאַסט ניט פאַר אייך.

פראפעסאר

וואָס אַ טאָג פאַרליר איך אַלץ מער מיין אָנהאַלט, מיין גלייכגעוויכט. נו, יא, פעסימיזם... אָפּט פיל איך, אַז דאָס איז מיין איינציקע רעטונג, מיין דערהאַלונג —

פאבריקאנט

אַ גאַנץ צווייפּלהאַפּטע דערהאַלונג. באַזונדערס אויף דער עלטער.

פראפעסאר

אַבער וואָס טוט מען פאַרט, ווען מען זעט ווי אַלץ אַרום דיר גייט מיטן קאַפּ אַראָפּ, ווי דער מענטשלעכער מאַרד זוכט און געפינט נייע וועגן און מיטלען צו צעשטערן, וואָס גאַט האָט געשאַפּן און דורות האָבן געבויט.

פאבריקאנט

איר ווילט זאָגן, אַז די וועלט האָט ניט פראַגרעסירט פאַר די לעצטע עטלעכע טויזנט יאָר?

פראפעסאר

וואָס מער איך פאַרטראַכט זיך, אַלץ מער זע איך איין, אַז מיר זיינען גענאַרט מיט אונדזער ציוויליזאַציע. ס'איז אַ פראַגרעס פון טעכניק, פיזיק, זאָל זיין אויך קונסט. אַבער אין מאַראַל און געטלעכקייט — ניט אַ שריט ווייטער. און אפשר גייען מיר נאָך צוריק...

פאבריקאנט

איר, פראפעסאר, גייט שוין א ביסל צו פיל צוריק, מוז איך זאָגן.

פראָפעסאָר

א גרויסער נביא האָט אַ מאָל פראַקלאַמירט די נבואה פון „באחרית הימים“. נו, זאָגט, שטייען מיר ניט היינט פונקט אזוי ווייט פון ציל ווי אין דעם טאָג, ווען די נבואה איז געמאַכט געוואָרן?

פאבריקאנט

ס'ווענדט זיך ווי מען קוקט, פראָפעסאָר. נאָר איך זאָג אייך נאָך אַ מאָל: הערט אויף לייענען צייטונגען. ניט געזונט פאַר אייערע נערוון.

פראָפעסאָר

אַפט טראַכט איך אויך אזוי. איך פֿרוביר אָפּווענדן מיינע בליקן פון די פּאָליטישע נייעס. איך כאַפּ אַ קוק אין לאַקאַלע געשעענישן, רכילות, מאַרדן, און נאָך פון דעם פאַרביקן שטאָף. אַט לייען איך היינט אַ טשיקאַווע שטיקל נייעס. אַ מאַן און אַ פרוי האָבן זיך צעקריגט. ניט קיין פאַמיליע-רייסעריי, נאָר אַ פּאָליטישע. מען שטייט פאַר וואַלן. דער מאַן וויל שטימען פאַר איין פאַרטיי, די פרוי פאַר דער צווייטער. אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט, די בלוטן האָבן זיך צעהיצט, נעמט די פרוי אַ רעוואָלווער און שיסט אַריין אַ קיל אין איר מאַן. צום גליק ניט שווער פאַרווונדעט.

פאבריקאנט

נו, דאָס איז שוין משוגעת.

פראָפעסאָר

ניט משוגעת, נאָר פרויענרעכט, פרויען-עמאַנסיפאַציע. יא, די היינטיקע פרוי האָט צו פיל פרייהייט, ווייס פשוט ניט וואָס צו טאָן מיט דעם.

פאבריקאנט

אויב עס רעדט ניט אין אייך פאַרביטערונג, איז עס איינפאַך רעאַקציע, הער פראָפעסאָר.

פראָפעסאָר

איך בין מין גאַנץ לעבן געווען אַ ליבעראַל, געפריידיקט עוואָלוציע. מיינע שריפטן זאָגן עדות. אין געוויסע קרייזן האָט מען מיך אַפילו גע-שטעמפלט פאַר אַ ראַדיקאַל. מיך אויך גערופן צו אַ סענאַט-פאַרהער — אַט,

איר וויסט דאך, יענע קאמיטע, וואס גיט זיך אפ מיט געדאנקן-קאנטראל... נו, עס רעדט פון מיר ניט ארויס רעאקציע. נאר איך בין געווינט צו אנא-ליזירן זאכן, געשעענישן. פאמיליע-קריגערייען — ניט קיין גאוויע. ניט זעלטן שיסט א פרוי אויף איר מאן אין צארן, אייפערזוכט, פארצווייפלונג. אורזאכן פעלן ניט. אבער ביז די פרוי איז ניט געווארן עמאנציפירט, האט זי ניט געשאסן אויף איר מאן פאר וועלן שטימען פאר דעם קעגנאנדידאט פון אירן.

פאבריקאנט

איר זענט היינט שלעכט געשטימט, הער פראפעסאר.

פראפעסאר

מעגלעך. נאר זעט, עס גייט אן אין לאנד א פאליטישער וואל-קאמפיין. פיל ערנסטע פראגן, איבערלעכע און אויסערלעכע, דארפן אנטשיידן ווערן. און דא קומען פרויען מיט זייערע עמאציאנעלע שטימונגען און ריידן אריין. זייער גאנצע פאליטישע וועלט-אנשויונג איז געפיל, סימפאטיע, אנטויפאטיע. אפילו עקאנאמישע פראגן ווערן ביי זיי פארטונקלט. אזוי ווערט אנטשיידן דער שיקזאל פון א לאנד, פון דער וועלט. און — לאכט ניט וואס איך וועל אייך זאגן: ווען מען פאלגט מיין עצה, וואלטן די מענער ביי זיך אליין געדארפט צוגעמען זייער שטימערעכט. עס איז ניט מער דעם מאנס וועלט. די פרוי איז די הערשערין. צו וואס זאלן מיר מענער זיך נאכשלעפן? זאל די פרוי אליין גיין צום שטימקאסטן און מיר, מענער, וועלן בלייבן אין שטוב ניאנטשען די קינדער.

פאבריקאנט

איך קאן ווידער ניט איינשטימען מיט אייך, הער פראפעסאר. איך האלט, אז די היינטיקע פרוי איז פונקט אזוי פאליטיש באוואוסטויניק ווי דער מאן. פון איינצלנע פאלן בויט מען ניט קיין טעאריעס, ציט מען ניט קיין שלוסן. די געשיכטע ווייס פון פרויען, וואס זיינען געגאנגען אויף די באריקאדן און געהאלפן אין קאמף פאר פרייהייט, פאר מענטשלעכער ווערדע. איך דארף עס אייך ניט דערמאנען. גיט אויף אייערע כמורנע געדאנקען, וועט איר זיך פילן בעסער. — (קליינע פויזע) יא, האט איר וואס געהערט פון עלזאן?

פראפעסאָר

נו, איר וויסט דאך, צוויי וואכן ווי זי האט פארלאזן דעם מאלער און איז אוועק מיט דעם געשוואלענעם קאפ, וואס זאגט, אז ער איז א דיכטער. די גאנצע צייט פון איר ניט געהערט (זי 1939) ארעם קינד... זי קאן קיין רו ניט געפינען.

פאבריקאנט

אזוי זיינען היינטיקע קינדער. אויך איך האב ניט קיין נחת פון מיין זון. אן איינציק קינד. געבליבן קליין ווען זיין מוטער איז געשטארבן. האב אים געגעבן א גוטע דערציונג. געוואלט אים צוגרייטן צו קאנען זיין נוצלעך אין מיין פאבריק, אדער זאל ער אויסקלויבן א פראפעסיע. נאר זיין קאפ איז ניט געווען אין לערנען. עס האט אים געצויגן צו טעאטער, סינעמא. איז ער אוועק אין האליווד. וויל דארטן ווערן א סטאר. דערווייל מוז איך אים שיקן געלט, ער זאל ניט אויסגיין פון הונגער.

פראפעסאָר

די זעלביקע געשיכטע. אזוי אויך מיט מיין עלזאן. ארויסגעוויזן גוטע פעאיקייטן, נאר ניט געוואלט לערנען. זיך ארומגעדרייט אין די קינסטלער-קרייזן, פארלאזן דעם קאלעדזש. זי איז קוים צוואנציק יאר אלט געווען, ווען זי איז אוועק מיט דעם מאלער. און איצט — ניט גוט. איך בין הילף-לאז. (לאזט זינקען דעם קאפ)

פאבריקאנט

איך האב מיט אייער עלזאן א פאר מאל גערעדט. זי איז א קלוג, פארשטענדלעך מיידל. איך האב דעם אינדרוק, אז זי פילט, זי גייט פאר-לארן, וואלט וועלן זיך ארויסרייסן פון דעם קרייז, ווערן פראקטיש, טעטיק. עס פעלט איר ווילן. איך וואלט איר גערן געהאלפן, ווייס איך ניט מיט וואס...

פראפעסאָר

יא, זי נייטיקט זיך אין הילף. דער פאטער איז צו שוואך. זי האט קיין מאל זיך ניט גערעכנט מיט מיין אויטאריטעט. די מוטער האט אין דעם צוגעהאלפן. דירעקט אדער אומדירעקט. איצט זיינען מיר אלע דריי צעטיילט, צעשפרייט — אן א געמיינזאמער שפראך (זי 1939)

ל. קוס מאן

מאלער (קומט אן פון רעכטס, צעשוויבערט, צעטראָגן)

איז עלזא ביי אייך?

פראַפעסאָר

זי ניט געזען צוויי וואַכן.

מאלער

ווי קאָן זי זיין... (קוקט זיך אַרום) איך האָב זיך אָנגענומען מיט מוט
און געגאַנגען צום פּאָעט אין הויז. געגלייבט זי דאָרטן צו געפינען. געוואַלט
מיט איר ריידן. זי קאָן דאָך ניט בלייבן מיט דעם אָנגעבלאָזענעם אינדיק.
אַן איבערגעניצעוועטער דאָן זשואַן. רייסט אַראָפּ די גאַנצע וועלט און אַליין
איז דאָס אַ גראַפאַמאַן. אַלץ, וואָס ער פאַרמאַגט, איז — חוצפה, אַ גלאַט
צינגל. יאָ, און בליציקע אייגעלעך... דאָס נעמט אויס ביי פרויען.

פראַפעסאָר

ווי איז עלזא ?

מאלער

ווען איך ווייס!... שכנים האָבן מיר דערציילט, אַז מען האָט לעצטנס
פון זייער וווינונג געהערט קריגערייען און אַז עלזא האָט אָפט געוויינט
אויפן קול. מען האָט געזען די גרושה אַ פאַר מאָל זיי באַזוכן. און היינט —
(אונטערברעכט זיך)

פראַפעסאָר

וואָס היינט ?

מאלער

היינט פרי איז דער שאַרלאַטאַן אַוועק מיט דער גרושה און פאַרלאָזן
דעם אינדזל.

פראַפעסאָר

און עלזא ?

מאלער

זי איז אַ ווילע פאַרבליבן אין צימער. מען האָט געהערט זי אַרומשפּרייזן
היז און צוריק. איין פרוי, וואָס וווינט טיר אין טיר, זאַגט, אַז מען האָט
אַפילו געקאַנט הערן ווי זי ברעכט די הענט... דערנאָך האָט מען זי געזען

שטיינדלעך אויף אן אינדזל

אזעקגיין אין דער ריכטונג צו דער אָזערע... דאָרט, וווּ דער שפיציקער פעלדז קוקט אַרויס... זי האָט אָבער ניט געהאַט מיט זיך דעם באַד-קאַסטיום... איך וועל גיין צו דער אָזערע, אפשר וועל איך זי דאָרטן געפינען. פאַבריקאַנט (שטעלט זיך אויף).

וואָרט, יונגעראַן, איך גיי מיט. (פאַבריקאַנט און מאַלער אָפּלינקס)

לענגערע פּויע. פּראַפּעסאָר זוכט צו לייענען די צייטונג, נאָר לייגט זי באַלד אַוועק אין אַ זייט. ער איז אין קענטיקער אומרו. בלייבט פאַרזונקען מיטן קאַפּ אין די הענט. פון דער אָזערע-זייט, לינקס, דערהערט זיך אַ טומל, וואָס טראַגט זיך נענטער און שטאַר-קער. ער הייבט אויף דעם קאַפּ און בלייבט דערשראָקן צו דער ריכטונג פון דעם טומל. פאַבריקאַנט קומט אָן פון לינקס. זעט אויס דערשראָקן.

פּראַפּעסאָר (שטעלט זיך אויף)

וואָס האָט פאַסירט ?

פאַבריקאַנט

באַרואיקט אייך... די געפאַר איז פאַרביי...

פּראַפּעסאָר

וועלכע געפאַר ?

פאַבריקאַנט

עלזא... זי האָט זיך אַריינגעוואָרפן אין וואַסער... געוואַלט באַגיין זעלבסטמאָרד... מען האָט זי שנעל אַרויסגעראַטעוועט. זי אַטעמט... זי לעבט... אַ דאַקטאָר זאָגט: קיין געפאַר (דער טומל ווערט אַלץ נענטער).

מאַלער (קומט צו לויפן, עס פעלט אים אַטעם)

עלזא... מען ברענגט זי אַהער... זי האָט געעפנט די אויגן און מיך אַנגע-קוקט...

פּראַפּעסאָר (מאַכט אַ פאַר טריט אַראָפּ פון דער טעראַסע, דעם טומל אַנטקעגן)

עלזא, עלזא...!

פ א ר ה א נ ג

בילד צוויי

צוויי שעה שפעטער. די זעלביקע אויסשטאַטונג ווי אין דעם צווייטן
בילד פון ערשטן אַקט. על זא. אין אַ שלאַפּראַק ליגט אויף דער
סאַפּע. האַר צעלאַזן, גלאַנצן נאָך פון נאַסקייט. פנים בלוילער־רויט.
פּראַפּעסאָר זיצט דערביי אויף אַ שטול. האַלט איר האַנט.

פּראַפּעסאָר

דו ברויכסט פיל רו, מיין קינד, זאָגט דער דאָקטאָר.
עלזא (מיט שוואַכער שטימ, וואָס ווערט קרעפטיקער מיט די ווערטער)
איך פיל זיך איצט לייכטער, פא.

פּראַפּעסאָר

אַזא שרייט — פאַרלאָרנקייט, מיין קינד. ביסטו אומגליקלעך ?

עלזא

ניט מער, פא.

פּראַפּעסאָר

דאָס פרייט מיד. דאָס לעבן האָט דאָך אַזוי פיל ליכט, אַזוי פיל פרייד.

עלזא

מען דאַרף עס קאַנען געפינען...

פּראַפּעסאָר

איז דיר אַזוי שווער ? דו ביסט נאָך יונג. פאַרמאָגסט גייסט. מער ווילן,

מיין קינד !

עלזא

אַלץ געווען אין נעפל... די נשמה געפאַנגען פון אַן אומפאַרשטענדלעכען
דראַנג... מיראַזשן פאַר די אויגן... דער קערפּער האָט מיר מער ניט גע-
הערט... כאַטש אָפט געוואַלט גלייבן, אַז איך טו אַלץ מיט מיין פרייען ווילן.

פראפעסאר

איך פארשטיי, כ'פארשטיי. אבער דער לעצטער שריט — וואס האט דיר צו דעם געבראכט?
עלזא (זעצט זיך האלב אויף, מיט דער הילף פון פאטער, אָנגעשפּאַרט אין קישן)

געגלייבט צו געפינען עפעס ניין... נענטער צו דער נשמה... מער זין אין לעבן.. און פלוצלינג דערזעסטו, ווי דו ווערט צעדריקט, אויפגעגעסן פון אַ רויב־פויגל... אַ רויב־פויגל מיט פּאַפּירענע פּליגל... דער שנאָבל שאַרף, גיריק. די פּאַעזיע — ערגיין. די נשמה — אַ שמאַטע. דאָס געוויסן — דערטרונקען אין אַ זומפּ פון ציניזם, אַפּלאַכעריי. און אפשר גאָר קיין מאָל ניט געווען וואָס דערטרונקען צו ווערן... דו זעסט, אַז דיין קערפּער איז אַ ציל פאַר נאָך אַ ברודיקן שפרונג פון אַט דעם רויב־פויגל. דיין נשמה אויסגעלאַכט... פּוסט... ניט נאָר דערפאַר, וואָס ער איז אַוועק מיט אַט דער גרושה, אַליין אַ פויגל מיט אַפּגעברענטע פּליגל, אויסגעצופּטע פעדערן, די שענדלעכע נאַקעטקייט פאַרהילט אין פּויץ און פאַרפּוס... ביידע זוכן קעגנזייִטיקע דערגאַנצונג. זי האָט געלט. און ער — דער דאָן זשואַן, אויף וועמען עס וואַרט מאָרגן דער רינשטאַק. יא, מאָרגן. ס'וועט לאַנג ניט אָנהאַלטן. נאָר דאָס איז ניט וויכטיק. וואָס מיך האָט געדריקט, געטריבן ביז משוגעת, איז מיין אייגענע שוואַכקייט. אַזוי שנעל פאַרכאַפט, אַריינגעפּאַלן. און נאָך שנעלער צעטראַטן, אויסגעלאַכט (פּויץ) זיי ניט באַזאַרגט, פאַ. איך האָב דערוואַכט. פון גרונט אַזערע אַרויס צו אַ ניי לעבן.

פראפעסאר

איך הער דייע רייד און איך דערקען מיין קינד. וווּ ביסטו די גאַנצע צייט געווען? פאַר וואָס אַזוי לאַנג אין אַט דעם לעבן פון מיראַזשן?! פאַר וואָס ניט פּריער? ... נאָר איך בין אַנגעפּילט מיט פּרייד. איך האָב צוריקגעפונען מיין טאַכטער. (בייגט זיך איבער און גיט איר אַ קוש אין שטערן)

מאָלער (טרעט איין, טראַגט אַ קליינעם טשעמאַדאַן. צו ע ל ז א)

איך האָב דיר געבראַכט אַ קלייד און וועש איבערצוטאָן.

עלזא

אַ דאַנק. שטעל עס אַוועק.

ל. קוס מאן

(מאָלער שטעלט אַוועק דעם טשעמאַדאַן לעבן דער טאַפּע)

פּראָפּעסאָר (צום מאָלער)

עלזאַ טאָר איצט ניט ווערן געשטערט. זי דאַרף רו, קיין אויפּרעגונג,
זאָגט דער דאָקטאָר.

עלזאַ

ער שטערט ניט, פּאַ.

פּראָפּעסאָר

נאָר רעג זיך ניט אויף, עלזאַ (גייט אָפּ אין צווייטן צימער)

מאָלער

ווי פּילסטו זיך, עלזאַ?

עלזאַ

אַ נייער מענטש.

מאָלער

אַט דער לומפּ! דיך געבראַכט צו אַזאַ שריט.

עלזאַ

די רפואה, וואָס איך האָב נייטיק געהאַט.

מאָלער

דאָס האָט דאָך געקאַנט דיך פון דער וועלט אַוועקברענגען.

עלזאַ

וואָלט עס מעגלעך אויך געווען אַ רפואה... נאָר האָב איך דאָס לעבן

צוריקגעפונען, הייב איך אָן זען אַ ניי ליכט.

מאָלער

עלזאַ, ווילסטו צו מיר צוריקקומען?

עלזאַ

טראַגסטו ניט אויף מיר קיין שלעכט האַרץ, וואָס איך בין פון דיר

אַוועק?

מאָלער

עס האָט מיך טיף געקרענקט, געוויס. נאָר איך באַשולדיק דיך ניט...

אַט דער אויסוורף! (קוקט זיך אַרום אין צימער, ווי זוכנדיק עמעצן)

עלזא

עס איז ניט זיין שולד. ער איז דאָס, וואָס ער איז. ער קאָן אַנדערש
ניט זיין ווי זיין קרענקלעכער ערגייץ, זיין פאַטאַלאָגישער טריב, צו דער-
הייבן זיך איבער אַלעמען... עס איז די שולד פון נאַיווע קינדער, שמעטער-
לינגען, וועלכע רייסן זיך צו דעם פאַלשן פייער און ווערן פאַרברענט...

מאַלעך

דו געפינסט נאָך פאַרטידיקונג פאַר אים!

עלזא

ניין. פאַרטידיקן איז ניטאָ וואָס, ניטאָ וועמען. איך קאַנסטאַטיר אַ דער-
שטייננג אין דעם לעבן פון יונגע קינדער, פון פיל מיידלעך ווי איך, וועלכע
זוכן, אין דעם אַנקום פון רייץ, צו געפינען עפעס שיינס, פאַעטישס, דער-
הויבנס. יא, און ווען מיט דער צייט דערווען זיי אַרום זיך שפּליטער,
צאַנקענדיקע פונקען אין דער לעצטער כוואַליע פון ווינט, דעמאָלט זיינען
אַט די קינדער שוין אַליין האַלב אַדער גאַנץ פאַרלאָרן.

מאַלעך

דו ביסט געקומען צו מיר, ווען דו ביסט נאָך אַזוי יונג געווען. עלזא,
זאָג, בין איך פאַר דיר געווען אן אַנטווישונג?

עלזא

יא און ניין. איך האָב געגלייבט צו לעבן מיט דיין קונסט, דיר העלפן
שטייגן, זיך פרייען מיט דייע דערפאַלגן. נו, מיר האָבן זיך ביידע גענאַרט.
דו ביסט ניט געשטיגן. דיין אומרו אין שטענדיקן זוכן... ווי לאַנג אַזוי?...
דו האָסט דיין פרוי קיין מאָל ניט ליב געהאַט, האָסטו מיר געשוואָרן. האָב
איך דיר געגעבן ליבע. אָבער פיר קינדער האָסטו אויף דער וועלט געבראַכט
פון אַ פרוי אָן ליבע... גיי צו זיי! זיי וואַרטן אויף דיר. אויך דיין פרוי
וואַרט אויף דיר. אפשר וועסטו אויסגעפינען, אַז דו האָסט זי יא ליב
געהאַט. די גאַנצע צייט. דו קאַנסט נאָך אויף ס'ניי אויפלעבן אין דיין היים.

מאַלעך

עלזא, דו שטויסט מיך אָפּ פון זיך!.. דאָס איז דיין באַלוינונג...
(שפּרייזט איבערן צימער צערוודערט)

עלזא

דאָס פּאַלשע פּייער איז פּאַרלאַשן געוואָרן — דאָרטן, אין דעם אָפּ-
גרונט פּון דער אָזערע... געזוכט האָב איך צו פּאַרלעשן מיין לעבן. מענטשן
האַבן מיך אַרויסגעראַטעוועט. איצט טאַגט פּאַר מיר אַ ניי ליכט... אַ נייער
האַריזאָנט גייט אויף, רופט... ווהיין ער וועט מיך ברענגען ווייס איך ניט.
אַבער דער אַלטער וועג איז אָפּגעווישט. איך וויל פּון אים ניט מער קיין
שפור. טויט... פּאַרשטיי, זיי ניט ביז — אַ, איך פיל זיך מיד... (קערט אָפּ
דעם קאַפּ צום וואַנט).

מאַלער

וועל איך גיין... אַלץ פּאַרלאָרן... גוד באַי, עלזא (אָפּ)

(קורצע פּויזע)

פּראָפּעקטאָר טרעט איין. באַטראַכט עלזאָן, שטיל, צו זיך)
זי שלאָפט... די רייך... אַזוי פיל אַנשטרענגונג... (אָפּ צוריק אין זיין
צימער)

(פּויזע)

פּאַבריקאַנט (טרעט איין, אַ פּלאַש אין האַנט. עלזאָ דערוואַכט, דער-
הערנדיק טריט פּון דער דרויסנטיר. קערט אום דעם קאַפּ)
איך האָב אייך ניט געוואַלט שטערן, עלזא.

עלזא

איר שטערט ניט. איך פיל זיך שוין בעסער.

פּאַבריקאַנט (שטעלט אַוועק די פּלאַש אויף אַ טיש)
איך האָב אייך געבראַכט אַ פּלאַש קאַניאַק. טרינקט. עס וועט אייך
גוט טאָן. זאָל איך אַנגיסן?

עלזא

ניין. אפשר שפּעטער. אַ דאַנק, זיצט.

פּאַבריקאַנט (זעצט זיך לעבן דער טאַפּע. לייגט אַרויף זיין האַנט אויף
עלזאָס שטערן, ווי פּילנדיק פיבער)
קיין היץ. גוט (ציט צוריק די האַנט). אַזאַ שריט — מען טאָר זיך
ניט פּאַרלירן, עלזאָ.

עלזא

אפט אין לעבן דערפילט מען, אז אלץ איז פארלאָרן...

פאַבריקאַנט

אזוי איז שוין מיט דער יוגנט. מען ווערט אָנגעלאָקט פון אַ מיראַזש.
מען גייט אים נאָך. און פּלוצלונג דערזעט מען זיך שטיין ביי אַן אָפּגרונט —

עלזא

ריכטיק.

פאַבריקאַנט

וואָס איז געווען, זאל זיין פאַרגעסן. איר דאַרפט איצט אָנהייבן אַ ניי
לעבן, עלזא. טאָן עפעס נוצלעכס.

עלזא

דאָס וואָס איך טראַכט.

פאַבריקאַנט

איר דאַרפט הילף, אַ וועגווייזער. און קודם זיך נעמען אין די הענט
אַריין.

עלזא

איך בין אַנטשלאָסן עס צו טאָן. און אַ וועגווייזער ? — איך וועל עס
אַליין מוזן זיין.

פאַבריקאַנט

דאָס איז גוט. נאָר דאָך — נאָך אזאָ לעבן... איר זענט אָפּגעשוואַכט.
אייער פאַטער — איר זעט דאָך, אַ צעבראַכענער מענטש. ניט מער זיין
וועלט. פאַרלאָרן. ליידיט פיל. יא, איר מוזט אַריין אין אַ געזונטער אַטמאָס-
פער, אין אַ פראַקטישער וועלט.

עלזא

כיוועל עס פרובירן געפינען.

פאַבריקאַנט

איך בין גרייט אייך באַהילפיק צו זיין, עלזא. (ע לזאָ קוקט אים אָן
מיט פאַרשנדיקע בליקן) איר דאַרפט באַשליסן, צי איר ווילט זיך נעמען
צוריק צום שטודיום, לערנען אַ פראַפעסיע, אָדער עפעס וואָס אַנדערש.

ל. קוסמאן

עלזא

כ'בין ניט זיכער אויב שטודיום. איך וויל בעסער זיך נעמען צו אן
ארבעט. ווערן אן אויפפאסערין ביי קינדער. אדער — יא, עפעס א פיזישע
ארבעט. אין א פאבריק.

פאבריקאנט

איך קאן אייך ארייננעמען צו מיר אין פאבריק. ניט קיין צו שווערע
ארבעט. אין אפיס. וועל שוין געפינען דאָרט פאר אייך ארבעט.

עלזא (זעצט זיך אויף)

איך בין צופרידן. אָפגעמאַכט! (גיט אים די האַנט)
פראַפּעסאָר (קומט אַריין. שטראַלט אויף פון פרייד)
איך זע, עלזא, אַז דו פילסט זיך בעסער. דו זיצסט שוין.

עלזא

איך מוז ווערן שטאַרק. איך גיי אַרבעטן.

פראַפּעסאָר

ווי? ווען?

עלזא

אין דער פאבריק פון אַט דעם דזשענטלמען (ווייזט אויף דעם פאבריק-
קאנט)

קאנט

פראַפּעסאָר

אַרבעטן?! דאָס איז שייין. (קושט עלזאַן)

פ א ר ה א נ ג

בילד דריי

א יאר שפעטער.

די צוויי טעראסן פון די צוויי קאבינעס, ווי אין ערשטן בילד פון ערשטן אָקט. גאר די טעראסע רעכטס זעט זיך אויס לענגער. אויף אים צוויי לאַנגע שטולן. אַ קינדער־וועגעלע. אויף דער טעראסע לינקס זיצט דער פראַפּעסאָר. ער קוקט אַרײַן אין אַ צײַטונג. ס׳איז אַ זוניקער פאַרמיטאַג.

פאַבריקאַנט (קומט אַרויס פון דער קאַבינע רעכטס. אַ קינדער־דעקעלע אויף זײַן אַרעם)

העלאָ, פראַפּעסאָר!

פראַפּעסאָר (לייגט אַוועק די צײַטונג אין אַ זײַט)
גאָ, איך וועל שוין די וועלט ניט איבערמאַכן!

פאַבריקאַנט

מען מוז זיך באַמײַען דאָס צו טאַן. (לייגט אַוועק די דעקעלע אין קינדער־וועגעלע).

פראַפּעסאָר

אַרויסגעוואַרפן! אַז מענטשן ווילן אַריבערשפּרינגען זיך אַליין.

פאַבריקאַנט (זעצט זיך אַוועק אין שטול)

דאָס איז ניט קײַן נײַעס.

פראַפּעסאָר

מען האָט געשפּאַלטן דעם אַטאָם. געוויס, פאַר זעלבסטפאַרטיידיקונג. אָבער גלייכצײַטיק אויך געשפּאַלטן דעם מענטש, זײַן „איך“, זײַן באַווסט־זײַן. מיר פילן ניט מער קײַן זיכערע טריט אויף אַ פעסטן באַדן. מיר גײַען

ל. קוס מאן

ארום ווי אין אַ טראַנס. און ווען מיר וועלן זיך אַ מאַל אויפכאַפן, וועלן מיר
שוין מער ניט זיין...

פאַבריקאַנט

די וויסנשאַפט מוז גיין פאַרויס. מיר דאַרפן קעמפן פאַר שלום, וועט
אַלץ זיין צום גוטן.

פּראָפּעסאָר

פוסטע רייד! מען רעדט פון שלום און מען פירט קריג.

פאַבריקאַנט

פעסימיזם פירט צו אונטערגאַנג. איר דאַרפט עס וויסן.

פּראָפּעסאָר

איד ווייס. אַ לעבן לאַנג האָב איך געפריידיקט אַפטימיזם, גלויבן אין
דעם מענטש, האָט מען עס ביי מיר צוגערויבט. (זיפצט).

פאַבריקאַנט

מיר דערציען אַ נייעם דור. מיר מוזן פאַר אים צוגרייטן אַ שיינע,
פרייע וועלט. אַט קוק איך אויף מיין בייבי און טראַכט: ניין! דאָס טאָר
ניט ווערן קיין קרבן פון אַטאָם-באַמבעס! מיר מוזן אַפּשטעלן די געפאַר!

פּראָפּעסאָר

ווי קאַן מען עס, אַז פּעריאָדיש ווערן געבוירן נייע וועלט-פאַרוואַרגער,
וועלט-באַפרייער, מיט דער שווערד, צי מיט דער אַטאָם-באַמבע אין
האַנט? ניין, איך וועל שוין די וועלט ניט איבערמאַכן... (קורצע פייול)

יא, וואָס מאַכט די בייבי?

פאַבריקאַנט

פּיין. אַ יינגעלע אַ פּראַכט. עלזאַ גיט אים איצט עסן.

פּראָפּעסאָר

דערלעבט אַן אייניקל פון עלזאַן. דאָס איז מיין איינציקע פרייד. און
עלזאַ אַליין איז אויך געוואָרן אַ נייער מענטש. דו האָסט זי אַריינגענומען
אין דיין אַפּיס און באַלד טאַקע חתונה געהאַט.

פאַבריקאַנט

פּראַקטיש פאַר ביידע. זי האָט די אַרבעט אין אַפּיס ניט געוואַלט
אויפגעבן. ביז די הויכע חדשים געאַרבעט פלייסיק.

שטיינדלעך אויף אן אינדזל

עלזא (קומט ארויס פון דער קאבינע רעכטס)

העלאָ, פאַ. ביסטו גוט געשלאָפן.

פראַפעסאָר

עס שלאָפט זיך ניט די לעצטע צייט. ווען ניט די פרישע לופט פון

דעם אינדזל, וואָלט גאָר געווען שלעכט.

עלזא

איך האָב היינט באַקומען אַ בריוו פון דער מוטער. זי קומט אַהער. זי

בענקט נאָך דער בייבי.

פראַפעסאָר (פאַרטראַכט זיך)

הם — איך האָב די בייבי ניט געזען זינט נעכטן.

עלזא

די בייבי שלאָפט איצט. ווען זי ווערט וואָך, פיר איך זי אַרויס אויף

אַ שפאַציר. וועסט זי קאַנען אַנקוקן.

פראַפעסאָר

איך האָב ליב צו קוקן אין דער בייביס אייגעלעך. צען וואָכן אַלט —

און, דאַכט זיך, אַז זי דערקענט מיך שוין. (שטעלט זיך אויף) איך וועל

אַריינגיין זיך צולייגן. קינדער און זקנים ציט צום בעט. (גייט אָפּ אין

קאָבינע)

פאַבריקאַנט

דו דענקסט, עלזא, אַז דער אַלטער וועט זיך לאָזן איבערבעטן מיט

דער מוטער?

עלזא

איך האָף. דער פאַ קאָן אַליין ניט זיין. ער איז עלנט, שוואַך, קרענק-

לעך לעצטנס. ער דאַרף האָבן אויפפאַסונג. און די מוטער — איך גלייב,

אַז זי וויל צוריקקומען. זי האָט חרטה אויף איר שריט.

(מאַלער קומט אָן פון רעכטס, מיט מאַלער־געצייג, באַגריסט זיך שטום)

פאַבריקאַנט

זע, עלזא, אַ גאַסט.

מאַלער (פאַרלאָרן, זוכט ווערטער)

איך בין געקומען — איך וויל ניט שטערן... מיך פרייט צו זען אַזאַ

פרידלעכע היים...

ל. קוסמאן

פאבריקאנט

גוטער ווילן מאכט אלץ.

מאלער

געוויס. און שלעכטע דערפארונג איז אויך א גוטער לערער...

עלזא (צום מאלער, קאלט)

דו ביסט געקומען נאך עפעס?..

מאלער

איך בין געקומען דיר באגריסן מיט דיין גליק.

עלזא

א דאנק. און ווי גייט עס דיר?

מאלער

איך קאן זיך ניט באקלאגן. זינט איך האב זיך צוריקגעקערט אהיים,

האב איך פיל געארבעט. געהאט א נייע אויסשטעלונג. א דערפאלג ביי דער

קריטיק, אויך מאטעריעל.

פאבריקאנט

די היים איז א גוטע שול.

מאלער

קענטיק אזוי. באזונדערס נאך א צוריקקער פון זוכן... ארומבלאנדזשען...

עלזא (שטעלט זיך אויף)

איך וועל גיין זען וואס די בייבי מאכט.

מאלער

איך בין געקומען מיט א גוטן ווונטש. איך וויל מאלן א בילד פון דיר

מיט דער בייבי אויפן ארעם. דאס זאל זיין מיין מתנה — מיין אויסדרוק פון

פריינטשאפט.

עלזא (אין קענטיקער פארלעגנהייט)

די בייבי איז נאך קליין — איך בין ניט געשטימט איצט צו פאזירן...

מאלער

א פאר סקיצן איז גענוג. איך האב פון דיר עטלעכע צייכענונגען פון

פריער. בלויז די בייבי.

פאבריקאנט

דאס וועט זיין א גוטע אידייע. אבער מיר וועלן דאס אפלייגן אויף אן
אנדערש מאל.

מאלער

איך בין גרייט צו מאלן דאס בילד, ווען נאר פאסיק. באיי-באי (אן
אפגאנג-צייכן מיט דער האנט. אפ ליינקס).

פאבריקאנט

צוריקגעפונען זיין היים, וויל ער זיין דאנקבאר.

עלזא (פארטראכט)

נאך ניט ארויס פון זיין בלאנדזשען...

פאבריקאנט

עס נעמט צייט.

עלזא (אומרואיק)

איך וואלט אים דא ניט וועלן זען ארום...

פאבריקאנט

ער וויל דאך מאלן א בילד פון דיר מיט דער בייבי.

עלזא

ווער דארף עס?...

פאבריקאנט (שטעלט זיך אויף. נעמט ארום עלזא)

דו פילסט זיך ניט גוט, עלזא?

עלזא

א ביסל פיבער... ווייניק געשלאפן... די בייבי...

גרושה (קומט אן פון רעכטס)

העלאו! — א, זע נאר ווער איז דא! איך האב פארשטאנען, אז איך

וועל איך דא געפינען.

פאבריקאנט

אליין? און ווו איז אייער פיפי?

גרושה

א, מיין ארעמער פיפי! איך האב אים אנגעווארן. געטויט פון אן

אויטא. האב אים געווארנט, ניט צו לויפן אין מיטן גאס. נאר ס'האט ניט

געהאלפן. (זיפצט אפ)

פאבריקאנט

א שווערער פארלוסט פאר אייך. ניט אמת?

גרושה

צוגענומען ביי מיר א שטיק הארץ. איך האב אים באגראבן אין מיין גארטן און געשטעלט א מצבה.

פאבריקאנט (שמייכלט)

דאס איז זייער נאָבל פון אייך. און וואָס איז מיט דער ירושה, וואָס איר האָט געזאָלט אים איבערלאָזן?

גרושה

די ירושה... מען צעשלעפט זי ביי מיר ביים לעבן. גענוג כאַפּערס. רייסערס און צופערס. מען שמעקט מיט די שנוקעס און מען כאַפט זייט זי ציין.

פאבריקאנט

ווער זייגען זיי?

גרושה

ווער? — עס פעלט ניט ווער. געוואָלט זיין אַ מעצענאָטקע פאַר קינד סטלער, העלפן יונגע טאַלאַנטן, דיכטער, מוזיקער, מאַלער, וואָס נייטיקן זיך אין הילף, דערמוטיקונג, פּראַטעקציע. געעפנט פאַר זיי מיין הויז אין שטאַט, מיין ווילע אויפן לאַנד. און וואָס? ביטערע אַנטווישונגען — איינע נאָך דער אַנדערער.

פאבריקאנט

איר זענט, קענטיק, גוטהארציק, מאַדאַם.

גרושה

אַזוי בין איך. דאָס איז מיין נאַטור. לאַז זיך נאַרן פון יעדן —

פאבריקאנט

מען דאַרף זיין פאַרזיכטיק אין אומגאַנג מיט מענטשן.

גרושה

אַט דער פּאַעט, וועמען כּי האָב דעם לעצטן זומער דאָ געטראָפּן. נו, פּרעגט ניט, וואָס איך בין פון אים אויסגעשטאַנען. כּי האָב אים איין מאַל איינגעלאַדן צו אַ „פּאַרטי“ פון קינסטלער. האָט איר געדאַרפט זען זיין

שטיינדלעך אויף אן אינדזל

אויפפירונג. זיך געהאלטן שטאלץ, העכער איבער אלעמען, ווי ער וואלט געווען שעקספיר, צי ביראן. יעדן איינעם באליידיקט. נו, מילא, קינסט-לעריש בלוט. מיר איז דאס נישט פרעמד... ער איז געווארן ביי מיר א שטענדיקער אריינגייער. און יעדעס מאל האט ער געדארפט געלט פאר אן אנדערן צוועק. קיין מאל ניט גענוג. און גענומען האט ער דאס געלט ווי ער וואלט מיר געטאן א טובה, מיך באערט מיט דעם...

פאבריקאנט (שמייכלט)

נו, פאר איינעם איז עס געוויס אן ערע.

גרושה

איין מאל האט ער מיר געזאגט, אז איך וועל אריין אין דער געשיכטע פון דער אמעריקאנער ליטעראטור, פון דער גאנצער וועלט-ליטעראטור, ווען איך וועל אים געבן פינף טויזנט דאלאר, ארויסצוגעבן זיין ניי בוך לידער. נו, וואס זאל איך אייך זאגן — דאס בוך איז ארויס, און די קרייטיק האט עס אדער פארשוויגן, אדער שרעקלעך אראפגעריסן. איין רעצענזיענט האט אפילו געגעבן אנצוהערן, אז עס שמעקט מיט גראפאמאניע... אט אזוי בין איך אריין אין דער געשיכטע פון דער אמעריקאנער ליטעראטור.

פאבריקאנט

באמת אן אנטוישונג. נאר, זארגט ניט, די געשיכטע וועט אייך ניט פארגעסן... איר באדויערט געוויס דאס געלט, מאדאם?

גרושה

ניין. דאס פארדריסט מיך ניט. בין געוויינט צו ווארפן געלט אין בלאטע. נאר ס'פארדריסט, מען ווערט גענארט פון יעדן אוואנטוריסט. אים אריינגעלאזט אין מיין הויז, געוואלט העלפן, געשאטן מיט געלט. און דא פארפירט ער נאך א ליבע מיט מיין סעקרעטארשע... האב איך אים געוויזן דעם וועג... אזא פארפירער! — (פויז) יא, געקומען בין איך... איך וויל בעטן אנטשולדיקונג ביי אייער פרוי. איך האב איר געוויס פארשאפט שמערצן.

עלזא (מיט פאראכטונג).

איר זענט מיר גארניט שולדיק, מאדאם.

גרושה

ניין? בין איך צופרידן. נאָר דער פּאָעט — ער קאָן זיך נאָך דאָ
באַווייזן... זייט פּאַרוזיכטיק. באַי-באָי (אַפּ רעכטס)

עלזאָ

אַזאַ וואַמפּיר! נאָר זי דערלייגט צו די יונגע טאַלאַנטן... (עס קלינגט
אין קאַבינע) טעלעפּאָן... געוויס פּון דער מוטער (אַפּ אין הויז)

פּאָעט (קומט אָן פּון לינקס, קליידער אָפּגעטראַגן, נאַכלעסיק, פּניס פּאַר-
צערט. אַ בוך אונטערן אַרעס. שטעלט זיך אַ רגע אָפּ פּון דער ווייטנס, ווי
געצעגערט. דערנענטערט זיך מיט געציילטע שריט און וואַקלענדיקן עטאַלץ)
אַ, העלאָ! — איר זענט דעם זומער דאָ ווידער אַרויסגעקומען?

פּאַבריקאַנט

מיסטער, איר זוכט עמעצן?

פּאָעט (מיט געהויבענעם קאַפּ, קרומען שמייכל)

איך? — איך זוך קיינעם ניט. אַלע זוכן מיך...

פּאַבריקאַנט

איר זענט, קענטיק, אַ גרויסער בעל-חוב...

פּאָעט

איך אַ בעל-חוב?!.. כע — איך בין קיינעם גאַרניט שולדיק. די
וועלט איז מיר שולדיק און זייער פּיל... זי ווייס עס ניט. איר מעגט עס
וויסן.

פּאַבריקאַנט

מיך אינטערעסירט עס ניט.

פּאָעט

עס האָט אייך יאָ געמעגט אינטערעסירן ווי אַ וועלט איז אומוויסנדיק,
ניט דאַנקבאַר אַ זשעני, וואָס באַרייכערט די מענטשהייט מיט גייסט... מיט —
(נעמט אַרויס דאָס בוך פּון אונטערן אַרעס און דערלאַנגט עס דעם פּאַב-
ליקאַנט) אַט דאָס איז מיין גייסט בוך לידער... איר קאַנט עס האָבן —
פינף דאָלאַר...

(עלזאָ באַווייזט זיך אין טיר ביי די לעצטע ווערטער)

שטיינדלעך אויף אן אינדזל

פאבריקאנט (שטויסט צוריק דאס בוך)

כ'בין ניט פאראינטערעסירט אין אייער שרייבעכץ. איר קאנט גיין, מיסטער!

פאעט

א, איר באליידיקט דעם גרעסטן אמעריקאנער דיכטער... איך וועל דאס אייך ניט פארגעבן... ניין. (טרעט צוריק הינטערווערטס) איך וועל אייך פאראייביקן אין א ליד — אן עלעגיע... (קלאפט זיך אין ברוסט) מיך באַליידיקט מען ניט! (טרעט אפ לינקס)

עלזא (ווי צו זיך)

אזוי טיף געזונקען... אזוי טיף... (א לייכטער וואַלקן אויף איר פנים)
פראַפעסאָר (קומט אַרויס פון זיין קאַבינע. טשוכעט זיך אויס פון שלאָף)
פון וואָנען דאָ אַזאַ טומל? מיך אויפגעוועקט פון שלאָף.

פאבריקאנט

דאָ איז געווען דער פאָעט. (אין קענטיקער אויפֿרעגונג) אַזאַ חוצפּה! פעדלט מיט זיינע לידער... איך האָב אים אָפּגעשיקט צום טייוול.

פראַפעסאָר

זיין איינציק אַרט. גוט געטאַן.

עלזא (צום פאָטער)

פא, א טעלעפאָן פון דער מוטער. זי איז נאָר וואָס אָנגעקומען מיט דער שיף. זי וועט דאָ באַלד זיין.

פראַפעסאָר (מיט אַ האַנט אויף דעם רוקן)

דער קרייך ברעכט... די פיס דינען שוין ניט... (לאָזט זיך אַראָפּ אין לאַנגן שטול. ציט זיך אויס) עך, עך!..

פ א ר ה א נ ג

